ב״ה

רשת חינוך חב״ד
אגף לימודי קודש

הלכות פסח

תדפיס מתוך הספר הלכות והליכות
בהוצאת רשת אהלי יוסף יצחק

סימן קז

דִּינֵי חֹדֶשׁ נִיסָן

א. כָּל יְמֵי חֹדֶשׁ נִיסָן אֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן. (סְעִיף א)

ב. מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן וְעַד י"ב בּוֹ נוֹהֲגִין לִקְרֹא בְּכָל יוֹם פָּרָשַׁת הַנְּשִׂיא מִנְּשִׂיאֵי י"ב הַשְּׁבָטִים שֶׁהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם. (סְעִיף א)

מִנְהַג חַבַּ"ד: בְּכָל יוֹם מִי"ב הַיָּמִים, (אֲבָל לֹא בְּיוֹם הַי"ג) אוֹמְרִים נָסָח מְיֻחָד שֶׁל "יְהִי רָצוֹן", וְגַם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּים אוֹמְרִים אוֹתוֹ.

ג. בְּיוֹם שְׁלִשָּׁה עָשָׂר קוֹרִין אֶת פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה (שֶׁבִּתְחִלַּת פָּרָשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ) שֶׁהִיא נֶגֶד שֵׁבֶט לֵוִי - הַשֵּׁבֶט הַי"ג. (סְעִיף א)

מִנְהַג חַבַּ"ד וְעוֹד קְהִלּוֹת: מִלְּבַד פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה, קוֹרְאִים גַּם אֶת "זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ" - שֶׁהִיא פָּרָשַׁת סִכּוּם כָּל י"ב קָרְבְּנוֹת הַנְּשִׂיאִים שֶׁהִקְרִיבוּ בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים.

ד. אֵין מִתְעַנִּין בְּחֹדֶשׁ נִיסָן אֲפִילּוּ תַּעֲנִית יָאְרְצַייט. אֲבָל תַּעֲנִית חֲלוֹם מִתְעַנִּין. (סְעִיף ב)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֵין מִתְעַנִּים כְּלָל 'תַּעֲנִית חֲלוֹם'.

ה. חָתָן וְכַלָּה מִתְעַנִּין בְּחֹדֶשׁ זֶה בְּיוֹם חֻפָּתָם, וַאֲפִלּוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן. (סְעִיף ב)

ו. בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל (=הַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח) לְאַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה, נוֹהֲגִין לוֹמַר 'עֲבָדִים הָיִינוּ' (מִתּוֹךְ 'הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח'), לְפִי שֶׁבְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל הָיְתָה הַתְחָלַת הַגְּאֻלָּה וְהַנִּסִּים. (סְעִיף ג)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. נִמְנָעִים מֵאֲכִילַת מַצּוֹת שְׁלוֹשִׁים יוֹם קוֹדֶם הַפֶּסַח.

ב. מְבָרְכִין 'בִּרְכַּת הָאִילָנוֹת' בִּימֵי חֹדֶשׁ נִיסָן בְּעֵת רְאִיַּת שְׁנֵי אִילָנֵי מַאֲכָל הַפּוֹרְחִים בְּיָמִים אֵלּוּ. אִם כְּבָר נָפְלוּ הַפְּרָחִים וְהֵחֵלּוּ לְגַדֵּל הַפֵּרוֹת - לֹא יְבָרֵךְ.

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הָאִילָנוֹת בְּרֹב עַם.

סִימָן קיא

הִלְכוֹת בְּדִיקַת חָמֵץ וּבִטּוּלוֹ

אִיסּוּר חָמֵץ בְּחַג הַפֶּסַח

א. הַתּוֹרָה מְצַוָּה עָלֵינוּ לְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ מִבָּתֵּינוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא שָׁם בְּחַג הַפֶּסַח. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר (=דָּבָר הַגּוֹרֵם לְעִסָּה לְהֵיוֹת חָמֵץ) מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי" (שְׁמוֹת יב, טו). וְכֵן נֶאֱמַר: "שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת (=סוּג שֶׁל חָמֵץ) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל, בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ" (שָׁם, יט).

בְּדִיקַת חָמֵץ

ב. בַּלַּיְלָה שֶׁלִּפְנֵי עֶרֶב פֶּסַח בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ. (סְעִיף א)

ג. קוֹדֶם הַבְּדִיקָה, יְכַבְּדוּ (=יְנַקּוּ וְיטַאטְאוּ) הֵיטֵב כָּל הַמְּקוֹמוֹת, וְינַקּוּ אוֹתָם מִכָּל חָמֵץ, כְּדֵי שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן יִהְיֶה קַל לִבְדֹּק. (סְעִיף ג)

ד. חַיָּבִין לִבְדֹּק מִיָּד בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה. (סְעִיף א)

ה. אָסוּר לְהַתְחִיל לֶאֱכֹל אוֹ לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלָאכָה חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם הַלַּיְלָה. (סְעִיף א)

> **כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן:** בְּאוֹתָהּ חֲצִי שָׁעָה שֶׁקֹּדֶם הַלַּיְלָה יֵשׁ לְהִמָּנַע אֲפִלּוּ מִלִּמּוּד.

ו. יֵשׁ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא לֹא יִמְצָא כְּלוּם (כֵּיוָן שֶׁהַבַּיִת נָקִי), וּתְהֵא הַבְּרָכָה לְבַטָּלָה. וְלָכֵן נוֹהֲגִין שֶׁקֹּדֶם הַבְּדִיקָה מַנִּיחִין פְּתִיתֵי לֶחֶם בְּמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים בַּבַּיִת, כְּדֵי שֶׁיִּמְצְאֵם הַבּוֹדֵק. (סְעִיף ח)

> **כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן:** אֲפִלּוּ אִם הַבּוֹדֵק לֹא יִמְצָא חָמֵץ אֵין בִּרְכָתוֹ לְבַטָּלָה, וְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כַּהֲלָכָה. וּמִכָּל מָקוֹם, מִנְהַג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הִיא לְהַנִּיחַ פְּתִיתִים.

ז. מִי שֶׁאֵינוֹ בּוֹדֵק כָּרָאוּי אֶת הַבַּיִת כֻּלּוֹ, וְכָל כַּוָּנָתוֹ הִיא לְמִצְוַת אֶת הַפְּתִיתִים שֶׁהִנִּיחוּ בְּלִבַּד, לֹא קַיֵּם מִצְוַת בְּדִיקָה, וְנֶחְשָׁב לוֹ כִּבְרָכָה לְבַטָּלָה. (סְעִיף ח)

ח. קֹדֶם שֶׁמַּתְחִיל לִבְדֹּק, יְבָרֵךְ: " .. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּעוּר חָמֵץ". וְאַף עַל פִּי שֶׁעַתָּה עֲדַיִן אֵינוֹ מְבַעֲרוֹ, מִכָּל מָקוֹם מְבָרֵךְ 'עַל בִּעוּר', לְפִי שֶׁמִּיָּד אַחַר הַבְּדִיקָה יְבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ לוֹ, וְזֶהוּ הַבִּעוּר לְחָמֵץ שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ לוֹ. (סְעִיף ז)

דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: יֵשׁ נוֹהֲגִים לִטֹּל יָדַיִם לִלֹּא בְּרָכָה לִפְנֵי הַבְּדִיקָה. וְכָךְ נָהֲגוּ הַסְּפָרַדִּים[2].

ט. לֹא יַפְסִיק בֵּין הַבְּרָכָה לִתְחִלַּת הַבְּדִיקָה. (סְעִיף ז)

י. טוֹב שֶׁלֹּא יַפְסִיק עַד גְּמַר כָּל הַבְּדִיקָה, אֶלָּא רַק בְּדָבָר שֶׁהוּא מֵעִנְיַן הַבְּדִיקָה. (סְעִיף ז)

יא. יָכוֹל לִבְדֹּק כַּמָּה בָּתִּים בִּבְרָכָה אַחַת. (סְעִיף ז)

יב. אֵין בּוֹדְקִין אֶלָּא בְּנֵר יְחִידִי שֶׁל שַׁעֲוָה. (סְעִיף ב)

יג. לֹא יִבְדֹּק בְּנֵרוֹת קְלוּעִים מִשּׁוּם דְּהָוֵי (=שֶׁנֶּחְשָׁב) כַּאֲבוּקָה. (סְעִיף ב)

יד. בְּשִׁעַת הַדְּחָק, אִם אֵין לוֹ נֵר שֶׁל שַׁעֲוָה, יִבְדֹּק בַּנֵּרוֹת הָרְגִילִים, הַמְּיֻצָּרִים מִמּוּצְרֵי נֵפְט. (סְעִיף ב)

טו. בּוֹדֵק כָּל הַחֲדָרִים שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא הִכְנִיסוּ בָּהֶם חָמֵץ, אֲפִלּוּ הַמַּרְתֵּפִים וְהָעֲלִיּוֹת וְהַחֲנֻיּוֹת וּבֵית הָעֵצִים (=מָקוֹם שֶׁמְּאַכְסְנִים בּוֹ עֵצִים לְהַסָּקָה וְכַדּוֹמֶה). כָּל שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא הִכְנִיסוּ שָׁם חָמֵץ בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה - צְרִיכִין לְבָדְקוֹ. (סְעִיף ג)

טז. צְרִיכִין לִבְדֹּק כָּל הָאֲרוֹנוֹת שֶׁמַּחְזִיקִים בָּהֶם חָמֵץ. (סְעִיף ג)

יז. בִּרְכוֹנִים וְסִדּוּרִים וּ'זְמִירוֹת שַׁבָּת' וְכַדּוֹמֶה, הַנִּמְצָאִים עַל הַשֻּׁלְחָן בִּשְׁעַת הַסְּעוּדָה וְנִדְבָּקִים בָּהֶם פֵּרוּרֵי חָמֵץ , אֵין לְהַחְזִיקָם בְּחַג הַפֶּסַח, וְיֵשׁ לְהַצְנִיעָם (=לְהַנִּיחָם בְּמָקוֹם סָגוּר) וּלְמָכְרָם לְגוֹי.

יח. שְׁטִיחִים וְצַעֲצוּעִים שֶׁלֹּא נִתַּן לְנַקּוֹתָם הֵיטֵב, יֵשׁ לְהַצְנִיעָם וּלְמָכְרָם לְגוֹי.

יט. צְרִיכִין לִבְדֹּק בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת, בַּחֹרִים וּבַסְּדָקִין כָּל מָה שֶׁאֶפְשָׁר. (סְעִיף ה)

כ. גַּם הַכִּיסִים שֶׁבַּבְּגָדִים שֶׁלּוֹ וְשֶׁל הַיְלָדִים, שֶׁלִּפְעָמִים נוֹתְנִים בָּהֶן חָמֵץ, צְרִיכִין בְּדִיקָה, וְיִנָּעֵרֶם הֵיטֵב לְמָחָר בְּשִׁעַת הַבִּעוּר. (סְעִיף ה)

כא. הַחֲדָרִים שֶׁמּוֹכְרִים לַנָּכְרִי עִם הֶחָמֵץ, חָל עָלָיו חִיּוּב לְבָדְקָם, כֵּיוָן שֶׁהַמְּכִירָה מִתְבַּצַּעַת רַק לְמָחָר בַּבֹּקֶר. וְאִם כֵּן, בְּלֵיל הַבְּדִיקָה עֲדַיִן הֵם שֶׁלּוֹ. (סְעִיף ו)

הֶעָרָה

רַבִּים מֵהַפּוֹסְקִים, וּבְכָלָם אַדְמוֹ"ר הַ'צֶּמַח צֶדֶק'[3], חוֹלְקִים עַל כָּךְ וְסוֹבְרִים כִּי אֵין טַעַם לִבְדֹּק בְּחָדָר שֶׁעָתִיד לִהְיוֹת שַׁיָּךְ לְנָכְרִי בִּזְמַן אִסּוּר חָמֵץ. וְכֵן הַמִּנְהָג הַנָּפוֹץ שֶׁלֹּא בּוֹדְקִים חֲדָרִים אֵלּוּ[4].

כב. חֶדֶר שֶׁצָּרִיךְ בְּדִיקַת חָמֵץ, וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹתוֹ אוֹצָר (=מַחְסָן), פָּרוּשׁ שֶׁרוֹצֶה לֶאֱצֹר (=לְאַחְסֵן) בְּתוֹכוֹ פֵּרוֹת אוֹ עֵצִים אוֹ שְׂאָר דְּבָרִים, שֶׁמְּחֲמַת זֶה לֹא יוּכַל לִבְדֹּקוֹ כְּשֶׁצָּרִיךְ לַיל אַרְבָּעָה עָשָׂר (=כֵּיוָן שֶׁהַחֶדֶר יִהְיֶה מָלֵא בַּחֲפָצִים כָּךְ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה גִּישָׁה) - צָרִיךְ לִבְדֹּק תְּחִלָּה אֶת הֶחָמֵץ שָׁם בְּאַחַד הַלֵּילוֹת לְאוֹר הַנֵּר, כְּמוֹ שֶׁבּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ בְּלֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר. וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת זֹאת אֲפִלּוּ זְמַן רַב לִפְנֵי הַפֶּסַח, אַף אֵין מְבָרְכִים עַל בְּדִיקָה זוֹ, כִּי הַבְּרָכָה נִתְקְנָה רַק לִבְדִיקָה שֶׁעוֹשִׂים בְּסָמִיכוּת לָחָג. (סְעִיף יב)

כג. הַיּוֹצֵא לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה, וְלֹא יִהְיֶה בְּבֵיתוֹ בַּלַּיְלָה שֶׁל עֶרֶב פֶּסַח, יְמַנֶּה קוֹדֶם לָכְתּוֹ שָׁלִיחַ שֶׁיְּבַדֵּק וִיבַטֵּל חֲמֵצוֹ, וְיֹאמַר לוֹ בְּפֵרוּשׁ שֶׁהוּא מְמַנֶּה אוֹתוֹ שָׁלִיחַ עַל הַבְּדִיקָה וְגַם עַל הַבִּטּוּל, וְהַשָּׁלִיחַ יֹאמַר בַּבִּטּוּל: "חֲמֵצוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי .. יִהְיֶה בָּטֵל". וְגַם בַּעַל הַבַּיִת עַצְמוֹ, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבּוֹ הוּא נִמְצָא בְּעֶרֶב פֶּסַח בַּבֹּקֶר, יְבַטֵּל חֲמֵצוֹ שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם לֹא מִנָּה שָׁלִיחַ, יָכוֹל לִסְמֹךְ בָּזֶה עַל אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ, וַיְזַהִירֵם שֶׁיַּעֲשׂוּ הַכֹּל כַּדָּת וְכַדִּין. (סְעִיף טז)

כד. אֶת הֶחָמֵץ שֶׁהוּא מַשְׁאִיר לַאֲכִילָה אוֹ לִמְכִירָה יַנִּיחַ קֹדֶם הַבְּדִיקָה בְּמָקוֹם הַשָּׁמוּר הֵיטֵב. וְכֵן הֶחָמֵץ שֶׁהוּא מוֹצֵא בִּבְדִיקָתוֹ, וְצָרִיךְ לְשָׂרְפוֹ לְמָחָר, יַנִּיחַ בְּמָקוֹם שָׁמוּר. וְיִהְיֶה הֶחָמֵץ קָשׁוּר בְּתוֹךְ שַׂקִּית וְכַדּוֹמֶה שֶׁלֹּא יֹאבַד, וְיַנִּיחֶנּוּ בְּמָקוֹם בּוֹלֵט כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶהוּ לְמָחָר וְלֹא יִשְׁכַּח לְשָׂרְפוֹ. (סְעִיף ט)

בִּטּוּל חָמֵץ

כה. אַחַר הַבְּדִיקָה יְבַטֵּל מִיָּד אֶת הֶחָמֵץ. (סְעִיף י)

כו. עִקַּר הַבִּטּוּל הוּא בַּלֵּב, שֶׁיִּגְמֹר (=שֶׁיַּחְלִיט) בְּלִבּוֹ שֶׁכָּל חָמֵץ שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ אֵינוֹ, וְאֵינוֹ חָשׁוּב כְּלוּם, וַהֲרֵי הוּא כְּמוֹ עָפָר וּכְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ צֹרֶךְ כְּלָל. (סְעִיף י)

כז. תִּקְנוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יְסַתֵּפֵק בַּבִּטּוּל שֶׁבַּלֵּב, אֶלָּא יוֹצִיא דְּבָרִים אֵלּוּ גַּם בְּפִיו, וְיֹאמַר: "כָּל חֲמִירָא .." (סְעִיף י)

כח. מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ פֵּרוּשׁ הַמִּלִּים בַּאֲרָמִית, יֹאמַר בְּלָשׁוֹן שֶׁהוּא מֵבִין (וּלְדָגְמָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: כָּל חָמֵץ וּשְׂאוֹר שֶׁיֵּשׁ בִּרְשׁוּתִי, שֶׁלֹּא רְאִיתִיו וְשֶׁלֹּא בִּעַרְתִּיו וְשֶׁלֹּא יְדַעְתִּיו, יִבָּטֵל וְיִהְיֶה הֶפְקֵר כַּעֲפַר הָאָרֶץ). (סְעִיף י)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: יֵשׁ הַנּוֹהֲגִים לוֹמַר אֶת נֻסַּח הַבִּטּוּל: "כָּל חֲמִירָא" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים כְּדֵי לָתֵת חִזּוּק לַבִּטּוּל. וְכֵן אוֹמְרִים "לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ", וְ"יְהִי רָצוֹן" הַמּוֹפִיעַ בַּמַּחְזוֹרִים.

חָמֵץ שֶׁנִּמְצָא בְּחַג הַפֶּסַח

כט. מָצָא חָמֵץ בְּבֵיתוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד - יוֹצִיאֶנּוּ וְיִשְׂרְפֶנּוּ. (סְעִיף יז)

ל. אִם יֵשׁ בֶּחָמֵץ שֶׁמָּצָא כַּזַּיִת - יְבָרֵךְ עַל 'בִּעוּר חָמֵץ'. (סְעִיף יז)

לא. בְּיָמֵינוּ שֶׁהַמִּנְהָג הוּא לְמָכֹר אֶת כָּל הֶחָמֵץ שֶׁנִּשְׁאַר בַּבַּיִת לְנָכְרִי, אִם מָצָא חָמֵץ בְּבֵיתוֹ בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ אִסּוּר עַל הֶחָמֵץ, יַעֲבִירֶנּוּ (אִם אֵינוֹ שַׁבָּת אוֹ יוֹם טוֹב) לְאוֹתוֹ חֶדֶר סָגוּר שֶׁבּוֹ נִמְצָא הֶחָמֵץ שֶׁמָּכַר לַנָּכְרִי.

לב. וְאִם מָצָא חָמֵץ בְּיוֹם טוֹב אוֹ בְּשַׁבָּת (שַׁבַּת חֹל הַמּוֹעֵד אוֹ שַׁבָּת שֶׁחָל בָּהּ עֶרֶב פֶּסַח), שֶׁאָסוּר לְטַלְטְלוֹ אָז מִשּׁוּם דְּהָוֵי (=שֶׁהוּא) מֻקְצֶה, יְכַסֶּהוּ בִּכְלִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, וְאַחֲרֵי צֵאת הַשַּׁבָּת אוֹ הֶחָג יַעֲבִירֶנּוּ לַחֶדֶר הַסָּגוּר שֶׁמָּכַר לַנָּכְרִי. [וְאִם אֵין לוֹ חֶדֶר אוֹ מָקוֹם שֶׁמָּכַר לַנָּכְרִי - יִשְׂרֹף אוֹתוֹ]. (סְעִיף יז)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ לְאַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית.

ב. קֹדֶם הַבְּדִיקָה מַנִּיחִין בְּמָקוֹמוֹת שׁוֹנִים בַּבַּיִת עֲשָׂרָה פְּתִיתֵי חָמֵץ קָשֶׁה. כָּל אֶחָד מֵהֶם כָּרוּךְ בְּפִסַּת נְיָר. (הַדִּיּוּק בְּמִסְפַּר עֲשָׂר דַּוְקָא הוּא עַל פִּי הַקַּבָּלָה).

ג. בּוֹדְקִין לְאוֹר נֵר שֶׁל שַׁעֲוָה וְעַל יְדֵי נוֹצַת עוֹף.

ד. הַבּוֹדֵק מַנִּיחַ הֶחָמֵץ שֶׁמּוֹצֵא בְּשַׁקִּית נְיָר.

ה. בְּסִיּוּם הַבְּדִיקָה מַנִּיחִים אֶת שַׁקִּית הַנְּיָר, הַנּוֹצָה וּשְׁיָרֵי הַנֵּר - אִם נִשְׁאַר - בְּקַעֲרוּרִית (=בַּצַּד הַפְּנִימִי שֶׁל) כַּף עֵץ, עוֹטְפִים הַכֹּל בִּנְיָר (רַק אֶת יַד הַכַּף מַשְׁאִירִים בּוֹלֶטֶת מִתּוֹךְ הַנְּיָר לְלֹא עֲטִיפָה), וּמְהַדְּקִים בְּחוּט שֶׁכּוֹרְכִים סְבִיב הַנְּיָר כַּמָּה פְּעָמִים וְקוֹשְׁרִים אוֹתוֹ.

1. סי' תלב סי"ב.
2. בן איש חי.
3. שו"ת אורח חיים סי' מז.
4. ראו משנה ברורה סי' תלו ס"ק לב ובפסקי תשובות שם (אות ג).

סימן קיב

אֵיזֶה חָמֵץ אָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בַּפֶּסַח וְאֵיזֶה מֻתָּר

א. כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תַּעֲרֹבֶת חָמֵץ, וַאֲפִלּוּ אֵין בּוֹ חָמֵץ בְּעֵין (=חָמֵץ מַמָּשִׁי) רַק טַעַם שֶׁל חָמֵץ, כְּגוֹן שֶׁהֵסִירוּ אֶת הֶחָמֵץ עַצְמוֹ מֵהַמַּאֲכָל, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בַּפֶּסַח. (סְעִיף א)

ב. דָּבָר שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ חָמֵץ כְּלָל אֶלָּא שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בִּכְלֵי חָמֵץ קֹדֶם פֶּסַח, אוֹ שֶׁנִּכְבַּשׁ (=שָׁהָה 24 שָׁעוֹת עִם נוֹזֵל) בִּכְלֵי חָמֵץ - מֻתָּר לְהַשְׁהוֹתוֹ בַּפֶּסַח. (סְעִיף א)

ג. אִם הַמַּאֲכָל נִתְבַּשֵּׁל אוֹ נִכְבַּשׁ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח בִּכְלֵי חָמֵץ - חַיָּבִין לְבַעֲרוֹ. (סְעִיף א)

ד. אִם הֶחָמֵץ נִפְסַל וְנִפְסַד (=הִתְקַלְקֵל) לְגַמְרֵי מֵאֲכִילַת הַכֶּלֶב קֹדֶם הַפֶּסַח, מֻתָּר בַּפֶּסַח בַּהֲנָאָה וּבְשִׁהְיָה [אַךְ לֹא בַּאֲכִילָה]. (סְעִיף ה)

ה. יֵשׁ לְהִזָּהֵר בַּמַּפּוֹת שֶׁמַּצִּיעִים עַל הַשֻּׁלְחָן בַּפֶּסַח שֶׁיִּהְיוּ נְקִיּוֹת מִכָּל חֲשָׁשׁ חָמֵץ, וְלֹא יִתְפָּרֵר מֵהֶן אֵיזֶה פֵּרוּר וְכַדּוֹמֶה. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לְהִזָּהֵר מִכָּל חֲשָׁשׁ בְּאוֹתָם מְקוֹמוֹת שֶׁמְּאַחְסְנִים בָּהֶם אֹכֶל הַמִּיֹּעָד לַפֶּסַח. (סְעִיף ג)

ו. כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵינוֹ מַכְשִׁירָן לַפֶּסַח, צָרִיךְ לְשַׁפְשְׁפָן הֵיטֵב בְּעֶרֶב פֶּסַח קֹדֶם שָׁעָה שִׁשִּׁית, וּלְהַדִּיחָן בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יֵהֵא חָמֵץ נִכָּר בָּהֶן, וְיַצְנִיעַם (=יַסְתִּיר אוֹתָם) בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לֵילֵךְ לְשָׁם בַּפֶּסַח, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בַּפֶּסַח. (סְעִיף ו)

ז. טוֹב לְסָגְרָם בְּחֶדֶר אוֹ בְּאָרוֹן סָגוּר מְיֻחָד, וּלְהַצְנִיעַ (=לְהַסְתִּיר) אֶת הַמַּפְתֵּחַ עַד לְאַחַר הַפֶּסַח. (סְעִיף ו)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. מוּצָרִים הַבָּאִים בְּמַגָּע עִם הַפֶּה, כְּגוֹן מִשְׁחַת שִׁנַּיִם - רָאוּי לְוַדֵּא שֶׁהֵם נְקִיִּים מִכָּל חֲשַׁשׁ חָמֵץ.

ב. מוּצְרֵי קוֹסְמֶטִיקָה הַמְּיֹעָדִים לִשְׂאָר חֶלְקֵי הַגּוּף (מִלְּבַד הַפֶּה) - וְתַהֲלִיךְ יְצוּרָם הִסְתַּיֵּם לִפְנֵי הַפֶּסַח - מֵעִקַּר הַדִּין אֵינָם צְרִיכִים הֶכְשֵׁר לַפֶּסַח, כִּי גַּם אִם יֵשׁ בָּהֶם תַּעֲרֹבֶת חָמֵץ הֲרֵי שֶׁהֶחָמֵץ שֶׁבְּתוֹכָהּ נִפְסָל לַאֲכִילַת כֶּלֶב עוֹד לִפְנֵי הֶחָג.

עִם זֹאת, מְקֻבָּל לְהַקְפִּיד שֶׁגַּם עַל מוּצְרֵי הַנִּקָּיוֹן וְהַקוֹסְמֶטִיקָה יִהְיֶה הֶכְשֵׁר לְפֶסַח.

סִימָן קטז

דִּינֵי הַגְּעָלָה

כֵּלִים שֶׁהַכְשָׁרָתָם הִיא עַל יְדֵי הַגְּעָלָה

א. כָּל כְּלֵי עֵץ וּכְלֵי מַתָּכוֹת וּכְלֵי אֶבֶן מַהֲנֵי לְהוּ (=מוֹעִילָה לָהֶם) הַגְּעָלָה. (סְעִיף ב)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: אֶחָד כְּלִי מַתֶּכֶת וְאֶחָד כְּלִי עֵץ וְאֶחָד כְּלִי אֲבָנִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן חָמֵץ עַל יְדֵי מַשְׁקִין חַמִּין - כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, כָּךְ צָרִיךְ לְהַכְשִׁירָן עַל יְדֵי הַגְּעָלָה, כִּי כְּבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ.

כְּלִי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ וְנִבְלַע בּוֹ חָמֵץ כָּל הַשָּׁנָה עַל יְדֵי חֹם כְּלִי רִאשׁוֹן, כְּגוֹן קְדֵרוֹת (=סִירִים) שֶׁשָּׂמִים עַל הָאֵשׁ, וְכֵן כַּף שֶׁהִיא מְיֻחֶדֶת לְעַרְבֵּב בָּהּ אֶת הַקְּדֵרָה כְּשֶׁהִיא עַל הָאֵשׁ, וְכֵן כַּף שֶׁהִיא מְיֻחֶדֶת לְהוֹצִיא בָּהּ הַתַּבְשִׁיל מֵהַקְּדֵרָה לְתוֹךְ הַקְּעָרָה (=צַלַּחַת) - צָרִיךְ לְהַגְעִילָן בְּתוֹךְ כְּלִי רִאשׁוֹן רוֹתֵחַ.

וְכֵלִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ וְנִבְלַע בָּהֶן חָמֵץ כָּל הַשָּׁנָה עַל יְדֵי חֹם כְּלִי שֵׁנִי, כְּגוֹן כַּפּוֹת שֶׁאוֹכְלִים בָּהֶן מֵהַקְּעָרָה שֶׁהִיא נִקְרֵאת כְּלִי שֵׁנִי, הֲרֵי הֵן נִכְשָׁרִין עַל יְדֵי הַגְּעָלָה בִּכְלִי שֵׁנִי, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּעֲרֶה רוֹתְחִין מִכְּלִי רִאשׁוֹן לְתוֹךְ כְּלִי שֵׁנִי, וְיָשִׁים הַכַּפּוֹת בְּתוֹךְ הָרוֹתְחִין שֶׁבַּכְּלִי שֵׁנִי. (סִימָן תנא, סְעִיף כה וּסְעִיף לב)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

כְּלֵי מַתֶּכֶת, עֵץ, וְכֵן פְּלַסְטִיק וְנַיְלוֹן (אִם אֵינָם מִתְקַלְקְלִים בְּחֹם זֶה), נִתָּן לְהַכְשִׁיר בְּהַגְעָלָה.

לְכַתְּחִלָּה רָאוּי לְהַכְשִׁיר אֶת כָּל הַכֵּלִים בְּתוֹךְ כְּלִי רִאשׁוֹן רוֹתֵחַ, כֵּיוָן שֶׁקָּשֶׁה לָדַעַת בְּוַדָּאוּת שֶׁלֹּא הִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם גַּם בִּכְלִי רִאשׁוֹן (לְדֻגְמָה: כַּף רְגִילָה - עִקַּר שִׁמּוּשָׁהּ בְּעֵת הָאֲכִילָה הוּא מִתּוֹךְ הַצַּלַּחַת שֶׁהִיא כְּלִי שֵׁנִי, אַךְ לִפְעָמִים מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכַף כְּדֵי לְעַרְבֵּב אֶת הָאֹכֶל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ הַסִּיר, שֶׁהוּא כְּלִי רִאשׁוֹן). וּבְדִיעֲבַד, כְּלִי שֶׁרֹּב שִׁמּוּשׁוֹ הוּא בִּכְלִי שֵׁנִי, וְהִגְעִילוּ אוֹתוֹ בְּתוֹךְ כְּלִי שֵׁנִי - אֵינוֹ אוֹסֵר אֶת שֶׁהִתְבַּשֵּׁל בּוֹ בַּפֶּסַח. (בַּהֲמְשֵׁךְ יְזַכֵּר דִּין עֵרוּי מִכְּלִי רִאשׁוֹן).

ב. כְּלֵי שְׁתִיָּה - צְרִיכִין גַּם כֵּן הַגְעָלָה. (סְעִיף יג)

הָרַחְבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: כָּל הַכֵּלִים שֶׁנִּשְׁרָה בָּהֶן חָמֵץ וְנִכְבַּשׁ בָּהֶן כ"ד (=24) שָׁעוֹת רְצוּפוֹת, אֲפִלּוּ נִכְבַּשׁ בְּמַשְׁקֶה צוֹנֵן, כְּגוֹן שֶׁשָּׁרָה פְּתִיתֵי לֶחֶם בְּמַיִם צוֹנְנִים וְשָׁהוּ מֵעֵת לְעֵת בְּתוֹךְ הַכְּלִי - הֲרֵי זֶה כְּאִלּוּ נִתְבַּשְּׁלוּ בְּתוֹכוֹ, שֶׁכָּל הַכָּבוּשׁ הוּא כִּמְבֻשָּׁל, וְצָרִיךְ לְהַגְעִילוֹ בְּתוֹךְ כְּלִי רִאשׁוֹן. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם עָמַד בְּתוֹכוֹ מַשְׁקֶה שֶׁל חָמֵץ, כְּגוֹן שֵׁכָר הֶעָשׂוּי מִשְּׁעוֹרִים, שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְעִילוֹ בִּכְלִי רִאשׁוֹן, אִם עָמַד בְּתוֹכוֹ כ"ד שָׁעוֹת רְצוּפוֹת. (סִימָן תנא, סָעִיף ס)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

כּוֹס שֶׁשָּׁהָה בָּהּ מַשְׁקֶה בִּירָה בְּמֶשֶׁךְ 24 שָׁעוֹת רָצוּף, צְרִיכָה הַגְעָלָה בִּכְלִי רִאשׁוֹן, עַל אַף שֶׁיָּדוּעַ בְּוַדָּאוּת שֶׁאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכוֹס זֹאת לִשְׁתִיָּה חַמָּה.

אֹפֶן הַגְעָלַת כֵּלִים

ג. אֵין מַגְעִילִין אֶלָּא בְּמַיִם, וְלֹא יְהֵא בָּהֶם שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת אֲפִלּוּ אֵפֶר וְכַדּוֹמֶה. (סְעִיף יד)

ד. אִם הִגְעִיל הַרְבֵּה כֵּלִים בְּיוֹרָה (=דּוּד מַיִם גָּדוֹל), עַד שֶׁנֶּעֱכְרוּ הַמַּיִם כְּעֵין צִיר, אֵין מַגְעִילִין בָּהֶם עוֹד. (סְעִיף יד)

ה. אִם מַגְעִיל עַל יְדֵי צְבָת שֶׁמַּחֲזִיק בָּהּ אֶת הַכְּלִי, צָרִיךְ לְרַפּוֹת (=לְהַחֲזִיק רָפוּי) אֶת הַכְּלִי וְלַחֲזֹר וּלְטָפְסוֹ, שֶׁאִם לֹא כֵּן הֲרֵי לֹא בָּאוּ מֵימֵי הַגְעָלָה בַּמָּקוֹם שֶׁהַצְּבָת תּוֹפֶסֶת. וְטוֹב יוֹתֵר לָשִׂים אֶת הַכֵּלִים בְּתוֹךְ רֶשֶׁת אוֹ בְּתוֹךְ סַל. (סְעִיף טו)

ו. לֹא יַנִּיחַ הַרְבֵּה כֵּלִים בְּפַעַם אַחַת לְתוֹךְ הַכְּלִי שֶׁהוּא מַגְעִיל בּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגְּעוּ אֶחָד בַּשֵּׁנִי, שֶׁאִם כֵּן בְּמָקוֹם נְגִיעָתָן אֵינָן נִגְעָלִין. (סְעִיף טו)

הָרַחְבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: לֹא יַנִּיחַ כֵּלִים הַרְבֵּה לְתוֹךְ סַל אֶחָד מְנֻקָּב וְיַגְעִילֵם יַחַד, אֶלָּא אִם כֵּן הֵם מֻנָּחִים שָׁם בְּרֶוַח וְאֵינָם נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה, לְפִי שֶׁבְּמָקוֹם נְגִיעָתָם אֵין הַגְעָלָה עוֹלָה שָׁם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם מַגִּיעִים לְשָׁם, מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן הַגְעָלָה צָרִיךְ שֶׁתִּרְתַּח הַמַּיִם תַּגִּיעַ לְכָל שֶׁטַח הַכְּלִי, וּבִמְקוֹם נְגִיעָתָם אֵין הָרְתִיחָה עוֹלָה יָפֶה. אֲבָל בְּתוֹךְ סַל שֶׁאֵינוֹ מְנֻקָּב לֹא יַגְעִיל אֲפִלּוּ כְּלִי אֶחָד, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא צָף בְּתוֹכוֹ וְאֵין נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה. (סי' תנב סָעִיף כה)

ז. אֵין לְהַגְעִיל אֶלָּא כְּלִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁכְּבָר עָבַר מֵעֵת לְעֵת מִשָּׁעָה שֶׁבִּשְּׁלוּ בּוֹ חָמִין. (סְעִיף טז)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

כָּל כְּלִי שֶׁמְּבִיאִים לְהַגְעָלָה - יֵשׁ לְהַכְסִיק לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ 24 שָׁעוֹת קֹדֶם לָכֵן.

ח. צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁגִּיחַ שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא נוֹתֵן אֶת הַכְּלִי לְתוֹךְ הַיּוֹרָה (=הַדּוּד), יַעֲלוּ הַמַּיִם רְתִיחוֹת (=בּוּעוֹת). (סְעִיף טז)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: כְּשֶׁמַּכְנִיס הַכְּלִי לַיּוֹרָה, צָרִיךְ לְהַזָּהֵר שֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם מַעֲלִין רְתִיחָה, דְּהַיְנוּ בּוּעוֹת, בְּשִׁעַת כְּנִיסַת הַכֵּלִים לְתוֹכָם, שֶׁהַהַגְעָלָה אֵינָהּ אֶלָּא בְּרוֹתְחִין שֶׁמַּעֲלִין בּוּעוֹת, אֲבָל לֹא בְּחַמִּין אַף עַל פִּי שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בּוֹ.

וְאִם מַכְנִיס לַיּוֹרָה כֵּלִים הַרְבֵּה זֶה אַחַר זֶה, וּרְגִילוּת הִיא שֶׁכְּשֶׁמַּכְנִיסִין כְּלִי אֶחָד לְתוֹךְ הָרוֹתְחִין מַיָּד נָחִים מֵרְתִיחָתָם, צָרִיךְ לְהַמְתִּין שֶׁלֹּא יַכְנִיס כְּלִי נוֹסָף עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ הַמַּיִם וְיַעֲלוּ בּוּעוֹת. וְכֵן יַמְתִּין בְּהַכְנָסַת כָּל כְּלִי וּכְלִי.

וּמְאֹד צָרִיךְ לְהַזָּהֵר בָּזֶה, שֶׁאִם לֹא נִזְהַר בָּזֶה הֲרֵי הִפְסִיד הַהַגְעָלָה לְגַמְרֵי. (סִימָן תנב, סְעִיף ג)

ט. לְכַתְּחִלָּה אֵין לְהַגְעִיל לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ זְמַן אִסּוּר חָמֵץ בְּעֶרֶב פֶּסַח, כֵּיוָן שֶׁהַגְעָלָה בְּזִמַּן זֶה דּוֹרֶשֶׁת תְּנָאִים מְיֻחָדִים שֶׁקָּשֶׁה לַעֲמֹד בָּהֶם. (סְעִיף טז)

י. נוֹהֲגִין שֶׁאַחַר הַהַגְעָלָה שׁוֹטְפִים אֶת הַכֵּלִים בְּמַיִם קָרִים. (סְעִיף יז)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: לְאַחַר הַגְעָלַת כָּל כְּלִי וּכְלִי, נָהֲגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְשָׁטְפוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד בְּמַיִם קָרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבָּלַע מִלְּכְלוּךְ הֶחָמֵץ שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּיִם הָרוֹתְחִים, כֵּיוָן שֶׁקְּצָת מִלְּכְלוּךְ הֶחָמֵץ שֶׁל הַכְּלִי נִבְלָע מִקֹּדֶם בַּמַּיִם הָרוֹתְחִים.

וְאַף שֶׁכְּבָר נִתְבַּטֵּל בְּתוֹכָם, אַף עַל פִּי כֵן נוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה לְהַעֲבִירוֹ מֵעַל גַּבֵּי הַכְּלִי עַל יְדֵי שְׁטִיפָה בְּצוֹנֵן. (סִימָן תנב, סְעִיף ה)

יא. יֵשׁ לְהַגְעִיל בִּפְנֵי בַּעַל תּוֹרָה הַבָּקִי בְּדִינֵי הַגְעָלָה. (סְעִיף יח)

יב. יָדִיּוֹת הַכֵּלִים צְרִיכוֹת גַּם כֵּן הֶכְשֵׁר. אִם יָדִית הַכְּלִי אֵינָהּ נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ הַיּוֹרָה (=דּוּד הַמַּיִם שֶׁמַּגְעִילִים בְּתוֹכוֹ), יָכוֹל לְהַכְשִׁיר אֶת הַיָּדִית עַל יְדֵי שֶׁיִּשְׁפֹּךְ רוֹתְחִין עָלֶיהָ. (סְעִיף יב)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

כְּשֶׁבָּאִים לְהַכְשִׁיר כְּלִי עִם יָדִית אֲרֻכָּה, יֵשׁ לְהַכְנִיס גַּם אֶת הַיָּדִית לְתוֹךְ הַמַּיִם הָרוֹתְחִים. אִם הַיָּדִית אֲרֻכָּה מִדַּי וְלֹא נִכְנֶסֶת עִם הַכְּלִי לְתוֹךְ הַמַּיִם הָרוֹתְחִים, אֶפְשָׁר לִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ מַיִם מֵהַכְּלִי (כְּדִין "עֵרוּי מִכְּלִי רִאשׁוֹן"). יֵשׁ גַּם אֶפְשָׁרוּת לְהַכְנִיס אֶת הַיָּדִית בַּעֲמַיִם - מַכְנִיסִים מַחֲצִית מֵהַיָּדִית (וְשׁוֹטְפִים אוֹתָהּ מִיָּד בְּמַיִם קָרִים), וּלְאַחַר מִכֵּן מַכְנִיסִים מַחֲצִית שְׁנִיָּה (וְשׁוֹטְפִים אוֹתָהּ מִיָּד בְּמַיִם קָרִים). אֶפְשָׁרוּת זוֹ קַיֶּמֶת בְּכֵלִים גְּדוֹלִים נוֹסָפִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיסָם בִּשְׁלֵמוּתָם[1].

כֵּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם עַל יְדֵי הָאוּר (=הָאֵשׁ), בְּלִי מַיִם - צְרִיכִין לִבּוּן,

יג. כֵּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם עַל יְדֵי הָאוּר (=הָאֵשׁ), בְּלִי מַיִם - צְרִיכִין לִבּוּן, וְלָכֵן הָאַגָּנוֹת (=תַּבְנִיּוֹת) וְהַמַּחֲבַתּוֹת שֶׁאוֹפִין בָּהֶן חָמֵץ - צְרִיכִין לִבּוּן. (סְעִיף ד)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: כֵּלִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם בְּחָמֵץ וְהֶחָמֵץ נִבְלָע בָּהֶן עַל יְדֵי חֹם הָאֵשׁ בִּלְבַד, שֶׁלֹּא עַל יְדֵי מַשְׁקֶה (=נוֹזֵל), כְּגוֹן שֶׁפּוּדִים שֶׁצָּלוּ עֲלֵיהֶם מַאֲכְלֵי חָמֵץ, שֶׁגּוּף הֶחָמֵץ נוֹגֵעַ בַּשֶּׁפּוּדִים בְּעֵת הַצְּלִיָּה וְאֵין בֵּינֵיהֶם מַשְׁקֶה שֶׁיּוֹלִיךְ טַעַם הֶחָמֵץ לְתוֹךְ הַשֶּׁפּוּד, אֶלָּא עַל יְדֵי חֹם הָאֵשׁ בִּלְבַד נִבְלָע בָּהֶם טַעַם הֶחָמֵץ - אֵינוֹ נִפְלָט מֵהֶם עַל יְדֵי הַגְּעָלָה בְּמַיִם רוֹתְחִים, דִּכְבוֹלְעוֹ כָּךְ פּוֹלְטוֹ. וְלָכֵן כְּלִי שֶׁנִּבְלָע בּוֹ חָמֵץ עַל יְדֵי מַשְׁקֶה - נִפְלָט מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי הַגְּעָלָה בְּמַיִם רוֹתְחִים, אֲבָל כְּלִי שֶׁנִּבְלָע בּוֹ הֶחָמֵץ עַל יְדֵי חֹם הָאֵשׁ בִּלְבַד, שֶׁלֹּא עַל יְדֵי מַשְׁקֶה - אֵינוֹ נִפְלָט מִמֶּנּוּ אֶלָּא עַל יְדֵי חֹם הָאֵשׁ בִּלְבַד, דְּהַיְנוּ לִבּוּן. (סִימָן תנא, סְעִיף יג)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

תַּבְנִיּוֹת אֲפָיָה - לֹא תּוֹעִיל לָהֶם הַגְּעָלָה, אֶלָּא רַק לִבּוּן. וְהוּא הַדִּין בְּמַחֲבַת טֶפְלוֹן שֶׁנּוֹעֲדָה לְטִגּוּן לְלֹא שֶׁמֶן, שֶׁצְּרִיכָה לִבּוּן.

[בְּמִצְיאוּת יָמֵינוּ, קַיֶּמֶת אֶפְשָׁרוּת שֶׁהַלִּבּוּן יְקַלְקֵל אֶת הַתַּבְנִיּוֹת וְהַמַּחֲבַתּוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם הָאָדָם יִרְצֶה לְלַבְּנָם - יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁיָּחוּס עֲלֵיהֶם וְלֹא יְלַבְּנֵם כַּדִּין. וְלָכֵן רָאוּי שֶׁלֹּא לְהַכְשִׁירָם, אֶלָּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲדָשׁוֹת מִיָּחְדוֹת לַפֶּסַח]. מַחֲבַת רִגִילָה שֶׁמְּטַגְּנִים בָּהּ עַל יְדֵי שֶׁמֶן וְכַדּוֹמֶה - יֵשׁ לִשְׁאֹל רַב מֻסְמָךְ.

יד. הַלְּבוּן צָרִיךְ לִהְיוֹת לִבּוּן חָזָק עַד שֶׁיִּהְיוּ נִיצוֹצוֹת נִתָּזִין מִמֶּנּוּ. (סְעִיף ד)

הָרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמו"ר הַזָּקֵן: יְלַבְּנוֹ בָּאוּר (=בָּאֵשׁ) יָפֶה יָפֶה, עַד שֶׁיִּהְיוּ נִיצוֹצוֹת מְנַתְּזִין מִמֶּנּוּ, אוֹ עַד שֶׁתַּשִּׁיר קְלִפָּתוֹ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁאָז בְּוַדַּאי נִשְׂרָף כָּל הָאִסּוּר הַבָּלוּעַ בְּתוֹכוֹ. וְאִם לֹא לִבְּנוֹ בָּאוּר יָפֶה יָפֶה, כַּשֶּׁעוּר שֶׁנִּתְבָּאֵר, הֲרֵי הֵם אֲסוּרִים בַּפֶּסַח. (סִימָן תנא, סָעִיף יג)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

כְּשֶׁצָּבַע הַמַּפֶּכֶת הִשְׁתַּנָּה כְּתוֹצָאָה מֵחֹם הָאֵשׁ - הֲרֵי זֶה 'לִבּוּן גָּמוּר' הַנִּקְרָא 'לִבּוּן חָמוּר', בְּשׁוֹנֶה מִ'לִבּוּן קַל'. לְדֻגְמָה, כִּיּוֹר שֶׁל מַפֶּכֶת נִתָּן לְהַכְשִׁיר עַל יְדֵי 'לִבּוּן קַל'.

תַּנּוּר הַבָּנוּי מֵאֲבָנִים וּלְבֵנִים אֶפְשָׁר לְהַכְשִׁיר עַל יְדֵי 'לִבּוּן חָמוּר' (סְעִיף א. סִימָן קי, סְעִיפִים א-ב). תַּנּוּר מַפֶּכֶת שֶׁל יָמֵינוּ נִתָּן אַף הוּא לְהַכְשָׁרָה, אַךְ פּוֹסְקֵי זְמַנֵּנוּ מַמְלִיצִים שֶׁלֹּא לְהַכְשִׁירוֹ אֶלָּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנּוּר מְיֻחָד לְפֶסַח, לְפִי שֶׁהוּא עָלוּל לְהִתְקַלְקֵל עַל יְדֵי לִבּוּן חָמוּר, וְיֵשׁ לַחְשֹׁשׁ שֶׁבַּעַל הַתַּנּוּר לֹא יַכְשִׁירוֹ כָּרָאוּי[2].

כֵּלִים שֶׁהַכְשָׁרָתָם הִיא עַל יְדֵי עֵרוּי מִכְּלֵי רִאשׁוֹן

טו. מְקוֹמוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם בְּאֹכֶל וְלִפְעָמִים נִשְׁפָּךְ שָׁם מָרָק מִן הַקְּדֵרוֹת (=הַסִּירִים) - צְרִיכִין הֶכְשֵׁר קַל, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּעָרִין עֲלֵיהֶן רוֹתְחִין. (סְעִיף יא)

טז. עֵרוּי מִכְּלֵי רִאשׁוֹן צָרִיךְ לִהְיוֹת דַּוְקָא מִתּוֹךְ הַכְּלִי שֶׁהִרְתִּיחוּ בּוֹ הַמַּיִם. וְלֹא יַתִּיז אֶת הַמַּיִם (=מֵרָחוֹק) אֶלָּא יִשְׁפְּכֵם בְּקִלּוּחַ (=מִקָּרוֹב). (סְעִיף יא)

יז. הַשֻּׁלְחָנוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם כָּל הַשָּׁנָה - נוֹהֲגִין לְלַבֵּן אֲבָנִים, וּמַנִּיחִין אֶת הָאֲבָנִים עַל הַשֻּׁלְחָן וְשׁוֹפְכִין עֲלֵיהֶם רוֹתְחִין, וּמוֹלִיכִין אֶת הָאֲבָנִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ מַיִם רוֹתְחִים עַל פְּנֵי כֻּלּוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם, יֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּשֻּׁלְחָנוֹת גַּם אַחַר הַהֶכְשֵׁר, אֶלָּא בִּפְרִיסַת מַפָּה אוֹ דָּבָר אַחֵר[3]. (סְעִיף יא)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

דֶּלְפֶּק (הֶעָשׂוּי שַׁיִשׁ) שֶׁאוֹכְלִים עָלָיו חָמֵץ חַם (לְלֹא מַפָּה אוֹ שַׁעֲוָנִית), וְכֵן הַשַּׁיִשׁ שֶׁבַּמִּטְבָּח - יֵשׁ לְעָרוֹת עֲלֵיהֶם מַיִם רוֹתְחִים מִכְּלֵי רִאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁלִּפְעָמִים נִשְׁפָּךְ שָׁם תַּבְשִׁיל חַם שֶׁל חָמֵץ.

יֵשׁ לְהוֹסִיף וְלַעֲבֹר עִם אֶבֶן מְלֻבֶּנֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כְּדֵי שֶׁהָאֶבֶן תַּרְתִּיחַ מֵחָדָשׁ אֶת הַמַּיִם (שֶׁהִסְפִּיקוּ לְהִתְקָרֵר מְעַט תּוֹךְ כְּדֵי הַשְׁפִּיכָה). בְּכָל מִקְרֶה, נוֹהֲגִים שֶׁמַּלְבֵּד הַהַכְשָׁרָה מוֹסִיפִים וּמְכַסִּים אֶת הַדֶּלְפֶּק וְהַשַּׁיִשׁ בִּנְיַר כֶּסֶף עָבֶה אוֹ פִּי.וִוי. סִי. וְכַדּוֹמֶה.

שֶׁלְחָן שֶׁל פּוֹרְמִיְקָה שֶׁהִנִּיחוּ עָלָיו חֻמָּץ חַם, כְּגוֹן פִּיצָה חַמָּה וְכַדּוֹמֶה,אוֹ סִירִים חַמִּים - יֵשׁ לְהַכְשִׁירוֹ עַל יְדֵי עֵרוּי מִכְּלֵי רִאשׁוֹן, אַךְ לְלֹא אֶבֶן מְלֻבֶּנֶת שֶׁעֲלוּלָה לְקַלְקֵל אוֹתוֹ, וְאָז עָלוּל הָאָדָם שֶׁלֹּא לְהַכְשִׁירוֹ כָּרָאוּי. לְאַחַר הָעֵרוּי יֵשׁ לְכַסּוֹת הַשֶּׁלְחָן בְּמַפָּה.

שֶׁלְחָן עָדִין שֶׁלֹּא נוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ עָלָיו סִירִים אוֹ חֻמָּץ חַם, וְאוֹכְלִים עָלָיו בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה רַק עִם מַפָּה - דַּי לְנַקּוֹתוֹ הֵיטֵב וּלְכַסּוֹתוֹ בְּמַפָּה.[4]

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: מִסְתַּפְּקִים בְּעֵרוּי בִּלְבַד לְלֹא אֶבֶן מְלֻבֶּנֶת.

אֶת הַבָּרָזִים יֵשׁ לְהַכְשִׁיר עַל יְדֵי עֵרוּי רוֹתְחִין. אֶת צִנּוֹר הַבָּרֶז עַצְמוֹ יֵשׁ לְהַכְשִׁיר עַל יְדֵי פְּתִיחַת הַמַּיִם הַחַמִּים, וְתוֹךְ כְּדֵי זְרִימָתָם - עֵרוּי רוֹתְחִין מִכְּלֵי רִאשׁוֹן. וְאִם אֶפְשָׁר עָדִיף לְהָסִירוֹ וּלְהַכְשִׁירוֹ בְּהַגְעָלָה.

אֶת הַמְּסַנֶּנֶת שֶׁל הַבָּרֶז יֵשׁ לְהָסִיר לְמֶשֶׁךְ הַפֶּסַח אוֹ לְהַחְלִיפָהּ בְּמְסַנֶּנֶת מְיֻחֶדֶת לְפֶסַח.[5]

שִׁמּוּשׁ בְּפְלָטָה חַשְׁמַלִּית בְּפֶסַח

יח. כְּשֶׁרוֹצִים לְהַעֲמִיד מֵעַל הַתַּנּוּר אֵיזוֹ קְדֵרָה (=סִיר) בַּפֶּסַח, צְרִיכִין לְהַנִּיחַ תְּחִלָּה טַס שֶׁל בַּרְזֶל וְעָלָיו מַעֲמִידִין הַקְּדֵרָה. (סְעִיף א)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: תַּנּוּר שֶׁרְגִילִים לְהַנִּיחַ מֵעָלָיו פַּשְׁטִידָה וּשְׁאָר חָמֵץ בְּשָׁעָה שֶׁהַתַּנּוּר מִתְחַמֵּם, וְנִבְלָע שָׁם טַעַם הֶחָמֵץ עַל יְדֵי חֹם הָאֵשׁ - אָסוּר לְהַנִּיחַ בַּפֶּסַח שׁוּם דָּבָר עַל גַּבָּיו מִלְּמַעְלָה. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּפֶּסַח בַּשֶּׁטַח שֶׁמֵּעַל הַתַּנּוּר, מַנִּיחַ עָלָיו חֲתִיכַת בַּרְזֶל וְכַדּוֹמֶה, וְעַל גַּבֵּי זֶה הַדָּבָר הַמַּפְסִיק מֻתָּר לְהַנִּיחַ אֲפִלּוּ מַאֲכָלִים חַמִּים בְּשָׁעָה שֶׁהַתַּנּוּר מִתְחַמֵּם בַּפֶּסַח. (סִימָן תנא, סְעִיף סה)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

שְׁמוּשׁ בִּפְלָטָה חַשְׁמַלִּית בְּפֶסַח - פְּלָטָה חַשְׁמַלִּית שֶׁמַּגִּיחִים עָלֶיהָ חַלּוֹת לְחַמּוּם, יְנַקֶּה הֵיטֵב, יַפְעִיל אוֹתָהּ מִסְפַּר דַּקּוֹת בְּחֹם גָּבוֹהַּ וְיַכְסֶה בְּפַח אוֹ בְּנְיָר אָלוּמִינְיוּם עָבֶה, וְעֲלֵיהֶם יַנִּיחַ אֶת הַסִּירִים בַּפֶּסַח.

הַכְשָׁרַת כֵּירַיִם שֶׁל גָּז לְפֶסַח

1. אֶת הַמִּשְׁטָח שֶׁעָלָיו עוֹמְדִים הַמַּבְעֲרִים יֵשׁ לְנַקּוֹת הֵיטֵב וּלְעָרוֹת עָלָיו מַיִם רוֹתְחִים.
2. אֶת הַחֲצוּבוֹת יֵשׁ לְנַקּוֹת הֵיטֵב וּלְלַבֵּן. אִם לֹא עָשׂוּ כֵּן, חַיָּבִים לְפָחוֹת לְנַקּוֹת הֵיטֵב וּלְכַסּוֹת אוֹתָן בִּנְיָר כֶּסֶף עָבֶה.
3. אֶת הַמַּבְעֲרִים לְנַקּוֹת הֵיטֵב וּלְהַבְעִיר בָּהֶם אֵשׁ כַּמָּה דַּקּוֹת.

כֵּלִים שֶׁיֵּשׁ בָּעָיָה לְהַכְשִׁיר אוֹתָם

יט. דָּבָר שֶׁמִּתְקַלְקֵל בְּמַיִם רוֹתְחִין, כְּגוֹן כֵּלִים הַמְּדָבָּקִים בְּדֶבֶק, וַאֲפִלּוּ אִם רַק הַקֹּת (=יָדִית) מְדֻבֶּקֶת בְּאֵיזֶה דֶּבֶק, לֹא מַהֲנֵי לֵיהּ (=מוֹעִיל לוֹ) הַגְעָלָה, מִשּׁוּם דְּחַיְשִׁינַן (=שֶׁחוֹשְׁשִׁים) שֶׁמָּא לֹא יַגְעִילוֹ יָפֶה. (סְעִיף ב)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: אִם יָדִית הַסַּכִּין דְּבוּקָה עַל יְדֵי דֶּבֶק, אֵין הַגְעָלָה מוֹעִילָה לָהּ, דְּכֵיוָן שֶׁהַדֶּבֶק מִתְקַלְקֵל בְּמַיִם רוֹתְחִין, יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא יָחוּשׁ עַל הַדֶּבֶק וְלֹא יַרְתִּיחַ אֶת הַמַּיִם יָפֶה יָפֶה. וְכֵן אִם הַיָּדִית עֲשׂוּיָה מֵחֹמֶר הַמִּתְקַלְקֵל, וְכֵן שְׁאָר כָּל הַכֵּלִים הָעֲשׂוּיִין מֵחֹמֶר הַמִּתְקַלְקֵל בְּמַיִם רוֹתְחִין - אֵין הַגְעָלָה מוֹעֶלֶת לָהֶן כִּי יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא יָחוּשׁ עָלָיו. (סִימָן תנא, סְעִיף כ)

כ. כֵּלִים שֶׁהֶחֱזִיק בָּהֶם יֵין שָׂרָף (=מַשְׁקֶה חָרִיף) לְקִיּוּם (=לְאִחְסוּן), אֵין טַעַם יֵין הַשָּׂרָף וְרֵיחוֹ נִפְלָטִים עַל יְדֵי הַגְעָלָה. רַק אִם בִּשֵּׁל אוֹתָן הֵיטֵב בְּמַיִם עִם חֹמֶר נִקּוּי מוֹעִילָה לָהֶם אַחַר כָּךְ הַגְעָלָה. (סְעִיף ז)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: נֶהֱגוּ שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּפֶּסַח בְּכֵלִים שֶׁהָיָה בָּהֶם יֵין שָׂרָף תָּמִיד, כִּי אֵין טַעַם יֵין הַשָּׂרָף וְרֵיחוֹ נִפְלָטִים מֵהֶם אֲפִלּוּ עַל יְדֵי הַגְעָלָה בִּכְלֵי רִאשׁוֹן. וּמִכָּל מָקוֹם אִם בִּשֵּׁל אוֹתָם הֵיטֵב בְּמַיִם עִם אֵפֶר, עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק מֵהֶם הָרֵיחַ לְגַמְרֵי, מוֹעֶלֶת לָהֶם הַגְעָלָה אַחַר כָּךְ. (סִימָן תנא, סְעִיף סב)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

עַל בַּקְבּוּקֵי יַיִן רַבִּים מְצָיָן 'בַּקְבּוּק חָדָשׁ'. אַחַת הַמַּעֲלוֹת בְּ'בַּקְבּוּק חָדָשׁ' הִיא שֶׁיּוֹדְעִים בְּוַדָּאוּת שֶׁלֹּא אָחְסַן בּוֹ קֹדֶם לָכֵן מַשְׁקֶה חָרִיף חָמֵץ.

וְאָמְנָם, לְפִי הַהֲלָכָה אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלִי שֶׁהָיָה בּוֹ מַשְׁקֶה חָרִיף חָמֵץ, אִם נִקָּה אוֹתוֹ הֵיטֵב בְּצוּרָה שֶׁהָרִיחַ הִסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי (עַל יְדֵי שֶׁבִּשְּׁלוּ בּוֹ מַיִם בְּתוֹסֶפֶת חֹמֶר נִקּוּי), וְגַם הִגְעִיל אוֹתוֹ כַּדָּת וְכַדִּין, אַךְ מִשְׁתַּדְּלִים כְּכָל הָאֶפְשָׁר לְהִמָּנַע מִכָּךְ וְלֹא לְהַכְשִׁיר כְּלָל כֵּלִים כָּאֵלּוּ שֶׁמַּחְזִיקִים בָּהֶם (בִּקְבִיעוּת) מַשְׁקֶה חָרִיף חָמֵץ.

כא. כָּל דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹתוֹ הֵיטֵב, כְּגוֹן סַלִּים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם לְחָמֵץ, וְכֵן כְּלִי שֶׁפִּיו צַר וְאִי אֶפְשָׁר לְשַׁפְשְׁפוֹ מִבִּפְנִים, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ קָנִים (=צִנּוֹרוֹת) - לֹא מַהֲנֵי לֵיהּ (=מוֹעִילָה לוֹ) הַגְעָלָה. (סְעִיף י)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

בְּסַכִּין מִתְקַפֶּלֶת הַנִּקְרֵאת 'אוֹלָר', קַיָּם חֲשָׁשׁ שֶׁחָדַר חָמֵץ לַמָּקוֹם שֶׁאֵלָיו מִתְקַפֶּלֶת הַסַּכִּין, וְאִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹתוֹ וְלָכֵן אֵין לְהַגְעִילוֹ. הוּא הַדִּין לְסַלְסְלָה שֶׁל נְצָרִים שֶׁמַּנִּיחִים בָּהּ לֶחֶם, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גֻּמּוֹת, וּמָצוּי שֶׁחוֹדְרִים לְשָׁם פֵּרוּרֵי חָמֵץ וְאִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹת אֶת כָּל הַסְּדָקִים וְהַגֻּמּוֹת שֶׁבָּהּ.

כב. הַמַּרְדֵּה (=כְּלִי שֶׁמַּכְנִיסִין וּמוֹצִיאִין בּוֹ לֶחֶם מֵהַתַּנּוּר) שֶׁל עֵץ - אֵין לוֹ תַּקָּנָה. (סְעִיף ד)

כג. כָּל כְּלִי חֶרֶס שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חָמֵץ - לֹא מוֹעִילָה לוֹ הַגְעָלָה. (סְעִיף א).

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: כָּל כְּלִי חֶרֶס שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חָמֵץ בְּחַמִּין (=בְּמַיִם חַמִּים) שֶׁהָיָד סוֹלֶדֶת בּוֹ - אֵין לוֹ תַּקָּנָה עַל יְדֵי הַגְעָלָה, שֶׁהַתּוֹרָה הֵעִידָה עַל כְּלִי חֶרֶס שֶׁהַטַּעַם שֶׁנִּבְלַע בּוֹ אֵינוֹ יוֹצֵא לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ יַגְעִילֶנּוּ כַּמָּה פְּעָמִים, אֶלָּא לְעוֹלָם פּוֹלֵט הוּא מְעַט מְעַט מִטַּעַם הֶחָמֵץ שֶׁנִּבְלַע בּוֹ. (סִימָן תנא, סָעִיף ו)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

כְּלֵי חֶרֶס, חַרְסִינָה, פּוֹרְצֶלָן - שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם בְּאֹכֶל חָמֵץ חַם (אוֹ שֶׁשָּׁהָה בְּתוֹכָם נוֹזֵל עִם חָמֵץ בְּמֶשֶׁךְ 24 שָׁעוֹת בְּרִצִיפוּת) לֹא נִתָּן לְהַכְשִׁיר.
כִּיּוֹר - אִם הוּא מֵחֶרֶס, מְנַקִּים אוֹתוֹ הֵיטֵב וְשׁוֹפְכִים מַיִם רוֹתְחִים וְאַחַר כָּךְ

נוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ בְּתוֹכוֹ 'כִּיּוֹר' מְמַתֶּכֶת אוֹ מִפְּלַסְטִיק, כְּדֵי שֶׁהַכֵּלִים הַמּוּדָחִים בּוֹ לֹא יִנָּחוּ בְּתוֹךְ הַכִּיּוֹר עַצְמוֹ. רְאוּ הַכְשָׁרַת בָּרָזִים בְּ'הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית' לְאַחַר סְעִיף יז.

כד. כְּלֵי זְכוּכִית נוֹהֲגִין בְּמִדִּינוֹת אֵלּוּ שֶׁלֹּא מַהֲנֵי לְהוּ (=מוֹעִיל לָהֶם) הַגְעָלָה. (סְעִיף יג)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: כְּלֵי זְכוּכִית - אֲפִלּוּ נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן חָמֵץ בְּחַמִּין כָּל הַשָּׁנָה, וַאֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁשָּׁהָה מַשְׁקֶה חָמֵץ בְּתוֹכָם כַּמָּה יָמִים וְשָׁנִים, אֵין צְרִיכִים שׁוּם הֶכְשֵׁר לַפֶּסַח, אֶלָּא דַּי לָהֶם בִּשְׁטִיפָה כְּדִינָהּ, לְפִי שֶׁהֵם חֲלָקִים וְקָשִׁים וְאֵינָם בּוֹלְעִים כְּלוּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאֲפִלּוּ הַגְעָלָה אֵינָהּ מוֹעֶלֶת לִכְלֵי זְכוּכִית, דְּכֵיוָן שֶׁתְּחִלַּת בְּרִיָּתָן הוּא מִן הַחֹל הֲרֵי הֵן כִּכְלֵי חֶרֶס. וְכֵן הַמִּנְהָג פָּשׁוּט בְּמִדִּינוֹת אֵלּוּ. (סִימָן תנא, סְעִיף עג)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

בְּרַבּוֹת מִקְהִלּוֹת סְפָרַד (אַךְ לֹא בְּכֻלָּן) נוֹהֲגִים שֶׁמְּנַקִּים הֵיטֵב כְּלֵי זְכוּכִית, וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם בַּפֶּסַח, לְלֹא הַגְעָלָה. אַךְ בִּקְהִלּוֹת אַשְׁכְּנַז מַקְפִּידִים שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי זְכוּכִית בִּכְלָל (אֲפִלּוּ לְאַחַר הַגְעָלָה), אֶלָּא בִּכְלִים חֲדָשִׁים הַמְיֻעָדִים לַפֶּסַח בִּלְבַד.

הֲכָנַת הַכֵּלִים לִפְנֵי הַהַכְשָׁרָה

כה. קֹדֶם שֶׁמַּגְעִיל אֶת הַכְּלִי צָרִיךְ לְנַקּוֹתוֹ הֵיטֵב מִן הַחֲלוּדָה וְכַדּוֹמֶה, שֶׁיִּהְיֶה נָקִי לְגַמְרֵי. אֲבָל מַרְאוֹת (=פְּגָמִים) אֵין בָּהֶם קְפִידָה, וְאֵין חוֹבָה לְנַקּוֹתָם וְיֵשׁ הַמַּחְמִירִים לְהָסִיר. (סְעִיף ג)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

קוּמְקוּם וּמֵיחַם לְהַרְתָּחַת מַיִם, הַנִּמְצָאִים בְּסְבִיבַת חָמֵץ וְיֵשׁ חֲשָׁשׁ סָבִיר שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹכָם פֵּרוּרִים, וּמִצְטַבְּרֶת עַל דָּפְנוֹתֵיהֶם שִׁכְבָה שֶׁל אֶבֶן - יֵשׁ הַמַּחְמִירִים. לְהָסִיר אֶת שִׁכְבַת הָאֶבֶן לִפְנֵי הַהַגְעָלָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לַחְשֹׁשׁ שֶׁמָּא נָפַל לְתוֹכָם פֵּרוּר חָמֵץ וְכִסְּתָה אוֹתוֹ הָאֶבֶן וְיֶאֱסֹר אֶת הַמַּיִם בַּפֶּסַח[6].

כו. אִם יֵשׁ גֻּמּוֹת (=שְׁקָעִים) בַּכְּלִי צָרִיךְ לְנַקּוֹתָם שָׁם וְאַחַר כָּךְ יַגְעִילוֹ. אִם אִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹת הֵיטֵב הַגֻּמּוֹת וְהַסְּדָקִים, וְגַם אִי אֶפְשָׁר לְלַבֵּן שָׁם - אֵין לוֹ תַּקָּנָה. (סְעִיף ג)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: סַכִּין אוֹ אֶחָד מִשְּׁאָר כֵּלִים הַצְּרִיכִין הַגְעָלָה, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גֻּמָּה אוֹ סֶדֶק אוֹ נֶקֶב שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְנַקּוֹתוֹ הֵיטֵב - אֵין הַגְעָלָה מוֹעֶלֶת לָהֶם, לְפִי שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא יֵשׁ שָׁם מַשֶּׁהוּ מַמָּשׁוּת הֶחָמֵץ בְּעַיִן (=חָמֵץ מַמָּשִׁי), וְאֵין הַגְעָלָה מוֹעֶלֶת לְמַה שֶּׁהוּא בְּעַיִן (=מַמָּשִׁי). לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְהַנִּיחַ גֶּחָלִים בּוֹעֲרוֹת עַל הַסֶּדֶק וְהַגֻּמָּה, וְיַשְׁהֶה אוֹתָם שָׁם עַד שֶׁיִּהְיֶה קַשׁ אוֹ חוּט (=אוֹ נְיָר עִתּוֹן) נִשְׂרָף בְּצַד הַחִיצוֹן, וְאַחַר כָּךְ מַגְעִילָן. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן קֹדֶם הַהַגְעָלָה, יַעֲשֶׂה כֵּן אַחַר הַהַגְעָלָה. (סִימָן תנא, סָעִיף יט)

הַמְחָשָׁה מַעֲשִׂית:

בְּחֵלֶק גָּדוֹל מֵהַמַּחֲבַתּוֹת דָּבוּק שָׁמָּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָסִירוֹ בְּנִקּוּי רָגִיל. כֵּיוָן שֶׁהַהַגְעָלָה מוֹעִילָה רַק לְהוֹצִיא מַה שֶּׁנִּבְלַע בְּתוֹךְ הַכְּלִי, וְלֹא לְשָׁמָּן זֶה שֶׁנִּמְצָא עַל הַכְּלִי עַצְמוֹ - יֵשׁ צֹרֶךְ לְלַבֵּן אֶת הַמַּחֲבַת עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאִם יָשִׂימוּ נְיָר עִתּוֹן בַּצַּד הַשֵּׁנִי שֶׁל הַמַּחֲבַת הוּא יִשָּׂרֵף. לִבּוּן זֶה מְכַלֶּה אֶת הַלְּכְלוּךְ הַחִיצוֹנִי, וְאַחַר כָּךְ אֶפְשָׁר לְהַגְעִיל.

[לִבּוּן זֶה נִקְרָא לִבּוּן קַל, בְּשׁוֹנֶה מֵהַלִּבּוּן הֶחָמוּר שֶׁדּוֹרֵשׁ חֹם גָּדוֹל יוֹתֵר, כַּמְּבֹאָר לְעֵיל סְעִיף יג].

כז. אֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת צְרִיכִין לְשַׁפְשֵׁף מִקֹּדֶם וְרַק אַחַר כָּךְ יַכְשִׁירוּם. (סְעִיף יא)

הַרְחָבָה - דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: כָּל הַכֵּלִים, אֲפִלּוּ שֻׁלְחָנוֹת, הַצְּרִיכִין הַגְעָלָה - יֵשׁ לְהַזְהִיר לְהָדִיחָם וּלְשַׁפְשְׁפָם יָפֶה קֹדֶם הַהַגְעָלָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבוּק בָּהֶם שׁוּם דָּבָר אִסּוּר בְּעַיִן (=מַמָּשִׁי). וְאַחַר כָּךְ יְנַגְּבֵם יָפֶה מִמֵּי הַהֲדָחָה שֶׁעַל גַּבֵּיהֶם, שֶׁהֵם צוֹנְנִים, שֶׁלֹּא יְצַנְּנוּ מְעַט אֶת מֵי הַהַגְעָלָה (סִימָן תנב, סָעִיף ז).

הֲכָנַת מְקָרֵר וּמַקְפִּיא

כח. מְקָרֵר וּמַקְפִּיא שֶׁאֵין בָּהֶם חָמֵץ חַם בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה, מְנַקִּים הֵיטֵב בְּמַטְלִית לַחָה. יֵשׁ לְנַקּוֹת אֶת קִירוֹת הַמְּקָרֵר וְהַמַּקְפִּיא מִבִּפְנִים, אֶת הַמַּדָּפִים וְהַמְּגֵרוֹת; וְאֶת מִסְגֶּרֶת הַגּוּמִי שֶׁבַּדֶּלֶת. אֶת הַמַּקְפִּיא יֵשׁ לְהַפְשִׁיר מֵהֶקֶרַח וְאַחַר כָּךְ לְנַקּוֹתוֹ. נָהוּג לְכַסּוֹת בְּנְיָר חָדָשׁ אֶת הַמַּדָּפִים וְהַמְּגֵרוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם מַנִּיחִים בְּפֶסַח מַאֲכָלִים.[7]

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. בְּאֹפֶן כְּלָלִי, טוֹב שֶׁיִּהְיוּ לְאָדָם כֵּלִים מְיֻחָדִים לַפֶּסַח, וְכָךְ לֹא יִצְטָרֵךְ לְהַכְשִׁיר אֶת כֻּלָּם (דָּבָר הַפָּרוּךְ בְּהַגְבָּלוֹת שׁוֹנוֹת).

1. ראו שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סי' תנא, לז. ספר "הגעלת כלים לפסח" פרק יא, יג.
2. ראו "שבח המועדים" עמ' 178.
3. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תנא, סעיף נח.
4. ראו "שבח המועדים" עמ' 180-179.
5. ראו "שבח המועדים" עמ' 177-176.
6. יֵשׁ חוֹלְקִים וְסוֹבְרִים שֶׁמְּדָבָר בַּחֲשָׁשׁ רָחוֹק וְאֵין צוֹרֶךְ לַחֲשֹׁשׁ לָכָךְ, ראו בספר "הגעלת כלים לפסח" פרק יג, תא. פסקי תשובות סי' תנא, יד.
7. ראו "שבח המועדים" עמ' 179.

סִימָן קיד

דִּינֵי מְכִירַת חָמֵץ

בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא

א. נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: "שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ" (שְׁמוֹת יב, יט), "וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבוּלֶךָ" (שָׁם יג, ז). לָכֵן יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָמֵץ שֶׁלּוֹ בִּרְשׁוּתוֹ בַּפֶּסַח, עוֹבֵר בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע עַל שְׁתֵּי עֲבֵרוֹת אֵלּוּ שֶׁל בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא. (סְעִיף א)

חָמֵץ שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח

ב. חָמֵץ שֶׁהָיָה בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּפֶּסַח אָסוּר בַּהֲנָאָה לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ בִּטְּלוֹ קֹדֶם פֶּסַח. (סְעִיף א)

ג. צְרִיכִין לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא לֶהָנוֹת לְאַחַר הַפֶּסַח מֵחָמֵצוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא חָשׁוּד שֶׁלֹּא מְכָרוֹ כַּדָּת. וְלָכֵן כְּשֶׁאוֹכְלִים אוֹ קוֹנִים חָמֵץ אַחַר הַפֶּסַח, יֵשׁ לִבְדֹּק שֶׁלֹּא הָיָה בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל בַּפֶּסַח אֶלָּא נַעֲשָׂתָה בּוֹ מְכִירַת חָמֵץ כַּדִּין. (סְעִיף יג)

מְכִירַת חָמֵץ

ד. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה חָמֵץ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם, צָרִיךְ לְמָכְרוֹ לְנָכְרִי קֹדֶם הַפֶּסַח בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עֲדַיִן מָתְּר בַּהֲנָאָה. (סְעִיף א)

ה. לֹא יְהֵא עִנְיַן מְכִירַת חָמֵץ אֵצֶל הָאָדָם כְּמוֹ מִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיִּגְמֹר (=שֶׁיַּחְלִיט) בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא מוֹכֵר בֶּאֱמֶת לַנָּכְרִי מְכִירָה גְּמוּרָה וַחֲלוּטָה (=מָחְלֶטֶת). (סְעִיף א)

ו. לֹא יִמְכֹּר אֶת הֶחָמֵץ לַגּוֹי בְּיֹקֶר מִן הַמְּחִיר הָרָאוּי. (סְעִיף א)

ז. הֶחָמֵץ שֶׁהוּא מוֹכֵר לַגּוֹי, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאִם הַגּוֹי לוֹקֵחַ אֶת הֶחָמֵץ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, מַה טּוֹב; וְאִם אִי אֶפְשָׁר שֶׁיְּקַחֵהוּ לְבֵיתוֹ, צָרִיךְ לְהַשְׂכִּיר לוֹ אֶת הַחֶדֶר שֶׁהֶחָמֵץ מֻנָּח בּוֹ. (סְעִיף ב)

ח. אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׂכִּיר לוֹ כָּל הַחֶדֶר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, יַעֲשֶׂה מְחִצָּה לִפְנֵי הֶחָמֵץ, וְיַשְׂכִּיר לוֹ אֶת הֶחָמֵץ שֶׁעַד הַמְּחִצָּה וְיִכְתֹּב כֵּן בְּתוֹךְ הַשְּׂטָר. (סְעִיף ד)

ט. כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּשְּׁטָר, יְדַבֵּר עִם הַקּוֹנֶה הַנָּכְרִי גַּם בְּעַל פֶּה. וְיַקְבֵּל מִמֶּנּוּ דְּמֵי קִדּוּמָה, וּשְׁאָר הַמַּעוֹת יִזְקֹף עָלָיו בְּתוֹר חוֹב. וְיִהְיֶה הַכֹּל כָּתוּב בַּשְּׁטָר (סְעִיף ב)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: מִכַּיָּן שֶׁהַנָּכְרִי אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת כָּל שׁוֹוִי הֶחָמֵץ, הֲרֵי שֶׁהַדָּבָר עָלוּל לִפְגֹּם בִּשְׁלֵמוּת הַמְּכִירָה, וְלָכֵן אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן תִּקֵּן לַעֲשׂוֹת מְכִירַת חָמֵץ עַל יְדֵי עָרֵב קַבְּלָן, שֶׁהוּא יְהוּדִי שֶׁהֶחָמֵץ הַנִּמְכָּר אֵינוֹ שַׁיָּךְ לוֹ, וְהוּא מְקַבֵּל אַחֲרָיוּת עַל הַמְּכִירָה - שֶׁבְּבוֹא הָעֵת, אִם יִתְחַמֵּק הַנָּכְרִי וְלֹא יִרְצֶה לְשַׁלֵּם אֶת הַחוֹב, הוּא יִפְרַע אֶת הַחוֹב בְּמְקוֹמוֹ. עַל יְדֵי תַּקָּנָה זוֹ מְקַבֵּלֶת הַמְּכִירָה תֹּקֶף גָּדוֹל יוֹתֵר.

י. לְאַחַר הַפֶּסַח יְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַנָּכְרִי שֶׁיְּשַׁלֵּם לוֹ אֶת הַחוֹב שֶׁהִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם עֲבוּר הֶחָמֵץ שֶׁמָּכַר לוֹ. וְכַאֲשֶׁר יְשִׁיבֵהוּ הַנָּכְרִי שֶׁאֵין לוֹ כֶּסֶף, יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲזֹר וְיִמְכֹּר לוֹ אֶת הֶחָמֵץ (עִם הַחֶדֶר שֶׁבּוֹ הוּא נִמְצָא) בְּעַד סְכוּם כָּךְ וְכָךְ. (סְעִיף א)

יא. לֹא יְהֵא הַדָּבָר כְּחוּכָא בְּעָלְמָא (=צְחוֹק סְתָם), אֶלָּא כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים מַמָּשׁ. (סְעִיף א)

יב. אָסוּר לַעֲשׂוֹת תְּנַאי עִם הַגּוֹי שֶׁלְּאַחַר הַפֶּסַח מְחָיָב הַגּוֹי לְמָכְרוֹ לוֹ, אוֹ שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל מְחָיָב לַחֲזֹר וְלִקְנוֹתוֹ מִמֶּנּוּ. כִּי הֶחָמֵץ נִהְיֶה קְנוּי לַנָּכְרִי לְגַמְרֵי, וְרַק אִם יִרְצֶה בִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב יִקְנוּ מִמֶּנּוּ זֹאת בַּחֲזָרָה לְאַחַר הַפֶּסַח. (סְעִיף ו)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. מוֹכְרִים לְגוֹי גַּם כֵּלִים שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם מַמָּשׁוּת חָמֵץ, וְהַמִּנְהָג הוּא שֶׁאֵין מַטְבִּילִים אוֹתָם אַחַר הַפֶּסַח.

ב. נוֹהֲגִים לָתֵת רְשׁוּת לָרַב לִמְכֹּר אֶת הֶחָמֵץ, וְהוּא עוֹשֶׂה אֶת הַמְּכִירָה לְגוֹי.

ג. מִנְהַג חֲסִידִים שֶׁדִּבֶּר מַאֲכָל אוֹ מַשְׁקֶה שֶׁקִּבְּלוּ מֵהָאַדְמוֹ"ר אֵין מוֹכְרִים לְגוֹי. וְאִם יֵשׁ בּוֹ חֲמַשָּׁה חָמֵץ, מְסַיְּמִים אֶת אֲכִילָתוֹ וּשְׁתִיָּתוֹ לִפְנֵי הַפֶּסַח.

שְׁטַר הַרְשָׁאָה לִמְכִירַת חָמֵץ

אֲנִי הֶחָתוּם מַטָּה, נוֹתֵן כּוֹחַ וּרְשׁוּת לָרַב _____

_____

וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ שָׁלִיחַ וּמֻרְשֶׁה בְּמָקוֹמִי לִמְכֹּר וּלְהַשְׁכִּיר, בְּעַצְמוֹ, אוֹ עַל יְדֵי שְׁלוּחוֹ וּשְׁלִיחַ-שְׁלוּחוֹ, עַד מֵאָה שְׁלוּחִים, כָּל מִינֵי חָמֵץ וְתַעֲרוֹבוֹת-חָמֵץ וַחֲמֵשׁ-חָמֵץ שֶׁלָּנוּ, הֵן הַנִּמְצָא בְּרְשׁוּתֵנוּ, וְ/אוֹ בְּיַד אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ חֵלֶק וּזְכוּת בָּהֶם, אוֹ שֶׁהֵם רַק פִּקָּדוֹן בְּיַד אֲחֵרִים. וְכֵן אָנוּ מְיַפִּים כּוֹחוֹ שֶׁיַּשְׁכִּיר לְנָכְרִי כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֶחָמֵץ מָנַח שָׁם. וּבָזֶה אָנוּ מְגַלִּים דַּעְתֵּנוּ, שֶׁכָּל חָמֵץ וַחֲמֵשׁ חָמֵץ וְתַעֲרוֹבוֹת חָמֵץ הַשַּׁיָּךְ לָנוּ, יִמָּכֵר לְנָכְרִי בְּכָל אֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה, הֵן מִצַּד שְׁלִיחוּת וְהֵן מִצַּד זְכִיָּה, שֶׁזָּכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְכֵן בְּיַד הַשָּׁלִיחַ לִמְכֹּר הֶחָמֵץ הָאָמוּר לְעֵיל בְּכָל מְחִיר שֶׁיִּרְצֶה לְפִי חַוַּת-דַּעְתּוֹ, וִיהִי מִמְכָּרוֹ קַיָּם, וּתְהֵא יָדוֹ כְּיָדֵינוּ, וַעֲשִׂיָּתוֹ כַּעֲשִׂיָּתֵנוּ, וּפִיו כְּפִינוּ.

שֵׁם וּמִשְׁפָּחָה _____

כְּתֹבֶת מְלֵאָה _____

וְעַל זֶה בָּאנוּ עַל הֶחָתוּם _____

תַּאֲרִיךְ _____

סִימָן קיז

קְצָת דִּינִים מְלֻקָּטִים לְחַג הַפֶּסַח

חָמֵץ אָסוּר בְּמַשֶּׁהוּ

א. אִם נִמְצָאָה אֵיזוֹ תַּעֲרֹבֶת חָמֵץ בְּעֶרֶב פֶּסַח עַד הַלַּיְלָה הֲרֵי זֶה כְּמוֹ שְׁאָר אִסּוּרִין שֶׁבְּטֵלִים בְּשִׁשִּׁים. (סְעִיף א)

ב. לָכֵן אִם נִמְצָא גַּרְעִין תְּבוּאָה בְּעוֹף וּבְתַבְשִׁיל בְּעֶרֶב פֶּסַח - זוֹרְקוֹ, וְהַשְּׁאָר מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה אֲפִלּוּ בַּפֶּסַח. (סְעִיף א)

ג. אִם נִמְצָא חָמֵץ בְּתוֹךְ חַג הַפֶּסַח - אוֹסֵר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ. (סְעִיף א)

ד. בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא אֵיזֶה גַּרְעִין מֵחֲמֵשֶׁת מִינֵי דָּגָן אוֹ חָמֵץ כָּלְשֶׁהוּ - צְרִיכִין לִשְׁאֹל אֶת הָרַב כֵּיצַד לִנְהֹג. (סְעִיף א)

דְּבָרִים שֶׁנָּהוּג שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בַּפֶּסַח

ה. כָּל מִינֵי קִטְנִיּוֹת אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה בַּפֶּסַח. וְהַטַּעַם לָאִסּוּר - כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ דִּמְיוֹן בֵּין קִטְנִיּוֹת לְמִינֵי דָּגָן גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן אִיסּוּר שֶׁמָּא יָבוֹאוּ לְהַחְלִיף בֵּינֵיהֶם. (סְעִיף ד)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: בְּרֹב קְהִלּוֹת סְפָרַד לֹא קִבְּלוּ אֶת הַגְּזֵרָה עַל הַקִּטְנִיּוֹת, וְנוֹהֲגִים לֶאֱכֹל קִטְנִיּוֹת בַּפֶּסַח לְלֹא חֲשָׁשׁ. בְּיַהֲדוּת מָרוֹקוֹ נָהֲגוּ בְּרֹב הַקְּהִלּוֹת שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל קִטְנִיּוֹת יְבֵשׁוֹת כְּגוֹן חוּמּוּס וְאֹרֶז כִּי הֵם הַדּוֹמִים יוֹתֵר לְמִינֵי דָּגָן, אַךְ אוֹכְלִים קִטְנִיּוֹת טְרִיּוֹת כְּגוֹן פּוֹלִים וַאֲפוּנָה. וְיֵשׁ הַמַּחְמִירִים לֹא לֶאֱכֹל אֹרֶז בִּלְבַד וְאֶת שְׁאָר הַקִּטְנִיּוֹת מַתִּירִים לֶאֱכֹל[1].

ו. כָּל מִינֵי פֵּרוֹת יְבֵשִׁים אֲסוּרִים, אֲלָא אִם כֵּן נִתְיַבְּשׁוּ בְּתַנּוּר שֶׁהֻכְשַׁר לְשֵׁם פֶּסַח. אֲפִלּוּ תְּאֵנִים יְבֵשׁוֹת וְצִמּוּקִים - אֲסוּרִים, וְכֵן קְלִפּוֹת תַּפּוּחַ זָהָב (תַּפּוּז). (סְעִיף ד)

ז. מֶלַח - קֹדֶם שֶׁנּוֹתְנִים אוֹתוֹ עַל הַתַּבְשִׁיל, צְרִיכִין לִבְדֹּק אִם אֵין גַּרְעִין תְּבוּאָה מְעֹרָב בּוֹ. (סְעִיף ד)

מַצָּה עֲשִׂירָה

ח. מַצָּה שֶׁנֶּאֶפְתָה עִם חָלָב, יַיִן, מִיץ טִבְעִי וְכַדּוֹמֶה (וְלֹא עִם מַיִם) - נִקְרֵאת מַצָּה עֲשִׂירָה. (סְעִיף ו)

ט. אִם אֵין צֹרֶךְ גָּדוֹל בַּדָּבָר אָסוּר לֶאֱפוֹת מַצָּה עֲשִׂירָה לְשֵׁם פֶּסַח, אֲפִלּוּ קֹדֶם הַפֶּסַח. (סְעִיף ו)

י. בְּשִׁעַת הַדְּחָק כְּגוֹן לְצֹרֶךְ חוֹלֶה אוֹ זָקֵן, מֻתָּר לֶאֱפוֹת מַצָּה כָּזוֹ לְצֹרֶךְ הַפֶּסַח וּבִלְבַד שֶׁיִּזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בָּהּ אֲפִלּוּ מְעַט מַיִם. (סְעִיף ו)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: מַתִּירִים לְכַתְּחִלָּה לֶאֱכֹל מַצָּה עֲשִׂירָה בְּתָנַאי שֶׁלָּשׁוּ אוֹתָהּ בְּמֵי פֵּרוֹת (אוֹ דְּבַשׁ וְכַדּוֹמֶה) בִּלְבַד, לְלֹא תַּעֲרֹבֶת מַיִם[2].

יא. בְּלֵיל הַסֵּדֶר צְרִיכִים לֶאֱכֹל מַצָּה מִמָּשׁ הָעֲשׂוּיָה מִקֶּמַח וּמַיִם, וְאֵין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָה בְּמַצָּה עֲשִׂירָה. (סְעִיף ו)

חֻמֵּץ שֶׁל גּוֹי

יב. בְּעֶרֶב פֶּסַח מִשָּׁעָה שֶׁהֶחָמֵץ נֶאֱסָר בַּהֲנָאָה וּבְכָל יְמֵי הַפֶּסַח אָסוּר לֵהָנוֹת אֲפִלּוּ מֵחָמֵץ שֶׁל נָכְרִי. לָכֵן אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹלִיךְ אוֹ לִשְׁמֹר חָמֵץ שֶׁל נָכְרִי, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לָלֶכֶת וְלִקְנוֹת חָמֵץ בִּשְׂבִיל נָכְרִי אֲפִלּוּ אִם קוֹנֶה בְּכֶסֶף שֶׁנָּתַן לוֹ הַנָּכְרִי. (סְעִיף ח)

יג. אָסוּר לִיהוּדִי לְמֹסֹר אֶת בְּהֶמְתּוֹ לְנָכְרִי, אִם יוֹדֵעַ שֶׁיַּאֲכִילֶנָּה חָמֵץ בַּפֶּסַח, וַאֲפִלּוּ אִם מוֹסֵר לוֹ אֶת הַבְּהֵמָה הַרְבֵּה זְמַן לִפְנֵי פֶּסַח. (סְעִיף י)

יד. מֻתָּר לִיהוּדִי לוֹמַר לִמְשָׁרְתּוֹ הַגּוֹי, אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהֶחָמֵץ אָסוּר בַּהֲנָאָה 'הֵא לָךְ מָעוֹת וּקְנֵה לָךְ דִּבְרֵי מַאֲכָל', אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁיִּקְנֶה לְעַצְמוֹ חָמֵץ. (סְעִיף יא)

טו. לִשְׁתּוֹת חָלָב הַיּוֹצֵא בַּפֶּסַח מִבְּהֶמְתּוֹ שֶׁל נָכְרִי הָאוֹכֶלֶת חָמֵץ בַּפֶּסַח - יֵשׁ אוֹסְרִין וְיֵשׁ מַתִּירִין, וְשׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יַחֲמִיר, וּבִפְרָט בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לֶאֱסֹר, אֵין לְהַתִּיר. (סְעִיף יג)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. בַּמִּנְהָג לֶאֱסֹר 'קִטְנִיּוֹת'[3] נִכְלָלִים גַּרְעִינֵי זֶרַע יָרָק שֶׁזּוֹרְעִים אוֹתָם וּמַצְמִיחִים גַּרְעִינִים כְּמוֹתָם הַנֶּאֱכָלִים לְלֹא 'בְּשֵׂר' פְּרִי, כְּגוֹן: אֹרֶז, אֲפוּנָה, חַרְדָּל, סוֹיָה, עֲדָשִׁים, שְׁעוּעִית, שׁוּמְשׁוּם, תִּירָס וְעוֹד.

ב. הַנִּזְהָרִים מִקִּטְנִיּוֹת, נִמְנָעִים גַּם מִמּוּצְרֵיהֶן, כְּגוֹן: שֶׁמֶן סוֹיָה.

ג. לְתִינוֹקוֹת וְלִילָדִים עַד גִּיל 7 מַתִּירִים אֲכִילַת קִטְנִיּוֹת בְּשִׁעַת הַדְּחָק. וְיֵשׁ לְבַשֵּׁל לָהֶם בְּכֵלִים מְיֻחָדִים.

ד. נוֹהֲגִים לְהַדֵּחַ בְּיוֹתֵר מִ'מַּצָּה שְׁרוּיָה' (וְאַף מִכֵּלִים שֶׁנָּפַל לְתוֹכָם פֵּרוּר מַצָּה), וְלָכֵן אוֹכְלִים אֶת הַמַּצָּה מִתּוֹךְ זְהִירוּת וּבְנִפְרָד, וְלֹא יַחַד עִם מַאֲכָלִים אֲחֵרִים.

מִנְהֲגֵי עֵדוֹת: בַּעֲדוֹת הַסְּפָרַדִּים וּבְחֶלֶק מֵעֲדוֹת הָאַשְׁכְּנַזִּים נָהוּג לְהָקֵל בַּאֲכִילַת מַצָּה שְׁרוּיָה בַּפֶּסַח, מִלְּבַד חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה הַמַּקְפִּידִים עַל כָּךְ[4].

ה. נִמְנָעִים מִשְּׁתִיַּת מַשְׁקֶה חָרִיף הַמֻּכָּן אַלְכּוֹהוֹל (לְמַעֵט יַיִן, כַּמּוּבָן) וַאֲפִלּוּ אִם נַעֲשָׂה בְּפִקּוּחַ לְחַג הַפֶּסַח.

הִדּוּרִים הַמְקֻבָּלִים בְּהַרְבֵּה מִבָּתֵּי אַנַ"שׁ:

א. מַרְבִּים בְּהִדּוּרִים בְּמַאֲכְלֵי הַפֶּסַח כָּל אֶחָד כְּפִי מִנְהַג אֲבוֹתָיו. מִסִּבָּה זוֹ נוֹהֲגִים בְּחַג הַפֶּסַח שֶׁכָּל אֶחָד אוֹכֵל בְּבֵיתוֹ לְפִי מִנְהַג מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֵינוֹ אוֹכֵל אֵצֶל חֲבֵרוֹ אִם יִתָּכֵן שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם חִלּוּקֵי מִנְהָגִים.

ב. הַמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּסָכָר בְּחַג הַפֶּסַח, מְבַשְּׁלִים וּמְסַנְּנִים אוֹתוֹ קֹדֶם הֶחָג.

ג. אַדְמוֹ"ר הַצֶּמַח צֶדֶק אָסַר אֲכִילַת צְנוֹן בְּחַג הַפֶּסַח.

ד. נִמְנָעִים מֵאֲכִילַת פֵּרוֹת יְבֵשִׁים, תַּבְלִינִים וְשִׁמּוּרִים, אֲפִלּוּ אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶם פִּקּוּחַ לְחַג הַפֶּסַח.

ה. מִשְׁתַּדְּלִים לֶאֱכֹל מַה שֶּׁהֵכִינוּ בְּיִצּוּר בֵּיתִי וְנִמְנָעִים בְּמִדַּת הָאֶפְשָׁר מִמַּאֲכָלִים הַמְיֻצָּרִים בְּמִפְעָלִים וְכַדּוֹמֶה.

ו. אֶת הַפֵּרוֹת וְהַיְרָקוֹת מְקַלְּפִים לִפְנֵי שֶׁמְּבַשְּׁלִים אוֹתָם.

ז. מְיַחֲדִים סִיר מְיֻחָד לְבִשּׁוּל בֵּיצִים הַמִּתְבַּשְּׁלוֹת בִּקְלִפָּתָן (בֵּיצִים קָשׁוֹת) וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּסִיר זֶה לְמַאֲכָלִים אֲחֵרִים.

---

1. ראו ילקוט יוסף פסח ע' 353. ספר נהגו העם מנהגי מרוקו. נתיבות המערב פסח.
2. שלחן ערוך סימן תסב ס"א. כף החיים שם.
3. ע"פ ספר סדור פסח כהלכתו פט"ז ס"ג.
4. ראו שלחן ערוך סימן תנח. ברכי יוסף סימן תסד סק"ג.

סִימָן קיג

דִּינֵי עֶרֶב פֶּסַח וַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת

שְׂרֵפַת חָמֵץ

א. בְּעֶרֶב פֶּסַח מֻתָּר לֶאֱכֹל חָמֵץ עַד שְׁלִישׁ הַיּוֹם [הַיּוֹם נֶחְשָׁב מִן עֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים]. (סְעִיף ב)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: הַיּוֹם נֶחְשָׁב מֵהָנֵץ הַחַמָּה עַד הַשְׁקִיעָה [וְאֵין מַכְלִילִים אֶת הַזְּמַן שֶׁלִּפְנֵי נֵץ הַחַמָּה, וְשֶׁלְּאַחַר הַשְׁקִיעָה].

ב. בְּעֶרֶב פֶּסַח מֻתָּר הֶחָמֵץ בַּהֲנָאָה עוֹד שָׁעָה (=זְמַנִּית) אַחַת לְאַחַר הָאֲכִילָה, שֶׁבָּהּ מֻתָּר לְמָכְרוֹ לְנָכְרִי, וּלְאַחַר שָׁעָה זוֹ אָסוּר גַּם בַּהֲנָאָה. (סְעִיף ב)

ג. צָרִיךְ לְהַזְדָּרֵז לִשְׂרֹף אֶת הֶחָמֵץ וּלְבַטְּלוֹ לִפְנֵי שֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁבּוֹ הוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה. (סְעִיף ב)

ד. אַף עַל פִּי שֶׁבִּטֵּל אֶת הֶחָמֵץ בַּלַּיְלָה לְאַחַר הַבְּדִיקָה, מִכָּל מָקוֹם יַחֲזֹר וִיבַטְּלֶנּוּ גַּם בַּיּוֹם לְאַחַר שֶׁשָּׂרַף אוֹתוֹ, וְיִכְלֹל כָּל הֶחָמֵץ וְיֹאמַר: "כָּל חֲמִירָא וְכוּ'". אוֹ בְּלָשׁוֹן שֶׁהוּא מֵבִין [כָּל חָמֵץ וּשְׂאוֹר שֶׁיֵּשׁ בִּרְשׁוּתִי, שֶׁחֲזִיתִיו וְשֶׁלֹּא חֲזִיתִיו, שֶׁרְאִיתִיו וְשֶׁלֹּא רְאִיתִיו, שֶׁבִּעַרְתִּיו וְשֶׁלֹּא בִּעַרְתִּיו, יִבָּטֵל וְיִהְיֶה הֶפְקֵר כֶּעָפָר הָאָרֶץ]. (סִימָן קיא, סְעִיף יא)

כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: בִּשְׁעַת שְׂרֵפַת הֶחָמֵץ, לְאַחַר הַבִּטּוּל, יֹאמַר אֶת ה' יְהִי רָצוֹן' הַמּוֹפִיעַ בַּסִּדּוּר.

אִסּוּר עֲשִׂיַּת מְלָאכָה

ה. בְּעֶרֶב פֶּסַח מֵחֲצוֹת הַיּוֹם וָאֵילָךְ אָסוּר בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה, וּמֻתָּר לַעֲשׂוֹת רַק אֶת שֶׁמֻּתָּר לַעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף ג)

ו. עֲשִׂיַּת מְלָאכָה עַל יְדֵי נָכְרִי - נוֹהֲגִין לְהַתִּיר. (סְעִיף ג)

ז. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לֶאֱסֹר כָּל הַיּוֹם בִּמְלָאכָה. (סְעִיף ג)

ח. יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּר וְכֵן לִקְצֹץ צִפָּרְנַיִם קֹדֶם חֲצוֹת הַיּוֹם. (סְעִיף ד)

ט. אִם שָׁכַח יָכוֹל לִקְצֹץ צִפָּרְנָיו גַּם לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, אֲבָל לְהִסְתַּפֵּר אָסוּר אֶלָּא רַק עַל יְדֵי סַפָּר נָכְרִי. (סְעִיף ד)

אִסּוּר אֲכִילַת מַצָּה

י. בְּעֶרֶב פֶּסַח אָסוּר לֶאֱכֹל מַצָּה כָּל הַיּוֹם. (סְעִיף ה)

יא. אָסוּר לְהַאֲכִיל מַצָּה גַּם אֶת הַקְּטַנִּים וְהַקְּטַנּוֹת, אִם מְבִינִים עִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם. (סְעִיף ה)

מִנְהַג חַבַּ"ד: מִבֹּקֶר עֶרֶב פֶּסַח אֵין אוֹכְלִים מִכָּל הַמִּינִים הַנִּכְנָסִים בַּמָּרוֹר וּבַחֲרוֹסֶת, עַד שֶׁמְּקַיְּמִים בָּהֶם אֶת הַמִּצְוָה בְּלֵיל הַסֵּדֶר.

יב. הָאִסּוּר לֶאֱכֹל מַצָּה בְּעֶרֶב פֶּסַח הוּא רַק בְּמַצָּה כְּשֶׁהִיא רְאוּיָה שֶׁיְּקַיְּמוּ בָּהּ מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר. אוּלָם תַּבְשִׁילִין שֶׁעוֹשִׂין מִמַּצּוֹת טְחוּנוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם בָּהֶם מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה, מֻתָּר לֶאֱכֹל. (סְעִיף ה)

יג. מִשְּׁעָה עֲשִׂירִית וָאֵילָךְ אָסוּר לֶאֱכֹל תַּבְשִׁילִים הָעֲשׂוּיִים מִמַּצּוֹת, כִּי אִם מְעַט פֵּרוֹת אוֹ בָּשָׂר וְדָגִים, וְיִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִמְלֵא כְּרֵסוֹ כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל בַּלַּיְלָה מַצָּה לְתֵאָבוֹן. (סְעִיף ה)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: תַּבְשִׁיל הֶעָשׂוּי מִמַּצָּה טְחוּנָה וּבְרָכָתוֹ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת - מֻתָּר לֶאֱכֹל גַּם לְאַחַר שָׁעָה עֲשִׂירִית. אֲבָל תַּבְשִׁיל שֶׁבְּרָכָתוֹ הַמּוֹצִיא - מֻתָּר רַק לִפְנֵי שָׁעָה עֲשִׂירִית.

מִנְהַג כָּל עֲדוֹת הַחֲסִידִים: נִמְנָעִים מֵאֲכִילַת תַּבְשִׁילִים הָעֲשׂוּיִים מִמַּצָּה טְחוּנָה מֵאָז הַזְּמַן שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילַת חָמֵץ, וְעַד סִיּוּם הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח.

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: נוֹהֲגִים לֶאֱכֹל מַצָּה עֲשִׂירָה הָעֲשׂוּיָה מִקֶּמַח וּמֵי פֵּרוֹת בְּעֶרֶב פֶּסַח, כֵּיוָן שֶׁלֹּא יוֹצְאִים בָּהּ יְדֵי חוֹבָה בַּפֶּסַח[1].

תַּעֲנִית בְּכוֹרוֹת

יד. הַבְּכוֹרִים, בֵּין בְּכוֹר לְאָב בֵּין בְּכוֹר לְאֵם, מִתְעַנִּים בְּעֶרֶב פֶּסַח, אֲפִלּוּ כְּשֶׁחָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת. (סְעִיף ו)

טו. כָּל זְמַן שֶׁהַבְּכוֹר קָטָן - הָאָב מִתְעַנֶּה תַּחְתָּיו. (סְעִיף ו)

טז. יֵשׁ מַתִּירִים לֶאֱכֹל בִּסְעוּדַת מִצְוָה. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא נוֹהֲגִים בְּהֶתֵּר זֶה. (סְעִיף ו)

דִּינִים נוֹסָפִים בְּעֶרֶב פֶּסַח

יז. בְּעֶרֶב פֶּסַח אֵין אוֹמְרִים בְּשַׁחֲרִית 'מִזְמוֹר לְתוֹדָה'. (סְעִיף א)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: בְּחֵלֶק מֵהַקְּהִלּוֹת נוֹהֲגִים לוֹמַר 'מִזְמוֹר לְתוֹדָה' גַּם בְּעֶרֶב פֶּסַח[2].

יח. הַמְּהַדְּרִים אוֹכְלִין הַמַּצּוֹת שֶׁל מִצְוָה בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, שֶׁהוּא זְמַן הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח. (סְעִיף ח)

יט. אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם חָל אִסּוּר עַל הֶחָמֵץ, לָכֵן דּוֹרְשֶׁת אֶפְיַת מַצּוֹת לְאַחַר חֲצוֹת זְהִירוּת מְיֻחֶדֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְמַצָּב שֶׁבּוֹ יִכָּשֵׁל בְּאִסּוּר חָמֵץ. (סְעִיף ח-ט)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. נוֹהֲגִים שֶׁאֶחָד מֵהַצְּבוּר מְסַיֵּם מַסֶּכֶת וּמַזְמִין אֶת הַצִּבּוּר לְהִשְׁתַּתֵּף בִּסְעוּדַת הַמִּצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה, וְעַל יְדֵי כָּךְ הַבְּכוֹרִים יְכוֹלִים לֶאֱכֹל.

1. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ה, חזון עובדיה הל' פסח עמ' קצח.
2. עין כף החיים תכט ס"ק טל, דרכי הלכה קיג, ועין בקצור שלחן ערוך לרבי ברוך טולדנו סימן רסט סי"ג, שכתב שהמנהג לאמרו.

סִימָן קטו

דִּינֵי עֶרֶב פֶּסַח שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת

א. עֶרֶב פֶּסַח שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ בְּלֵיל שְׁלשָׁה עָשָׂר, דְּהַיְנוּ בַּלַּיְלָה שֶׁבֵּין יוֹם חֲמִישִׁי לְיוֹם שִׁשִּׁי, וְאַחַר הַבְּדִיקָה מְבַטְּלוֹ וְאוֹמֵר 'כָּל חֲמִירָא' וְכוּ" כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר בְּכָל שָׁנָה לְאַחַר הַבְּדִיקָה. (סְעִיף א)

ב. בְּיוֹם שִׁשִּׁי עוֹשֶׂה שְׂרֵפַת חָמֵץ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁשּׂוֹרְפוֹ בְּכָל עֶרֶב פֶּסַח [וּמַשְׁאִיר לְעַצְמוֹ מְעַט חָמֵץ כְּדֵי לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ בְּשַׁבָּת בַּסְּעוּדָה בַּלַּיְלָה וּבַסְּעוּדָה בַּבֹּקֶר]. אֲבָל אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר 'כָּל חֲמִירָא'. (סְעִיף א)

ג. בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר לְאַחַר שֶׁמְּסַיֵּם אֶת אֲכִילַת הֶחָמֵץ, אָז מְבַטְּלוֹ וְאוֹמֵר 'כָּל חֲמִירָא וְכוּ". (סְעִיף א)

ד. הַבְּכוֹרִים מִתְעַנִּים בְּיוֹם חֲמִישִׁי, מִכֵּיוָן שֶׁעֶרֶב פֶּסַח עַצְמוֹ הוּא בְּשַׁבָּת וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְעַנּוֹת אָז. (סְעִיף ב)

ה. אֵין מְבַשְּׁלִים לְשַׁבָּת זוֹ תַּבְשִׁילִין קְמָחִין וּגְרִיסִין שֶׁיְּכוֹלִין לְהִתְדַּבֵּק בַּקְּדֵרוֹת, וְיַבֵּשׁ רַק מַאֲכָלִים שֶׁאֵינָם מִתְדַּבְּקִים [וְיִשְׁתַּדֵּל שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה פֵּרוּרִים בְּעֵת הָאֲכִילָה]. (סְעִיף ג)

ו. בַּבֹּקֶר מִתְפַּלְּלִין בְּהַשְׁכָּמָה וּבְזְרִיזוּת, שֶׁלֹּא לְאַחֵר אֶת הַזְּמַן שֶׁמֻּתָּרִין בַּאֲכִילַת חָמֵץ. (סְעִיף ד)

ז. אַחַר הָאֲכִילָה - בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר - מְנַעֵר הֵיטֵב אֶת הַמַּפָּה וּמַצְנִיעַ אוֹתָהּ עִם כָּל כְּלֵי הֶחָמֵץ, בְּחֶדֶר שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְלֶכֶת שָׁמָּה בַּפֶּסַח. (סְעִיף ג)

ח. אִם נִשְׁאַר לוֹ אַחַר הַסְּעוּדָה מְעַט פַּת, יִתְּנֶנּוּ לְנָכְרִי. (סְעִיף ג)

ט. מְכַבְּדִין (=מְנַקִּים) אֶת הַבַּיִת אַחַר הַסְּעוּדָה, בְּאֹפֶן הַמֻּתָּר בְּשַׁבָּת. (סְעִיף ג)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. אִם נִשְׁאַר מְעַט חָמֵץ, יֵשׁ לְאַבְּדוֹ בַּשִּׁרוּפִים אוֹ לִשְׁפֹּךְ עָלָיו אָקוֹנוֹמִיקָה וְכַדּוֹמֶה.

עַל פִּי סִימָנִים קח, קט, קי

דִּינֵי הַמַּצּוֹת

מַצָּה שְׁמוּרָה

א. כְּתִיב: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת" (שמות יב, יז), מִכָּאן שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת הַחִטִּין לְשֵׁם מַצּוֹת מִבְּעוֹד שֶׁלֹּא יָבוֹא עֲלֵיהֶן מַיִם, וּמַצָּה זוֹ נִקְרֵאת מַצָּה שְׁמוּרָה. (סִימָן קח, סָעִיף א)

ב. לְדַעַת קְצָת מְגִדּוֹלֵי הַפּוֹסְקִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, צְרִיכִין לִשְׁמֹר עַל הַחִטִּין הָחֵל מִשְּׁעַת הַקְּצִירָה, אֲבָל הַמִּנְהָג הוּא כְּהַפּוֹסְקִים דְּסָגֵי לְהוּ (=שֶׁמַּסְפִּיק לָהֶם) בְּשִׁמִּירָה רַק מִשָּׁעָה שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הַמַּצּוֹת לְטָחֹן. (סִימָן קח, סָעִיף א)

ג. הַמְּדַקְדְּקִין בְּמִצְווֹת חוֹשְׁשִׁין לִשְׁמִירָה מִשְּׁעַת קְצִירָה, וְכֵן נָכוֹן לַעֲשׂוֹת. (סִימָן קח, סָעִיף א)

ד. רָאוּי לְדַקְדֵּק לִקְצֹר אֶת הַשִּׁבּוֹלִים בְּעוֹד שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן קְצָת מַרְאֶה יָרֹק, לִפְנֵי שֶׁיִּתְיַבְּשׁוּ כָּל צָרְכָּן וְיַלְבִּינוּ, כִּי אָז אֵינָן צְרִיכִין עוֹד לַקַּרְקַע, וְאִם יֵרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים בְּמַצָּב זֶה - יִתְחַמְּצוּ (=יִהְיוּ חָמֵץ) אַף שֶׁעֲדַיִן לֹא קָצְרוּ אוֹתָן. (סִימָן קח, סָעִיף א)

ה. מִי שֶׁאָפְשָׁר לוֹ, יֹאכַל מַצָּה שְׁמוּרָה (=מַצָּה הָאֲפוּיָה מֵחִטִּין שְׁמוּרִין מִשְּׁעַת קְצִירָה) בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הֶחָג. וְאִם לֹא - רָאוּי לוֹ עַל כָּל פָּנִים לְהַדֵּר בָּזֶה לַמַּצּוֹת שֶׁל לֵיל הַסֵּדֶר. (סִימָן קח, סָעִיף א)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: מַקְפִּידִים בְּעִקָּר עַל מַצַּת מִצְוָה שֶׁאוֹכְלִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁתִּהְיֶה שְׁמוּרָה מִשְּׁעַת קְצִירָה וּלְפָחוֹת מִשְּׁעַת הַטְּחִינָה. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ, שֶׁאִם הַמַּצָּה אֵינָהּ שְׁמוּרָה מִשְּׁעַת קְצִירָה - אֵין יוֹצְאִים בָּהּ יְדֵי חוֹבָה בְּלֵיל הַסֵּדֶר[1].

מַיִם שֶׁלָּנוּ

ו. אֵין לָשִׁין אֶת הַמַּצּוֹת אֶלָּא בְּמַיִם שֶׁלָּנוּ לַיְלָה, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁיִּשְׁאַב אוֹתָם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְיַעַמְדוּ מֻנָּחִים בִּכְלִי כָּל הַלַּיְלָה. (סִימָן קט, סָעִיף א)

ז. אֲפִלּוּ אִם הַלַּיְלָה אָרֹךְ יוֹתֵר מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, אָסוּר לָלוּשׁ בָּהֶן עַד אוֹר הַיּוֹם. (סִימָן קט, סָעִיף א)

ח. אִם הַלַּיְלָה קָצָר, וְאֵין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת עַד אוֹר הַיּוֹם - צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּעַבְרוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת מִשָּׁעָה שֶׁנִּשְׁאֲבוּ, וְעַמָּא דְּאַרְעָא (=אֲנָשִׁים רַבִּים) נוֹהֲגִין שֶׁמַּיָּד בְּאוֹר הַיּוֹם לָשִׁין עִם הַמַּיִם שֶׁלָּנוּ, אַף שֶׁעֲדַיִן לֹא עָבְרוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת. וְאַף שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ - רֹב הַפּוֹסְקִים מַחְמִירִים בָּזֶה, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בַּדָּבָר. (סִימָן קט, סָעִיף א)

מַצָּה שֶׁנִּתְכַּפְּלָה אוֹ נִתְנַפְּחָה

ט. הָאוֹפֶה יְזָהֵר מְאֹד לְהַשְׁגִּיחַ שֶׁלֹּא תִּתְכַּפֵּל (=תִּתְקַפֵּל בַּאֲמְצָעָהּ) אֵיזוֹ מַצָּה, וְגַם שֶׁלֹּא תִּגַּע אַחַת בַּחֲבֶרְתָּהּ, כִּי בְּמָקוֹם הַנְּגִיעָה וְכֵן בַּמָּקוֹם שֶׁמִּתְכַּפֶּלֶת - אֵינָהּ נֶאֱפֵית מַהֵר וּמִתְחַמֶּצֶת. (סִימָן קי, סָעִיף יב)

י. "מַצָּה נְפוּחָה", הַיְנוּ שֶׁעֲבֵי הַמַּצָּה נֶחְלַק לִשְׁנַיִם, וְצַד הָעֶלְיוֹן עָלָה לְמַעְלָה, וְיֵשׁ חָלָל בְּאֶמְצָעִיתָהּ בְּרֹחַב אֶגּוּדָּל לְפָחוֹת. (סִימָן קי, סָעִיף יב)

כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: "מַצָּה נְפוּחָה" כּוֹלֵל גַּם מַצָּב שֶׁבּוֹ תָּפַח גּוּף הַמַּצָּה וְנַעֲשֵׂית כְּמוֹ הַר בְּאֶמְצָעִיתָהּ עַל יְדֵי הָאֲפִיָּה (כְּדֶרֶךְ הֶחָמֵץ שֶׁמִּתְחַמֵּץ וּמִתְנַשֵּׂא לְמַעְלָה בְּאֶמְצַע הַכְּפָר).

יא. אִם אֵרַע שֶׁנִּתְכַּפְּלָה אוֹ שֶׁנִּתְנַפְּחָה אֵיזוֹ מַצָּה, צְרִיכִין לִשְׁבֹּר אֶת הַמָּקוֹם הַהוּא וְהוּא נֶחְשָׁב חָמֵץ, וְהַשְּׁאָר מֻתָּר. (סִימָן קי, סָעִיף יב)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: אִם נִתְכַּפְּלָה הַמַּצָּה - יֵשׁ לְהָסִיר אֶת מְקוֹם הַכֶּפֶל, וְעוֹד רֹחַב 'גּוּדָּל' (2 סֶנְטִימֶטֶר) הַסָּמוּךְ לוֹ. וְאִם הַמַּצָּה נִתְנַפְּחָה - נוֹהֲגִים לֶאֱסֹר אֶת כֻּלָּהּ.

יב. אִם נָגְעוּ שְׁתֵּי מַצּוֹת זוֹ בְּזוֹ כְּשֶׁהֵן עֲדַיִן לַחוֹת בַּתַּנּוּר, יֵשׁ לְהַתִּיר בְּדִיעֲבַד. (סִימָן קי, סָעִיף יב)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: מַתִּירִים דַּוְקָא שְׁתֵּי מַצּוֹת שֶׁנָּגְעוּ זוֹ בְּצַד זוֹ. אֲבָל אִם מִקְצַת מַצָּה זוֹ הָיָה מָנַח בַּתַּנּוּר עַל מִקְצַת מַצָּה זוֹ, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת.

מַצּוֹת מִצְוָה

יג. הַמַּצּוֹת שֶׁהֵם לָצֵאת בָּהֶם יְדֵי חוֹבַת אֲכִילַת מַצָּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר, נִקְרָאוֹת מַצּוֹת מִצְוָה, וּצְרִיכִין לַעֲשׂוֹתָן לְשֵׁם מִצְוָה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל גָּדוֹל בֶּן דַּעַת

שֶׁהוּא בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, אוֹ אִשָּׁה בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. (סִימָן קי, סָעִיף טו)

יד. בְּכָל הָעֲשִׂיּוֹת בַּהֲכָנַת הַמַּצָּה יֹאמַר הָעוֹשֶׂה "לְשֵׁם מַצַּת מִצְוָה", אֲפִלּוּ בִּשְׁאִיבַת הַמַּיִם. (סִימָן קי, סָעִיף טו)

טו. רָאוּי לְכָל יֵרֵא שָׁמַיִם שֶׁיִּהְיֶה הוּא בְּעַצְמוֹ עוֹמֵד וּמַשְׁגִּיחַ בַּעֲשִׂיַּת וַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת שֶׁלּוֹ, וּלְהַזְהִיר אֶת הָעוֹסְקִים בַּמְּלָאכָה שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּזְרִיזוּת וּבְהַשְׁגָּחָה, וְכֵן הָיוּ עוֹשִׂים גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הָרִאשׁוֹנִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְכֵן עוֹשִׂין גַּם בְּזְמַנֵּנוּ. (סִימָן קי, סָעִיף יד)

טז. הַנּוֹהֲגִין לֶאֱפוֹת מַצּוֹת מִצְוָה בְּעֶרֶב פֶּסַח לְאַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, צְרִיכִין זְהִירוּת יְתֵרָה בְּכַמָּה עִנְיָנִים, כֵּיוָן שֶׁהוּא כְּבָר אַחַר זְמַן אִסּוּר חָמֵץ. (סִימָן קי, סָעִיף טו)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. כְּבוֹד קְדֻשַּׁת אַדְמוֹ"ר הִצִּיעַ וּבִקֵּשׁ שֶׁכָּל אֶחָד יַזֶּפֶּה אֶת קְרוֹבָיו, יְדִידָיו וּשְׁכֵנָיו בְּמַצּוֹת מִצְוָה, כְּשֶׁהַמַּטָּרָה הִיא שֶׁלְּכָל יְהוּדִי יִהְיוּ לְלֵיל הַסֵּדֶר מַצּוֹת עֲגֻלּוֹת שְׁמוּרוֹת עֲבוֹדַת יָד.

ב. יֵשׁ לְוַדֵּא בְּעֶרֶב הַפֶּסַח שֶׁאָכֵן כְּבָר הִפְרִישׁוּ חַלָּה מֵהַמַּצּוֹת, כִּי אִם לֹא הִפְרִישׁוּ מֵהֶן חַלָּה - אֲסוּרוֹת הֵן בַּאֲכִילָה.

1. שלחן ערוך סימן תנג ס"ג. כף החיים ס"ק ס"א.

סִימָן קיח

דִּינֵי הֲכָנַת הַסֵּדֶר

יַיִן לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת

א. יְהַדֵּר אַחַר יַיִן יָפֶה (=טוֹב) לְמִצְוַת אַרְבַּע כּוֹסוֹת. (סְעִיף א)

ב. אִם יֵשׁ בְּנִמְצָא יַיִן אָדֹם יָפֶה כְּמוֹ יַיִן לָבָן וְכָשֵׁר כְּמוֹ הַלָּבָן, מִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּלָבָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תֵּרֶא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם" (מִשְׁלֵי כג, לא) שֶׁחֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל יַיִן גְּדוֹלָה יוֹתֵר כְּשֶׁהוּא אָדֹם. וְעוֹד, לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵכֶר לַדָּם, שֶׁהָיָה פַּרְעֹה שׁוֹחֵט יַלְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (סְעִיף א)

ג. בִּמְדִינוֹת שֶׁהָאֻמּוֹת טִפְּשִׁים וּסְכָלִים לְהַעֲלִיל עֲלִילוֹת שְׁקָרִים (=עֲלִילַת דָּם), נִמְנְעוּ מִלְּקַח יַיִן אָדֹם אֶלָּא לָקְחוּ יַיִן אַחֵר. (סְעִיף א)

הֲכָנַת הַכַּרְפַּס

ד. כַּרְפַּס נוֹהֲגִין הַרְבֵּה לְקַח פֶּטְרוֹזִילְיָה. (סְעִיף ב)

ה. טוֹב יוֹתֵר לְקַח סֶלֶרִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ טַעַם טוֹב כְּשֶׁהוּא חַי. (סְעִיף ב)

ו. הַמְּבְחָר הוּא לָקַחַת צְנוֹן. (סְעִיף ב)

> **דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן:** אִם אֵין לוֹ סֶלֶרִי - יִקַּח יָרָק מֵאֵיזֶה מִין שֶׁיִּרְצֶה, רַק שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִסּוּג הַיְּרָקוֹת שֶׁיּוֹצְאִין יְדֵי חוֹבַת מָרוֹר בַּאֲכִילָתָן.

> **מִנְהַג חַבַּ"ד:** נוֹהֲגִין לִקַּח בָּצָל (אוֹ תַּפּוּחַ אֲדָמָה).

> **מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים:** לוֹקְחִים יָרָק הַנִּקְרָא כַּרְפַּס, סֶלֶרִי, וְיֵשׁ לְוַדֵּא שֶׁהַיָּרָק נָקִי מֵחֲרָקִים.

ז. יָכִינוּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב מֵי מֶלַח לְטִבּוּל הַכַּרְפַּס. (סְעִיף ד)

ח. אִם מֵכִין מֵי מֶלַח בְּיוֹם טוֹב, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁנּוּי שֶׁיִּתֵּן תְּחִלָּה אֶת הַמַּיִם וְאַחַר כָּךְ אֶת הַמֶּלַח. (סְעִיף ד)

> **דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן:** מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מֵי מֶלַח בְּיוֹם טוֹב. אִם חָל פֶּסַח בְּשַׁבָּת יָכִין לִפְנֵי הַשַּׁבָּת, וְאִם לֹא עָשָׂה יַעֲשֶׂה בְּשַׁבָּת רַק מְעַט כְּפִי הַנָּחוּץ לְטִבּוּל זֶה בִּלְבַד וְאֵין צָרִךְ בְּשִׁנּוּי.

הֲכָנַת הַמָּרוֹר

ט. לְצֹרֶךְ מָרוֹר נוֹהֲגִין לִקַּח תַּמְכָא (=שֹׁרֶשׁ לָבָן חָרִיף הַמְכֻנֶּה 'חֲזֶרֶת'). (סְעִיף ג)

י. כֵּיוָן שֶׁהוּא חָרִיף מְאֹד, יְכוֹלִין לְפָרְרוֹ בְּמִגְרֶדֶת. רַק שֶׁיִּזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא לְהָפִיג (=לְבַטֵּל) הַטַּעַם לְגַמְרֵי. (סְעִיף ג)

יא. עָדִיף לְפָרְרוֹ מֵעֶרֶב הֶחָג כְּדֵי לְהָפִיג מְעַט אֶת חֲרִיפוּתוֹ. וְאִם לֹא עָשׂוּ מֵעֶרֶב הֶחָג מֻתָּר לְפָרְרוֹ בְּלֵיל הֶחָג בְּשִׁנּוּי. (סְעִיף ג)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: אָסוּר לְפָרְרוֹ בֶּחָג בְּאֶמְצָעוּת פֶּמְפִּיָּה, גַּם לֹא עַל יְדֵי שִׁנּוּי, אֶלָּא יַחְתֹּךְ בְּסַכִּין.

יב. אִם הֶחָג חָל בְּשַׁבָּת בְּוַדַּאי אֲסוּרִין לְפָרְרוֹ בַּשַּׁבָּת, אֶלָּא צְרִיכִין לְפָרְרוֹ מֵעֶרֶב הֶחָג וְיכַסּוּהוּ עַד הַלַּיְלָה. (סְעִיף ג)

יג. יוֹתֵר טוֹב לָקַחַת חַסָּה לְמָרוֹר כִּי נוֹחַ לְאָכְלָהּ, וְנִקְרָא מָרוֹר לְפִי שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹהֶה בַּקְּרַקַע נַעֲשֶׂה הַקֶּלַח מַר. (סְעִיף ג)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: מִצְוָה לִקַּח חַסָּה גַּם אִם עוֹלָה בְּיֹקֶר.

מִנְהַג חַבַּ"ד: נוֹהֲגִים לִקַּח גַּם תַּמְכָא (הַמְכֻנֶּה 'חֲזֶרֶת') וְגַם חַסָּה וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם הֵן לְמָרוֹר וְהֵן לְכוֹרֵךְ.

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: לוֹקְחִים עֲלֵי חַסָּה, וְיֵשׁ הַמּוֹסִיפִים לַחַסָּה מְעַט תַּמְכָא ('חֲזֶרֶת')[1].

יד. יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָה גַּם בְּעֹלֶשׁ, בְּחַרְחֲבִינָה וּבְלַעֲנָה (בְּדֶרֶךְ כְּלָל מִינִים אֵלּוּ אֵינָם מְצוּיִים). (סְעִיף ג)

טו. כָּל הַמִּינִים שֶׁיּוֹצְאִין בָּהֶם יְדֵי חוֹבָה מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכַזַּיִת. (סְעִיף ג)

טז. יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָה בֵּין בָּעָלִין בֵּין בַּקְּלָחִין אֲבָל לֹא בַּשָּׁרְשִׁים. דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) בַּשָּׁרְשִׁים הַקְּטַנִּים הַמִּתְפַּצְּלִים לְכָאן וּלְכָאן. (סְעִיף ג)

יז. הַשֹּׁרֶשׁ הַגָּדוֹל שֶׁבּוֹ גְּדֵלִים הֶעָלִים, אַף שֶׁהוּא טָמוּן בַּקַּרְקַע הֲרֵי הוּא בִּכְלַל קֶלַח. (סְעִיף ג)

יח. טוֹב יוֹתֵר לִטֹּל הֶעָלִים וְהַקֶּלַח שֶׁיּוֹצְאִים חוּץ לַקַּרְקַע, כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמַּה שֶּׁהוּא בְּתוֹךְ הַקַּרְקַע נִקְרָא שֹׁרֶשׁ. (סְעִיף ג)

יט. אֵין יוֹצְאִין בָּעֲלִים יְדֵי חוֹבָה אֶלָּא אִם הֵם לַחִים. (סְעִיף ג)

כ. יוֹצְאִין בַּקְּלָחִים יְדֵי חוֹבָה בֵּין לַחִים בֵּין יְבֵשִׁים, אַף לֹא בִּמְבֻשָּׁלִין אוֹ כְּבוּשִׁין (=שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים זְמַן רַב בְּמַיִם, אוֹ בְּצִיר וְחֹמֶץ אֲפִלּוּ לִזְמַן קָצָר). (סְעִיף ג)

הֲכָנַת הַחֲרֹסֶת

כא. הַחֲרֹסֶת צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה עָבָה (=סְמִיכָה) זֶכֶר לַטִּיט. (סְעִיף ד)

כב. בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לִטְבֹּל אֶת הַמָּרוֹר יִשְׁפֹּךְ לְתוֹךְ הַחֲרֹסֶת יַיִן אוֹ חֹמֶץ, שֶׁתִּהְיֶה רַכָּה זֶכֶר לַדָּם, וְגַם שֶׁיִּהֵא רָאוּי לִטְבֹּל בָּהּ. (סְעִיף ד)

כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: הַיַּיִן אוֹ הַחֹמֶץ שֶׁשּׁוֹפֵךְ יִהְיוּ אֲדֻמִּים.

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: יִשְׁפֹּךְ יַיִן אָדֹם לְתוֹךְ הַחֲרֹסֶת[2].

כג. יֵשׁ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֲרֹסֶת מִפֵּרוֹת שֶׁנִּמְשְׁלָה בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן תְּאֵנִים, שֶׁנֶּאֱמַר "הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ" (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יג). וֶאֱגוֹזִים, שֶׁנֶּאֱמַר "אֶל גִּנַּת אֱגוֹז" (שָׁם ו, יא). וּתְמָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר "אֲעֶלֶה בְּתָמָר" (שָׁם ז, ט), וְרִמּוֹנִים שֶׁנֶּאֱמַר "כְּפֶלַח הָרִמּוֹן" (שָׁם ד, ג). וְתַפּוּחִים, זֶכֶר לְמַה שֶׁנֶּאֱמַר "תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ" (שָׁם ח, ה), שֶׁהָיוּ הַנָּשִׁים בְּמִצְרַיִם יוֹלְדוֹת אֶת בְּנֵיהֶן בְּלִי עֶצֶב. וּשְׁקֵדִים, עַל שֵׁם שֶׁשָּׁקַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא אֶת הַקֵּץ (=קֵץ הַגָּלוּת וְהַשִּׁעְבּוּד). (סְעִיף ד)

מִנְהַג חַבַּ"ד: לַעֲשׂוֹת הַחֲרֹסֶת לוֹקְחִים תַּפּוּחִים, אֲגָסִים וֶאֱגוֹזִים בְּלִבַד.

כד. צָרִיךְ לִתֵּן בְּתוֹךְ הַחֲרֹסֶת תַּבְלִין הַדּוֹמֶה לְתֶבֶן, כְּגוֹן קִנָּמוֹן וְזַנְגְּבִיל, שֶׁאֵינָן נִדָּכִין (=נִטְחָנִים) הֲדַק הֵיטֵב וְיֵשׁ בָּהֶן חוּטִין כְּמוֹ תֶּבֶן. זֶכֶר לַתֶּבֶן שֶׁהָיוּ מְגַבְּלִין בְּתוֹךְ הַטִּיט. (סְעִיף ד)

מִנְהַג חַבַּ"ד: לֹא לָקְחַת קִדָּה וְקִנָּמוֹן מֵחֲשַׁשׁ תַּעֲרֹבֶת חָמֵץ.

כה. אִם הָחָג חָל בְּשַׁבָּת לֹא יִשְׁפֹּךְ אֶת הַיַּיִן אוֹ אֶת הַחֹמֶץ לְתוֹךְ הַחֲרֹסֶת, כִּי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁנּוּי, אֶלָּא יִתֵּן אֶת הַחֲרֹסֶת לְתוֹךְ הַיַּיִן וְהַחֹמֶץ. (סְעִיף ד)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: יְזָהֵר לְרַכֵּךְ הַחֲרֹסֶת בְּיַיִן אוֹ בְּחֹמֶץ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְאִם שָׁכַח יְרַכֵּךְ בְּשַׁבָּת בְּשִׁנּוּי. וְיָכוֹל לְעָרְבֵב בָּאֲצָבַע (וְלֹא עַל יְדֵי כַּף) אוֹ לֶאֱחֹז בַּכְּלִי מִבַּחוּץ וּלְנַעְנְעוֹ עַד שֶׁיִּתְעָרְבֵב.

הֲכָנַת הַזְּרוֹעַ וְהַבֵּיצָה

כו. תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּהְיוּ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשָׁעַת אֲמִירַת הַהַגָּדָה שְׁנֵי מִינֵי תַּבְשִׁילִין: אֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן פֶּסַח, וְאֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן חֲגִיגָה, שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִין בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם. (סְעִיף ה)

כז. נָהֲגוּ שֶׁאֶחָד מִן הַתַּבְשִׁילִין יִהְיֶה בָּשָׂר וְיִהְיֶה מֻהַפָּךְ הַנִּקְרָא זְרוֹעַ, לְזְכֹּר שֶׁגְּאָלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה. (סְעִיף ה)

כח. צוֹלִים אֶת הַזְּרוֹעַ עַל הַגֶּחָלִים, זֵכֶר לְקָרְבַּן פֶּסַח שֶׁהָיָה צְלִי אֵשׁ. (סְעִיף ה)

> **מִנְהַג חַבַּ"ד:** נוֹהֲגִים לָקַחַת חֵלֶק מִצַּוַּאר עוֹף, שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר לְקָרְבַּן פֶּסַח, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַחְשֹׁב שֶׁמְּדֻבָּר בְּקָרְבַּן פֶּסַח מַמָּשׁ. כְּמוֹ כֵן נוֹהֲגִים לְהָסִיר אֶת רֹב הַבָּשָׂר מֵעַל עַצְמוֹת הַ'זְּרוֹעַ', וּלְהַשְׁאִיר רַק מְעַט בָּשָׂר.

כט. הַתַּבְשִׁיל הַשֵּׁנִי יִהְיֶה בֵּיצָה, מְשׁוּם דְּ'בֵיצָה' בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי 'בֵּיעָא', כְּלוֹמַר דְּבָעֵי רַחֲמָנָא לְמִפְרַק יָתָנָא בִּדְרָעָא מְרֹמָּא (=שְׁרָצָה הַשֵּׁם לִפְדּוֹת אוֹתָנוּ בִּזְרוֹעַ רָמָה). (סְעִיף ה)

ל. עוֹשִׂין אֶת הַבֵּיצָה בֵּין צְלוּיָה בֵּין מְבֻשֶּׁלֶת. (סְעִיף ה)

> **מִנְהַג חַבַּ"ד:** שׁוֹלְקִים אֶת הַבֵּיצָה עַד שֶׁתִּתְקַשֶּׁה.

לא. צָרִיךְ לִצְלוֹת וּלְבַשֵּׁל אֶת הַזְּרוֹעַ וְאֶת הַבֵּיצָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב. אִם שָׂכַח לַעֲשׂוֹת זֹאת מֵעֶרֶב הֶחָג וְיוֹדֵעַ בְּוַדָּאוּת שֶׁיֹּאכַל מֵהֶם בֶּחָג עַצְמוֹ, יִצְלֶה וִיבַשֵּׁל אוֹתָם בְּלֵיל הֶחָג. (סְעִיף ה)

> **מִנְהַג חַבַּ"ד:** אֶת הַבֵּיצָה אוֹכְלִים בִּסְעוּדַת הֶחָג וְלָכֵן אֶפְשָׁר לְבַשְּׁלָהּ בְּיוֹם טוֹב. אֲבָל אֶת הַזְּרוֹעַ לֹא אוֹכְלִים בִּכְלָל וְלָכֵן אָסוּר לְצָלוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב.

סֵדֶר הַקְּעָרָה

לב. סֵדֶר הַקְּעָרָה שֶׁל לֵיל הַסֵּדֶר כָּךְ הוּא: מַנִּיחַ שָׁלֹשׁ מַצּוֹת עַל הַקְּעָרָה וּפוֹרֵס עֲלֵיהֶן מַפָּה נָאָה.

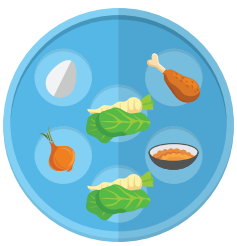

עָלָיו מַנִּיחַ אֶת הַזְּרוֹעַ כְּנֶגֶד הַיָּמִין שֶׁלּוֹ, אֶת הַבֵּיצָה מִשְּׂמֹאל, וְאֶת הַמָּרוֹר לִבְרָכָה בָּאֶמְצַע.

אֶת הַחֲרֹסֶת מַנִּיחַ תַּחַת הַזְּרוֹעַ, אֶת הַכַּרְפַּס תַּחַת הַבֵּיצָה, וְאֶת הַמָּרוֹר לְכוֹרֵךְ בָּאֶמְצַע. כָּךְ: זְרוֹעַ, בֵּיצָה, מָרוֹר, חֲרֹסֶת, כַּרְפַּס, מָרוֹר. (סְעִיף ח)

מִנְהַג חַבַּ"ד: נוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ קְעָרָה תַּחַת הַמַּצּוֹת, לָקַחַת מַצּוֹת כְּפוּפוֹת (קְעוּרוֹת), וּלְהַפְסִיק בְּמַפָּה בֵּין מַצָּה לְמַצָּה.

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: מְסַדְּרִים אֶת הַקְּעָרָה בַּסֵּדֶר הַנִּזְכָּר, אֲבָל לֹא שָׂמִים אוֹתָהּ מֵעַל הַמַּצּוֹת[3].

מוֹשָׁבוֹ, שֻׁלְחָנוֹ וְכֵלָיו בְּלֵיל הַסֵּדֶר

לג. יָכִין מוֹשָׁבוֹ לְלֵיל הַסֵּדֶר מִבְּעוֹד יוֹם בְּמַצָּעִים נָאִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ, וּבְאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְהָסֵב בְּשִׂמְאלוֹ. (סְעִיף ו)

לד. אֲפִלּוּ אִם הוּא אִטֵּר (=שְׂמָאלִי) יָסֵב בְּשִׂמְאלוֹ. (סְעִיף ו)

לה. בֵּן אֵצֶל אָבִיו חַיָּב בַּהֲסָבָּה. (סְעִיף יא)

לו. תַּלְמִיד אֵצֶל רַבּוֹ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהָסֵב. (סְעִיף יא)

לז. גַּם אֶת הַקְּעָרָה יָכִין מִבְּעוֹד יוֹם, כְּדֵי שֶׁמִּיָּד בְּבוֹאוֹ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת יוּכַל לַעֲרֹךְ אֶת הַסֵּדֶר בְּלִי עִכּוּב. (סְעִיף ו)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֶת הַקְּעָרָה מְכִינִים רַק לְאַחַר שֶׁחוֹזְרִים מִתְּפִלַּת עַרְבִית, לִפְנֵי הַקִּדּוּשׁ.

לח. אַף עַל פִּי שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה טוֹב לְמַעֵט בִּכְלִים נָאִים, זֶכֶר לַחֲרָבָן, מִכָּל מָקוֹם בְּלֵיל פֶּסַח טוֹב לְהַרְבּוֹת בִּכְלִים נָאִים כְּפִי כֹּחוֹ. וַאֲפִלּוּ הַכֵּלִים שֶׁאֵינָן צְרִיכִין לַסְּעוּדָה, יְסַדְּרֵם שָׁם עַל הַשֻּׁלְחָן לְנוֹי, זֵכֶר לְחֵרוּת. (סְעִיף ז)

לט. הַכּוֹסוֹת יִהְיוּ שְׁלֵמוֹת בְּלִי שׂוּם פְּגִימָה, וּמוּדָּחוֹת (=שְׁטוּפוֹת) יָפֶה, וְכָל אַחַת מֵהֶן תַּחְזִיק (=תָּכִיל) לְכָל הַפָּחוֹת רְבִיעִית (86 סמ"ק). (סְעִיף ט)

מ. נוֹהֲגִין לִלְבֹּשׁ קִיטֶל וְיָכִינוּ גַּם כֵּן מִבְּעוֹד יוֹם. (סְעִיף י)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֵין לוֹבְשִׁין קִיטֶל לְלֵיל הַסֵּדֶר.

דִּינֵי הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת וּכְנִיסַת הֶחָג

מא. לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג יֵשׁ לְהַדְלִיק נֵרוֹת וְלָבֶרֶךְ: "בָּרוּךְ אַתָּה .. לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב" וְ'שֶׁהֶחֱיָנוּ', וְאִם חָל הֶחָג בְּשַׁבָּת יֵשׁ לְבָרֵךְ "לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל יוֹם טוֹב".

מב. כְּשֶׁהֶחָג חָל בְּיוֹם חֹל נִתָּן לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת גַּם לְאַחַר כְּנִיסַת הֶחָג, בְּהַעֲבָרָה מֵאֵשׁ שֶׁהָדְלְקָה לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג, אַף לְכַתְּחִלָּה רָצוּי לְהַדְלִיק אֶת נֵרוֹת הֶחָג לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחַמָּה[4].

מג. אִם חָל הֶחָג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, יֵשׁ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת רַק לְאַחַר זְמַן צֵאת הַשַּׁבָּת, בְּהַעֲבָרָה מֵאֵשׁ שֶׁהָדְלְקָה לִפְנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, וְעָלֶיהָ לוֹמַר קֹדֶם הַהַדְלָקָה אֶת נֻסַּח "וַתּוֹדִיעֵנוּ" בִּתְפִלַּת עַרְבִית, אוֹ "בָּרוּךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ"[5].

יֶתֶר דִּינֵי הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת מוֹפִיעִים בְּכֶרֶךְ ב, הִלְכוֹת שַׁבָּת, פֶּרֶק שֵׁנִי.

מד. אַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה אוֹמְרִים סֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח[6], כַּמּוֹפִיעַ בַּסִּדּוּר וּבַהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח.

מה. כְּשֶׁחָל לֵיל הֶחָג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, מוֹסִיפִים בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אֶת נֻסַּח "וַתּוֹדִיעֵנוּ"[7] כַּמּוֹפִיעַ בַּסִּדּוּר.

מו. בִּתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁל הֶחָג הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח אוֹמְרִים 'הַלֵּל שָׁלֵם', וְאִם חָל בְּשַׁבָּת, אוֹמְרִים קֹדֶם לָכֵן 'וַיְכֻלּוּ' וְאֵין אוֹמְרִים 'בְּרָכָה מֵעֵין שֶׁבַּע' (הַמּוֹפִיעָה בַּסִּדּוּר אַחַר 'וַיְכֻלּוּ')[8].

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. נָשִׁים וִילָדִים וּמִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן יִקְחוּ מִיץ עֲנָבִים לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת.

ב. הַשִּׁמּוּשׁ בְּיֵין שְׁבִיעִית דּוֹרֵשׁ זְהִירוּת מְיֻחֶדֶת וְלָכֵן עָדִיף שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּיַיִן זֶה לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת. בִּפְרָט אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לַכּוֹס הַשֵּׁנִי שֶׁשּׁוֹפְכִים מִמֶּנּוּ יַיִן לְאִבּוּד (כַּאֲשֶׁר מַזְכִּירִים אֶת עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת).

ג. אֶת הַחַסָּה שֶׁלּוֹקְחִים לְמָרוֹר יֵשׁ לִבְדֹּק הֵיטֵב מֵחֲשָׁשׁ לַחֲרָקִים לִפְנֵי הֶחָג.

1. ראו שולחן ערוך סימן תעג ס"ה. כף החיים שם ס"ק עב. קיצור שולחן ערוך לרבי ברוך טולידנו.
2. וראו כף החיים סימן תעג ס"ק צז. דרכי הלכה כאן.
3. ראו כף החיים סימן תעג ס"ק נח-נט.
4. מטה אפרים סימן תרכה, סעיף לג.
5. ראו בכל זה ב'שבח המועדים' עמ' 14 ובמקורות המצוינים שם בשולי הגליון.
6. סידור אדמו"ר הזקן.
7. שולחן ערוך, סימן תקצא.
8. ראו סידור תהלת ה' (קה"ת תשס"ב) עמ' 164, ובמקורות המצויינים שם בשולי הגליון. ליל חג הפסח זו הפעם היחידה בה אומרים 'הלל' בשעת לילה (פעמיים - בתפילה ובשלחן הסדר).

מְלָאכֶת הַבְעָרַת אֵשׁ

טז. אָסוּר לְהוֹצִיא אֵשׁ חֲדָשָׁה בְּיוֹם טוֹב, בֵּין מֵאֶבֶן, בֵּין מִזִּכּוּכִית (=עַל יְדֵי זְכוּכִית מַגְדֶּלֶת), בֵּין מֵעֵצִים הַנַּעֲשִׂים בְּגָפְרִית (=גַּפְרוּרִים). וְכָל מָה שֶׁהֻתַּר הוּא רַק לְהַבְעִיר אֵשׁ מֵאֵשׁ קַיֶּמֶת לְצֹרֶךְ יוֹם טוֹב. (סְעִיף לא)

יז. כְּשֶׁהוּא עוֹרֵךְ אֶת הָעֵצִים עַל הָאֲבָנִים לְהַבְעִיר אֵשׁ, אָסוּר מִשּׁוּם שֶׁעוֹשֶׂה אֹהֶל, דְּהָווּי (=שֶׁזֶּה) כְּמוֹ שְׁתֵּי מְחִיצוֹת וְגַג עַל גַּבֵּיהֶן, וְצָרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה שִׁנּוּי, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁיֹּאחַז אֶת הָעֵצִים בְּיָדוֹ וְיִתֵּן אֶת הָאֲבָנִים תַּחְתֵּיהֶם. (סְעִיף ה)

יח. וְכֵן כְּשֶׁמַּעֲמִיד קְדֵרָה עַל אֲבָנִים לְהַבְעִיר תַּחְתֶּיהָ, לֹא יַנִּיחֶנָּה עַל גַּבֵּי הָאֲבָנִים כְּדַרְכּוֹ בַּחֹל, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיֹּאחַז אֶת הַקְּדֵרָה בְּיָדוֹ וְיַכְנִיס אֶת הָאֲבָנִים תַּחְתֶּיהָ. (סְעִיף ה)

יט. אִם קַר וְרוֹצֶה לְהַסִּיק עֵצִים (בְּהָעֲבָרָה מֵאֵשׁ קַיֶּמֶת) כְּדֵי לְחַמֵּם אֶת הַבַּיִת, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי נָכְרִי. אוּלָם אִם הַקֹּר גָּדוֹל עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁהַמַּאֲכָלִים נִקְרָשִׁים, וְהָווּי (=וְזֶהוּ) צֹרֶךְ אֹכֶל נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וּמֻתָּר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי יְהוּדִי. (סְעִיף כט)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: הַמִּנְהָג לְהַתִּיר הַסָּקַת עֵצִים לְחִמּוּם, עַל יְדֵי יְהוּדִי, אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין הַקֹּר גָּדוֹל כָּל כָּךְ.

כ. אֵין עוֹשִׂין 'מֻגְמָר', דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) לְפַזֵּר מִינֵי בְּשָׂמִים עַל הַגֶּחָלִים, בֵּין לְהָרִיחַ בֵּין לְגַמֵּר (=לְפַזֵּר רֵיחַ) בַּבַּיִת אוֹ בַּכֵּלִים, דִּכְתִיב: "לְכָל נֶפֶשׁ" (שְׁמוֹת יב, טז), וּבָעֵינָן (=וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה) דָּבָר הַשָּׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ. אֲבָל 'מֻגְמָר' אֵינוֹ נִצְרָךְ אֶלָּא לִמְפֻנָּקִים וּמְעֻנָּגִים. (סְעִיף לב)

כא. בְּעִנְיַן עִשּׁוּן הַטִּיטוֹן (=סִיגָרִיוֹת), נֶחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הַאִם מֻתָּר אוֹ אָסוּר. (סְעִיף לב)

כב. גַּם הַמְּקִלִּים וּמַתִּירִים אֶת הָעִשּׁוּן מִשּׁוּם מְלֶאכֶת הַבְעָרָה שֶׁהֻתְּרָה - צְרִיכִים לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא לְהַכָּשֵׁל בִּמְלָאכוֹת שֶׁלֹּא הֻתְּרוּ, כְּמוֹ מְחִיקָה [אִם כְּתוּבִים עַל הַנְּיָר אוֹתִיּוֹת וְהוּא שׁוֹרְפוֹ, שֶׁאָז אֵיכָא (=יֵשׁ) גַּם אִסּוּר מְחִיקָה]. וְכֵן צָרִיךְ לְהַזְהֵר מִפְּנֵי אִסּוּר כִּבּוּי. (סְעִיף לב)

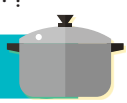

חִמּוּם מַיִם וּבִשּׁוּל

כג. מֻתָּר לְחַמֵּם מַיִם בְּיוֹם טוֹב לְצֹרֶךְ רְחִיצַת הַיָּדַיִם, אֲבָל אָסוּר לְחַמֵּם מַיִם לְצֹרֶךְ רְחִיצַת כָּל הַגּוּף. (סְעִיף ל)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: מֻתָּר לְחַמֵּם מַיִם גַּם בִּשְׁבִיל רְחִיצַת הַפָּנִים וְהָרַגְלַיִם.

סִימָן קיט

סֵדֶר לֵיל פֶּסַח

חַג הַפֶּסַח

א. הַתּוֹרָה מְצַוָּה עָלֵינוּ שֶׁבְּי"ד נִיסָן נַקְרִיב קָרְבַּן פֶּסַח, וּבְט"ו נִיסָן מַתְחִילִים שִׁבְעַת יְמֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם פֶּסַח לַה'. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַּצּוֹת לַה', שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם, כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ. וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה לַה' שִׁבְעַת יָמִים, בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ, כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ". (וַיִּקְרָא כג, ה-ח)

הַדְלָקַת נֵרוֹת

ב. הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח הֵם יָמִים טוֹבִים [וּבְחוּץ לָאָרֶץ - גַּם הַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁמִינִי], וְהַיָּמִים שֶׁבֵּינֵיהֶם הֵם חֹל הַמּוֹעֵד.

לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג יֵשׁ לְהַדְלִיק נֵרוֹת וּלְבָרֵךְ: "בָּרוּךְ אַתָּה ... לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב" וְכֵן בְּרָכַת "שֶׁהֶחֱיָנוּ". וְאִם חָל חַג הַפֶּסַח בְּשַׁבָּת, יֵשׁ לְבָרֵךְ "לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל יוֹם טוֹב".

כְּשֶׁהֶחָג חָל בְּיוֹם חוֹל, נִתָּן לְהַעֲבִיר אֵשׁ שֶׁהֻדְלְקָה לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת לְאַחַר כְּנִיסַת הֶחָג, אַךְ לְכַתְּחִלָּה רָצוּי לְהַדְלִיק אֶת נֵרוֹת הֶחָג לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחַמָּה.

אִם חָל הֶחָג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, יֵשׁ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת רַק לְאַחַר צֵאת הַשַּׁבָּת, בְּהַעֲבָרָה מֵאֵשׁ שֶׁהֻדְלְקָה לִפְנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת. לִפְנֵי הַהַדְלָקָה יֵשׁ לְבָרֵךְ 'וַתּוֹדִיעֵנוּ' בִּתְפִלַּת עַרְבִית, אוֹ 'בָּרוּךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ'.

יֶתֶר דִּינֵי הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת מוֹפִיעִים בְּכֶרֶךְ ב, הִלְכוֹת שַׁבָּת, פֶּרֶק שֵׁנִי.

לֵיל הַסֵּדֶר

ג. לֵיל הֶחָג הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח נִקְרָא לֵיל הַסֵּדֶר [וּבְחוּץ לָאָרֶץ - גַּם הַלַּיְלָה הַשֵּׁנִי], וּבוֹ יֵשׁ סֵדֶר מְיֻחָד הַכּוֹלֵל כַּמָּה מִצְוֹות וּמִנְהָגִים הַמְיֻחָדִים לַלַּיְלָה זֶה. סִימָנֵי הַסֵּדֶר הֵם: קַדֵּשׁ, וּרְחַץ, כַּרְפַּס, יַחַץ, מַגִּיד, רָחְצָה, מוֹצִיא, מַצָּה, מָרוֹר, כּוֹרֵךְ, שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ, צָפוּן, בָּרֵךְ, הַלֵּל נִרְצָה. וּכְפִי שֶׁיִּפָּרֵט לְהַלָּן.

קַדֵּשׁ

ד. אַף עַל פִּי שֶׁבְּכָל שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב יְכוֹלִין לְקַדֵּשׁ וְלֶאֱכֹל מִבְּעוֹד יוֹם לְהוֹסִיף מֵחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ, בְּפֶסַח אֵינוֹ כֵּן, לְפִי שֶׁמִּצְוַת אֲכִילַת מַצָּה הִיא דַּוְקָא בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ קָרְבַּן פֶּסַח דִּכְתִיב בֵּיהּ (=שֶׁכָּתוּב בּוֹ): "וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה" (שְׁמוֹת יב, ח), וְכֵן מִצְוַת אַרְבַּע כּוֹסוֹת הִיא דַּוְקָא בַּלַּיְלָה. וְכֵיוָן שֶׁגַּם הַכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ הִיא אַחַת מֵהָאַרְבַּע כּוֹסוֹת, לָכֵן אֵין מְקַדְּשִׁין עַד שֶׁהוּא וַדַּאי לַיְלָה. (סְעִיף א)

ה. מִצְוָה לְחַלֵּק לַתִּינוֹקוֹת שְׁקֵדִים וֶאֱגוֹזִים וְכַדּוֹמֶה, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ שִׁנּוּי וְיִשְׁאֲלוּ, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְעוֹרְרוּ לִשְׁאוֹל גַּם עַל מַצָּה וּמָרוֹר וַהֲסִבָּה. (סְעִיף א)

ו. נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּמִצְוֹת לֵיל הַסֵּדֶר וּבְשִׁעוּרֵיהֶן כְּמוֹ הַגְּבָרִים. יֶלֶד אוֹ יַלְדָּה שֶׁהִגִּיעוּ לְחִנּוּךְ, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁהֵם יוֹדְעִים מְקֻדָּשַׁת יוֹם טוֹב, וּמְבִינִים מַה שֶּׁמְּסַפְּרִים מִיצִיאַת מִצְרַיִם, נוֹתְנִים לָהֶם גַּם כֵּן כּוֹס שֶׁיִּשְׁתּוּ מִמֶּנָּה. (סְעִיף א-ב)

> **דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן:** וְכֵן חַיָּב אֲבִיהֶם לְחַנְּכָם בִּשְׁתִיַּת כָּל אַרְבַּע הַכּוֹסוֹת, וְרָאוּי לְחַנְּכָם בְּשִׁמְיעַת מַה שֶּׁאוֹמְרִים עַל כָּל אַחַת מֵהַכּוֹסוֹת: הַקִּדּוּשׁ, הַהַגָּדָה, בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, הַהַלֵּל, הַלֵּל הַגָּדוֹל וְנִשְׁמַת כָּל חַי[1].
>
> **הֶעָרָה:** כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לְחַנְּכָם בַּאֲכִילַת כַּזַּיִת מַצָּה וְכַזַּיִת מָרוֹר[2].

ז. נוֹהֲגִין לִמְזֹג כּוֹס אַחַת יוֹתֵר מִן הַמְּסֻבִּין, וְקוֹרִין אוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא. (סְעִיף א)

> **מִנְהַג חַבַּ"ד וּמִנְהַג סְפָרַד וְעוֹד קְהִלּוֹת:** מוֹזְגִין כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ רַק בְּסוֹף הַסְּעוּדָה (לְמִנְהַג חַבַּ"ד - לִפְנֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּלְמִנְהַג סְפָרַד וְעוֹד קְהִלּוֹת - רַק לְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וּשְׁתִיַּת כּוֹס שְׁלִישִׁית).

ח. מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֶה יַיִן כָּל הַשָּׁנָה מִפְּנֵי שֶׁמַּזִּיק לוֹ, אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לִדְחֹק אֶת עַצְמוֹ לִשְׁתּוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת. (סְעִיף י)

ט. מִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן יָכוֹל לִמְזֹג (=לְעָרְבֵּב) אֶת הַיַּיִן בְּמַיִם, אוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן צְמוּקִים [וְכֵן מִיץ עֲנָבִים טָהוֹר שֶׁדִּינוֹ כְּיַיִן]. (סְעִיף י)

> **דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן**: כְּשֶׁמְּעָרְבֵּב מַיִם בְּיַיִן, יֵשׁ לְוַדֵּא שֶׁהַיַּיִן נִשְׁאָר בְּגֶדֶר "יַיִן" (תָּלוּי בְּחֹזֶק הַיַּיִן וּבְכַמּוּת הַמַּיִם). אִם

מוֹסִיף מַיִם בְּמִדָּה רַבָּה מִדַּי - מְאַבֵּד הַיַּיִן אֶת שְׁמוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְבָרֵךְ עָלָיו "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן".

י. מְשָׁרֵת אוֹ אֶחָד מִבְּנֵי בֵּיתוֹ יִמְזְגוּ אֶת הַכּוֹסוֹת, וְכֵן בְּכָל פַּעַם שֶׁמּוֹזְגִין יִמְזְגוּ הֵם וְלֹא הוּא בְּעַצְמוֹ כְּדֵי לְהַרְאוֹת דֶּרֶךְ חֵרוּת. (סְעִיף ב)

מְנַהֵג חַבַּ"ד: אֵין מְדַקְדְּקִין שֶׁיִּמְזֹג מִישֶׁהוּ אַחֵר.

יא. יְזָהֵר הַמְקַדֵּשׁ, וְיַזְהִיר לִבְנֵי בֵּיתוֹ, שֶׁיִּשְׁתּוּ מִכָּל כּוֹס לְכָל הַפָּחוֹת אֶת הָרֹב בְּפַעַם אַחַת. וְאִם אֶפְשָׁר, טוֹב לַעֲשׂוֹת כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים לִשְׁתּוֹת כּוֹס שְׁלֵמָה בְּכָל אַרְבַּע הַכּוֹסוֹת. (סְעִיף ב)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: הָעִקָּר הוּא שֶׁמַּסְפִּיק שְׁתֵּית רֹב רְבִיעִית [44 גְּרָם], אֲבָל שֶׁטּוֹב לָחוּשׁ וְלִשְׁתּוֹת אֶת כָּל הַכּוֹס. וְאִם קָשֶׁה לוֹ, מַסְפִּיק לִשְׁתּוֹת אֶת הָרֹב.

יב. לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת בְּפַעַם אַחַת אֶת הַיַּיִן שֶׁבַּכּוֹס. אֲבָל בְּדִיעֲבַד אֲפִלּוּ אִם הִכְסִיק כַּמָּה פְּעָמִים בְּאֶמְצַע יָצָא יְדֵי חוֹבָה, אִם לֹא שָׁהָה מִתְּחִלַּת הַשְּׁתִיָּה עַד סוֹפָהּ יוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס [4 דַּקּוֹת].

מְנַהֵג חַבַּ"ד: בְּכָל אַרְבַּע הַכּוֹסוֹת שׁוֹתִים אֶת כָּל הַכּוֹס, וּבְבַת אַחַת.

יג. יְכַוְּנוּ כֻּלָּם לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה בְּמִצְוַת אַרְבַּע כּוֹסוֹת, וּמִצְוַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּמִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה וּמָרוֹר. (סְעִיף ב)

יד. יַעֲשֶׂה קִדּוּשׁ כַּפָּתוּב בַּהַגָּדָה, וְיִשְׁתֶּה בַּהֲסִבַּת שְׂמֹאל. (סְעִיף ב)

טו. גַּם הַנָּשִׁים חַיָּבוֹת בְּכָל מִצְוֹת הַלַּיְלָה, רַק בַּהֲסִבָּה אֵינָן נוֹהֲגוֹת. (סְעִיף ב)

מְנַהֵג סְפָרַד[4]: גַּם הַנָּשִׁים נוֹהֲגוֹת בַּהֲסִבָּה כְּמוֹ הָאֲנָשִׁים.

טז. כְּשֶׁחָל לֵיל הֶחָג בְּשַׁבָּת, מַתְחִילִים בַּקִּדּוּשׁ "יוֹם הַשִּׁשִּׁי"[5], כַּסֵּדֶר הַמּוֹפִיעַ בַּסִּדּוּר וּבַהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח.

יז. כְּשֶׁחָל לֵיל הֶחָג בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, עוֹרְכִים קִדּוּשׁ וְהַבְדָּלָה יַחַד, לְפִי סֵדֶר **יַקְנְהַ"ז** (יַיִן - בִּרְכַּת הַגָּפֶן, **קִ**דּוּשׁ - בִּרְכַּת "מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים", **נֵ**ר - בִּרְכַּת "בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ", **הַ**בְדָּלָה - בִּרְכַּת "הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ", **זְ**מַן - בִּרְכַּת "שֶׁהֶחֱיָנוּ")[6].

מִנְהַג חַבַּ"ד: בְּהַבְדָּלָה זוֹ אֵין מְקָרְבִים הַגֵּרוֹת זֶה לָזֶה וְאֵין מַבִּיטִים בַּצְּפָרְנַיִם, אֶלָּא מַבִּיטִים בְּעֵת הַבְּרָכָה בַּגֵּרוֹת כְּפִי שֶׁהֵם[7].

וּרְחַץ, כַּרְפַּס

יח. לְאַחַר הַקִּדּוּשׁ יִטֹּל יָדָיו וְיִנָּגְבוּ, וְלֹא יְבָרֵךְ. (סְעִיף ג)

יט. חוֹתֵךְ מִן הַכַּרְפַּס לְעַצְמוֹ וּלְכָל בְּנֵי בֵּיתוֹ, לְכָל אֶחָד חֲתִיכָה קְטַנָּה - פָּחוֹת מִכַּזַּיִת. (סְעִיף ג)

כ. טוֹבְלִין אֶת חֲתִיכַת הַכַּרְפַּס בְּמֵי מֶלַח, וּמְבָרְכִין בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. (סְעִיף ג)

כא. בְּשָׁעַת בְּרָכַת בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה מְכַוְּנִים שֶׁהִיא תִּפְטֹר גַּם אֶת הַמָּרוֹר. (סְעִיף ג)

כב. אוֹכְלִים אֶת הַכַּרְפַּס, בַּהֲסִבָּת שְׂמֹאל. (סְעִיף ג)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֲכִילַת הַכַּרְפַּס - שֶׁלֹּא בַּהֲסִבָּה.

יַחַץ

כג. אַחַר כָּךְ נוֹטֵל אֶת הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית, וְחוֹלְקָהּ לִשְׁנֵי חֲלָקִים, וּמַנִּיחַ אֶת הַחֵלֶק הַגָּדוֹל לְיַד מוֹשָׁבוֹ לַאֲפִיקוֹמָן. (סְעִיף ג)

מִנְהַג חַבַּ"ד: פּוֹרְסִין אֶת הַמַּצָּה כְּשֶׁהִיא מְכֻסָּה בְּתוֹךְ הַמַּפָּה.

כד. לְפִי שֶׁהָאֲפִיקוֹמָן הוּא בְּמָקוֹם קָרְבַּן פֶּסַח, לָכֵן הוּא חָשׁוּב וְיִהְיֶה הַחֵלֶק הַגָּדוֹל. וְהַחֵלֶק הַקָּטָן מַחֲזִירוֹ לַקְּעָרָה לִמְקוֹמוֹ. (סְעִיף ג)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֶת הָאֲפִיקוֹמָן שׁוֹבְרִים לְחָמֵשׁ חֲתִיכוֹת.

כה. נוֹהֲגִין לִכְרֹךְ אֶת הָאֲפִיקוֹמָן בְּמַפָּה, זֵכֶר לְמַה שֶּׁנֶּאֱמַר: "מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת בְּשִׂמְלֹתָם" (שְׁמוֹת יב, לד). וְיֵשׁ שֶׁמַּנִּיחִים אוֹתוֹ כָּךְ עַל שִׁכְמָם, זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. (סְעִיף ג)

מִנְהַג חַבַּ"ד: מַצְפִּינִים אֶת הָאֲפִיקוֹמָן בֵּין שְׁתֵּי כָּרִיּוֹת.

מַגִּיד

כו. אַחַר כָּךְ מְגַלֶּה קְצָת אֶת הַמַּצּוֹת, וּמַגְבִּיהַּ אֶת הַקְּעָרָה, וְאוֹמְרִים אֶת הַקֶּטַע 'הֵא לַחְמָא עַנְיָא, דִּי אֲכָלוּ .. ', עַד 'לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין'. (סְעִיף ג)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֵין מַגְבִּיהִין אֶת הַקְּעָרָה, אֶלָּא רַק מְגַלִּין מִקְצָת הַמַּצּוֹת.

כז. אַחַר כָּךְ מוֹזְגִין כּוֹס שְׁנִיָּה, וְהַתִּינוֹק שׁוֹאֵל 'מַה נִּשְׁתַּנָּה'. (סְעִיף ד)

כח. אִם אֵין תִּינוֹק, יִשְׁאַל בֵּן אַחֵר, אוֹ בִּתּוֹ, אוֹ חֲבֵרוֹ, אוֹ אִשְׁתּוֹ. (סְעִיף ד)

כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: אִם אֵין לוֹ אִשָּׁה, יִשְׁאַל אֶת עַצְמוֹ.

מִנְהַג חַבַּ"ד: הַשּׁוֹאֵל מַקְדִּים לָאֲמִירַת מַה נִּשְׁתַּנָּה: אַבָּא, אֶשְׁאַל אוֹתְךָ אַרְבַּע קְשִׁיּוֹת. לְאַחַר שֶׁהַקְּטַנִּים שׁוֹאֲלִים בְּקוֹל, חוֹזְרִים הַמְּבָגְּרִים וְאוֹמְרִים בְּלַחַשׁ אֶת הַקְּשִׁיּוֹת (כּוֹלֵל הַהַקְדָּמָה "אַבָּא אֶשְׁאַל אוֹתְךָ אַרְבַּע קְשִׁיּוֹת").

כט. אַחַר כָּךְ אוֹמְרִים 'עֲבָדִים הָיִינוּ .. ' וּמַמְשִׁיכִים בַּאֲמִירַת נִסַּח הַהַגָּדָה. (סְעִיף ד)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: בַּעֲדוֹת הַסְּפָרַדִּים יֵשׁ מִנְהָגִים מְיֻחָדִים שֶׁעוֹשִׂים לִפְנֵי הַתְחָלַת אֲמִירַת הַהַגָּדָה - בִּצְפוֹן אַפְרִיקָה נוֹהֲגִים לָקַחַת קְעָרָה וּלְסוֹבֵב מֵעַל רֹאשׁ הַמְּסֻבִּים וְאוֹמְרִים בִּנְעִימָה מְיֻחֶדֶת "בְּבָהִילוּ יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם .. הָא לַחְמָא עַנְיָא .. בְּנֵי חוֹרִין". וְיֵשׁ הַנּוֹהֲגִים לְקַשֵּׁר מַצָּה עַל שֶׁכֶם הַיְלָדִים, לְהַרְאוֹת כְּאִלּוּ יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וְלִפְנֵי אֲמִירַת מַה נִּשְׁתַּנָּה יוֹצְאִים מִחוּץ לַבַּיִת, וּכְשֶׁחוֹזְרִים אוֹמְרִים שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְחוֹזְרִים לִירוּשָׁלַיִם.

ל. נָכוֹן לְקָרֵשׁ לִבְנֵי בֵּיתוֹ דִּבְרֵי הַהַגָּדָה בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּבִינִים. (סְעִיף ד)

לא. אִם גַּם בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ מֵבִין לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, יֹאמַר מִתּוֹךְ הַהַגָּדָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תִּרְגּוּם וּפֵרוּשׁ, וּלְאַחַר כָּל פִּסְקָה יְקָרֵשׁ לְעַצְמוֹ בַּשָּׂפָה שֶׁמֵּבִין. (סְעִיף ד)

לב. בְּמֶיָחָד יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל הֶבְנַת הַמַּאֲמָר 'רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר .. ', כֵּיוָן שֶׁצְּרִיכִין לְהָבִין אֶת הַטַּעַם לַאֲכִילַת פֶּסַח מַצָּה וּמָרוֹר. (סְעִיף ד)

לג. כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַמִּלִּים: 'וְהִיא שֶׁעָמְדָה וְכוּ" יְכַסֶּה אֶת הַמַּצּוֹת (שֶׁלֹּא תִּרְאֶה הַפַּת בָּשְׁתָּהּ, שֶׁמַּנִּיחִין אוֹתָהּ וּבְמִקּוֹמָהּ מַגְבִּיהִים אֶת הַכּוֹס) וְנוֹטְלִין אֶת הַכּוֹסוֹת בִּידֵיהֶם, וְאוֹמְרִים 'וְהִיא שֶׁעָמְדָה .. ' עַד 'וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם'. (סְעִיף ד)

לד. אַחַר כָּךְ חוֹזֵר וּמְגַלֶּה אֶת הַמַּצּוֹת, וּמַמְשִׁיךְ בַּאֲמִירַת הַהַגָּדָה. (סְעִיף ד)

לה. כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַמִּלִּים: 'מַצָּה זוֹ', נוֹטֵל אֶת מַחֲצִית הַמַּצָּה שֶׁבַּקְּעָרָה וּמַרְאֶה לִבְנֵי בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: 'מַצָּה זוֹ .. ', וְכֵן בְּ'מָרוֹר זֶה' מַגְבִּיהַּ אֶת הַמָּרוֹר. אֲבָל כְּשֶׁאוֹמֵר 'פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים .. ' לֹא יַגְבִּיהַּ אֶת הַזְּרוֹעַ שֶׁהוּא זֵכֶר לַפֶּסַח, שֶׁלֹּא יִהֵא נִרְאֶה כְּאִלּוּ הִקְרִישׁוּ לְכָךְ. (סְעִיף ד)

מִנְהַג חַבַּ"ד: בַּאֲמִירַת 'מַצָּה זוֹ' אוֹחֵזִין אֶת הַמַּצָּה הַשְּׁנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית (בְּאֶמְצָעוּת הַמַּפָּה שֶׁעֲלֵיהֶן), וּבַאֲמִירַת 'מָרוֹר זֶה' מַנִּיחַ יָדָיו עַל הַמָּרוֹר וְהַכּוֹרֵךְ שֶׁבַּקְּעָרָה.

לו. כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְ'לְפִיכָךְ' מְכַסֶּה אֶת הַמַּצּוֹת, וְנוֹטֵל כָּל אֶחָד אֶת הַכּוֹס בְּיָדוֹ, וּמַגְבִּיהַּ אוֹתָהּ עַד שֶׁחוֹתֵם אֶת בִּרְכַּת 'גָּאַל יִשְׂרָאֵל' (סְעִיף ד).

מִנְהַג חַבַּ"ד: כְּשֶׁמַּגִּיעִים לַאֲמִירַת 'לְפִיכָךְ' מַגְבִּיהַּ אֶת הַכּוֹס עַד הַסִּיּוּם 'וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָ-הּ', שֶׁאָז מַעֲמִידוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, וְאַחַר כָּךְ חוֹזֵר וּמַגְבִּיהוֹ לְבִרְכַּת 'אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ'.

לז. מְבָרְכִין עַל הַכּוֹס 'בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן' וְשׁוֹתִין בַּהֲסִבַּת שְׂמֹאל. (סְעִיף ד)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: לֹא מְבָרְכִים "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן" עַל הַכּוֹס הַשְּׁנִיָּה, מִכֵּיוָן שֶׁכְּבָר בֵּרְכוּ עַל הַכּוֹס הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ.

רָחְצָה, מוֹצִיא מַצָּה

לח. אַחַר כָּךְ נוֹטְלִין יְדֵיהֶם וּמְבָרְכִין עַל נְטִילַת יָדַיִם וּמְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא עַל הַמַּצּוֹת. (סְעִיף ה)

לט. מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה הִיא מִן הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית, שֶׁהִיא הַפְּרוּסָה (=שֶׁאֵינָהּ שְׁלֵמָה), לְפִי שֶׁהַמַּצָּה נִקְרֵאת 'לֶחֶם עֹנִי' וְדַרְכּוֹ שֶׁל עָנִי בִּפְרוּסָה. אֲבָל בְּיוֹם טוֹב צָרִיךְ לִבְצֹעַ עַל שְׁתֵּי כִּכָּרוֹת שְׁלֵמוֹת, עַל כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְבָרֵךְ 'הַמּוֹצִיא' אוֹחֵז אֶת שְׁתֵּי הַמַּצּוֹת הַשְּׁלֵמוֹת בְּיָדָיו - הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה, וְהַפְּרוּסָה - הָאֶמְצָעִית - בֵּינֵיהֶן, וּמְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, וְאַחַר כָּךְ מַנִּיחַ אֶת הַמַּצָּה הַתַּחְתּוֹנָה מִיָּדָיו וְאוֹחֵז רַק בָּעֶלְיוֹנָה וּבַפְּרוּסָה (=בַּמַּצָּה שֶׁאֵינֶנָּה שְׁלֵמָה), וּמְבָרֵךְ עַל אֲכִילַת מַצָּה. (סְעִיף ה)

מ. אַחַר כָּךְ בּוֹצֵעַ מִן הָעֶלְיוֹנָה וְגַם מִן הַפְּרוּסָה מִכָּל אַחַת כַּזַּיִת, וְכֵן הוּא נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי בֵּיתוֹ, וְאוֹכֵל אֶת שְׁתֵּיהֶן יַחַד בַּהֲסִבַּת שְׂמֹאל. (סְעִיף ה)

הֶעָרָה: מִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לֶאֱכֹל מַצָּה כְּגוֹן שֶׁהוּא חוֹלֶה אוֹ זָקֵן יָכוֹל לְהִסְתַּפֵּק בַּעֲשָׂרָה גְּרָם לְכָל 'כַּזַּיִת'[8].

מא. אִם קָשֶׁה לוֹ לְאָכְלָם בְּפַעַם אַחַת, אוֹכֵל תְּחִלָּה אֶת כַּזַּיִת 'הַמּוֹצִיא' מֵהַמַּצָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ אֶת הַכַּזַּיִת מִן הַפְּרוּסָה הָאֶמְצָעִית, רַק שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה בֵּינֵיהֶן כְּלָל וְיֹאכַל אֶת שְׁתֵּיהֶן בַּהֶסְבָּה. (סְעִיף ה)

מב. נוֹהֲגִין שֶׁבְּלֵיל פֶּסַח אֵין טוֹבְלִין אֶת הַמַּצָּה בְּמֻלָּח. (סְעִיף ה)

מג. מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִלְעֹס מַצָּה, מֻתָּר לִשְׁרוֹתָהּ בְּמַיִם לְרַכְּכָהּ. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא נְמוֹחָה לְגַמְרֵי. (סְעִיף ו)

מד. מִי שֶׁהוּא זָקֵן אוֹ חוֹלֶה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְאָכְלָהּ שְׁרוּיָה בְּמַיִם, יָכוֹל לִשְׁרוֹתָהּ בְּיַיִן אוֹ בִּשְׁאָר מַשְׁקִים. (סְעִיף ו)

מה. כְּשֶׁשּׁוֹרִין אֶת הַמַּצָּה לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָה, צְרִיכִין לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא לִשְׁרוֹתָהּ לְמֶשֶׁךְ זְמַן אָרֹךְ שֶׁל מֵעֵת לְעֵת כִּי אָז נֶחְשֶׁבֶת כִּמְבֻשֶּׁלֶת וְאֵין יוֹצְאִין בָּהּ יְדֵי חוֹבָה. (סְעִיף ו)

מָרוֹר

מו. לְאַחַר אֲכִילַת הַמַּצָּה נוֹטֵל כַּזַּיִת מָרוֹר, וְכֵן הוּא נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי בֵּיתוֹ (סְעִיף ז).

מז. טוֹבֵל אֶת הַמָּרוֹר בַּחֲרֹסֶת, וְאַחַר כָּךְ מְנַעֵר אֶת הַחֲרֹסֶת מֵעָלָיו, שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל טַעַם הַמָּרוֹר. (סְעִיף ז)

מח. מְבָרֵךְ עַל אֲכִילַת מָרוֹר וְאוֹכְלוֹ בְּלֹא הֶסְבָּה. (סְעִיף ז)

מִנְהַג חַבַּ"ד: בְּבִרְכַּת הַמָּרוֹר מְכַוְּנִים לִפְטֹר גַּם אֶת הַמָּרוֹר שֶׁבְּכוֹרֵךְ.

מט. שִׁעוּר כַּזַּיִת הוּא כְּמוֹ חֲצִי בֵּיצָה. אוּלָם, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא קְצָת פָּחוֹת מִכְּשְׁלִישׁ בֵּיצָה (= כ17 גְּרַם), וְכֵיוָן שֶׁצִּוּוּי אֲכִילַת מָרוֹר בַּזְּמַן הַזֶּה הוּא מִדְּרַבָּנָן, מִי שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו לֶאֱכֹל מָרוֹר יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל דֵּעָה זֹאת וְיֹאכַל קְצָת פָּחוֹת מִכְּשְׁלִישׁ בֵּיצָה וְיָכוֹל גַּם לְבָרֵךְ. (סְעִיף ז)

נ. מִי שֶׁהוּא חוֹלֶה, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל מָרוֹר כְּלָל, יִלְעַס עַל כָּל פָּנִים קְצָת מֵהַמִּינִים שֶׁיּוֹצְאִין בָּהֶם יְדֵי חוֹבָה, אוֹ שְׁאָר עֵשֶׂב מַר עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ טַעַם מְרִירוּת בְּפִיו, לְזָכֶר בְּעָלְמָא (=רַק לְזִכָּרוֹן), בְּלֹא בְּרָכָה. (סְעִיף ז)

כּוֹרֵךְ

נא. אַחַר כָּךְ נוֹטֵל מִן הַמַּצָּה הַתַּחְתּוֹנָה כַּזַּיִת, וְגַם כַּזַּיִת מָרוֹר, וְנָכוֹן לְטָבְלוֹ בַּחֲרֹסֶת וְאַחַר כָּךְ לְנַעֲרָהּ. (סְעִיף ז)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אֵין טוֹבְלִים אֶת הַמַּצָּה וְהַחֲזֶרֶת בַּחַרֹסֶת (מֵחֲשַׁשׁ שְׁרִיָּה), אֶלָּא רַק שָׁמִים מְעַט חַרֹסֶת יְבֵשָׁה (לְלֹא יַיִן) עַל הַחֲזֶרֶת וּמִיָּד מְנַעֲרִים אוֹתָהּ.

נב. מַנִּיחַ אֶת הַמָּרוֹר בְּתוֹךְ הַמַּצָּה, וְאוֹמֵר 'כֵּן עָשָׂה הִלֵּל וְכוּ" וְאוֹכֵל בַּהֲסִבָּה. (סְעִיף ז)

שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ

נג. לְאַחַר אֲכִילַת הַמָּרוֹר וְהַכּוֹרֵךְ, אוֹכְלִין אֶת הַסְּעוּדָה. (סְעִיף ח)

נד. יֵשׁ לֶאֱכֹל אֶת כָּל הַסְּעוּדָה בַּהֲסִבָּה. (סְעִיף ח)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אוֹכְלִין אֶת הַסְּעוּדָה שֶׁלֹּא בַּהֲסִבָּה.

נה. נוֹהֲגִין לֶאֱכֹל בֵּיצִים בַּסְּעוּדָה. (סְעִיף ח)

מִנְהַג חַבַּ"ד: מַתְחִילִין אֶת הַסְּעוּדָה בַּאֲכִילַת הַבֵּיצָה - שֶׁעַל הַקְּעָרָה - וְטוֹבְלָהּ בְּמֵי מֶלַח.

נו. הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ שֶׁלֹּא לְמַלֵּא אֶת כְּרֵסוֹ, לְמַעַן יוּכַל לֶאֱכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן כְּמִצְוָתוֹ, וְלֹא בַּאֲכִילָה גַּסָּה (=אֲכִילָה עַל בֶּטֶן מְלֵאָה). (סְעִיף ח)

נז. אֵין אוֹכְלִין בָּשָׂר צָלִי בְּלֵיל הַסֵּדֶר, אֲפִלּוּ שֶׁל עוֹף. וַאֲפִלּוּ אִם הַבָּשָׂר הָיָה מְבֻשָּׁל וְאַחַר כָּךְ צָלוּ אוֹתוֹ, אֵין לְאָכְלוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה אוֹ יִדָּמֶה לְקָרְבַּן הַפֶּסַח, שֶׁמִּצְוַת אֲכִילָתוֹ כְּשֶׁהוּא צָלוּי. (סְעִיף ח)

צָפוּן

נח. לְאַחַר גְּמַר הַסְּעוּדָה אוֹכְלִין אֲפִיקוֹמָן, זֵכֶר לְקָרְבַּן פֶּסַח שֶׁהָיָה נֶאֱכָל בְּסוֹף הַסְּעוּדָה שֶׁיְּהֵא גְּמַר כָּל הַשְּׂבִיעָה. (סְעִיף ח)

דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: צָרִיךְ לִזָּהֵר לֶאֱכֹל הָאֲפִיקוֹמָן קֹדֶם חֲצוֹת לַיְלָה[9].

נט. יֵשׁ לֶאֱכֹל לְכָל הַפָּחוֹת כַּזַּיִת אֶחָד שֶׁל מַצָּה לְשֵׁם אֲפִיקוֹמָן. וּמִי שֶׁבִּיכָלְתּוֹ יֹאכַל שְׁנֵי כְּזֵיתִים: אֶחָד זֵכֶר לְפֶסַח, וְאֶחָד זֵכֶר לַמַּצָּה שֶׁהָיְתָה נֶאֱכֶלֶת עִם הַפֶּסַח [מִכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת הַאִם הָאֲפִיקוֹמָן הוּא זֵכֶר לְפֶסַח אוֹ זֵכֶר לְמַצָּה הַנֶּאֱכֶלֶת עִם הַפֶּסַח וְרוֹצִים לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת שְׁתֵּי הַדֵּעוֹת]. (סְעִיף ח)

מִנְהַג חַבַּ"ד: אוֹכְלִים שְׁנֵי כְּזֵיתִים מֵהָאֲפִיקוֹמָן, לָצֵאת יְדֵי שְׁתֵּי הַדֵּעוֹת. וְאִם קָשֶׁה לוֹ וְאוֹכֵל רַק כַּזַּיִת אֶחָד, יַעֲשֶׂה תְּנַאי שֶׁכַּזַּיִת זֶה הוּא לְפִי הַדֵּעָה שֶׁהַהֲלָכָה כְּמוֹתָהּ.

ס. אוֹכֵל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן בַּהֲסִבָּה. (סְעִיף ח)

סא. אֵין לֶאֱכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, אֶלָּא יֹאכַל כֻּלּוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד. (סְעִיף ח)

סב. אַחַר אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמָן אָסוּר לֶאֱכֹל שׁוּם דָּבָר. (סְעִיף ח)

מִנְהַג חַבַּ"ד: מִשְׁתַּדְּלִים מְאֹד שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת לְאַחַר הָאֲפִיקוֹמָן (מִלְּבַד שְׁתֵּי כּוֹסוֹת הַיַּיִן שֶׁנִּשְׁאֲרוּ), וַאֲפִלּוּ לֹא מַיִם. וְלָכֵן לִפְנֵי אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמָן מַקְפִּידִים לִשְׁתּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְמָא אַחַר כָּךְ.

סג. בְּמִקְרֶה שֶׁאָבַד הָאֲפִיקוֹמָן, אִם יֵשׁ לוֹ עוֹד מַצָּה מֵאֵלּוּ שֶׁנַּעֲשׂוּ לְשֵׁם מַצַּת מִצְוָה, יֹאכַל מִמֶּנָּה כַּזַּיִת. וְאִם לָאו, יֹאכַל כַּזַּיִת מִמַּצָּה אַחֶרֶת. (סְעִיף יא)

בָּרֵךְ

סד. אַחַר כָּךְ מוֹזְגִין כּוֹס שְׁלִישִׁית לִבְרִכַּת הַמָּזוֹן, וְצָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּהּ שֶׁתִּהְיֶה נְקִיָּה. (סְעִיף ח)

סה. נוֹהֲגִין שֶׁבַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ בְּזִמּוּן, שֶׁבַּעַל הַבַּיִת נִקְרָא "טוֹב עַיִן" כִּי הִזְמִין אֶת הָעֲנִיִּים בְּתִחִלַּת הַסֵּדֶר לֶאֱכֹל כַּאֲשֶׁר אָמַר: "כָּל דִּכְפִין", וְנֶאֱמַר: "טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ" (מִשְׁלֵי כב, ט), אַל תִּקְרֵי 'יְבֹרָךְ' אֶלָּא 'יְבֹרַךְ'; וְלָכֵן הוּא שֶׁיְּבָרֵךְ - יְזַמֵּן. (סְעִיף ח)

סו. אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מְבָרְכִין עַל הַכּוֹס בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְשׁוֹתִים בַּהֲסִבָּה. (סְעִיף ח)

סז. אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מוֹזְגִין כּוֹס רְבִיעִית, וְנוֹהֲגִין לִפְתֹּחַ אֶת הַדֶּלֶת כְּדֵי לִזְכֹּר שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים, וְאֵין מִתְיָרְאִין מִשּׁוּם דָּבָר. וּבִזְכוּת הָאֱמוּנָה יָבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁפֹּךְ חֲמָתוֹ עַל הָאֻמּוֹת, וְלָכֵן אוֹמְרִים 'שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ .. ". (סְעִיף ט)

הַלֵּל נִרְצָה

סח. לְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אוֹמְרִים אֶת הַקָּטַע הַמַּתְחִיל בַּמִּלִּים: 'לֹא לָנוּ' וּמַמְשִׁיכִים בָּאֲמִירַת הַהַלֵּל. (סְעִיף ט)

סט. כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַמִּלִּים: 'הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב' - אִם הֵם שְׁלֹשָׁה, אֲפִלּוּ עִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו שֶׁהִגִּיעוּ לְחִנּוּךְ, יֹאמַר 'הוֹדוּ' וְהַשְּׁנַיִם יַעֲנוּ אַחֲרָיו כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הַלֵּל בְּצִבּוּר. (סְעִיף ט)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: גַּם בְּאָנָא ה" יֹאמַר הַמַּקְרִיא בְּקוֹל וְהַשּׁוֹמְעִים יַעֲנוּ אַחֲרָיו.

ע. מִן הַכּוֹס הָרְבִיעִית צְרִיכִין לִשְׁתּוֹת רְבִיעִית שְׁלֵמָה, וּמְבָרְכִין אַחֲרֶיהָ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, [מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁתּוֹת רְבִיעִית שְׁלֵמָה, יִשְׁתֶּה לְפָחוֹת רֹב רְבִיעִית, וְלֹא יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה] וְאַחַר כָּךְ גּוֹמְרִין אֶת סֵדֶר הַהַגָּדָה. (סְעִיף ט)

עא. אַחַר הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת אָסוּר לִשְׁתּוֹת שׁוּם מַשְׁקֶה מִלְּבַד מַיִם. (סְעִיף ט)

מִנְהַג חַבַּ"ד: מְשְׁתַּדְּלִים מְאֹד שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת אֲפִלּוּ מַיִם.

עב. אַחַר הַהַגָּדָה יֹאמַר 'שִׁיר הַשִּׁירִים', אֶלָּא אִם כֵּן הִשֵּׁנָה מִתְנַגֵּנֶרֶת עָלָיו. (סְעִיף ט)

כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: יַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת פֶּסַח וּבִיצִיאַת מִצְרַיִם.

דִּינִים נוֹסָפִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר

עג. נוֹהֲגִין שֶׁאֵין קוֹרִין בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֶת כָּל הַנֶּפֶשׁ הָרָגִיל שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, אֶלָּא רַק פָּרָשַׁת 'שְׁמַע' בִּלְבַד וּבִרְכַּת הַמַּפִּיל, לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים מִן הַמַּזִּיקִין וְאֵין צָרִיךְ שְׁמִירָה. (סְעִיף ט)

מִנְהַג חַבַּ"ד: בְּלֵיל הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי - בְּחוּץ לָאָרֶץ - אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה כָּרָגִיל, אֲבָל בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן אוֹמְרִים רַק פָּרָשַׁת 'שְׁמַע' וּבִרְכַּת הַמַּפִּיל.

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. בְּחַבַּ"ד לֹא נוֹהֲגִים "לַחֲטֹף" אֶת הָאֲפִיקוֹמָן.

ב. בְּאֶמְצַע אֲמִירַת הַהַגָּדָה נוֹהֲגִים לִשְׁפֹּךְ יַיִן מֵהַכּוֹס: שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּאֲמִירַת "דָּם, וָאֵשׁ, וְתִמְרוֹת עָשָׁן"; עֶשֶׂר פְּעָמִים בְּעֶשֶׂר הַמַּכּוֹת; וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים נוֹסָפוֹת בַּאֲמִירַת הַסְּיָמָנִים "דְּצַ"ךְ, עֲדַ"שׁ, בְּאַחַ"ב".

ג. מְשְׁתַּדְּלִים לִשְׁפֹּךְ אֶת טִפּוֹת הַיַּיִן הַלָּלוּ לִכְלִי פָּגוּם אוֹ סָדוּק. נִזְהָרִים שֶׁלֹּא לִשְׁפֹּךְ אֶת הַיַּיִן לִכְלִי כְּשֶׁהוּא עַל הַשֻּׁלְחָן, וְכֵן אֵין מַעֲבִירִים מֵעַל הַשֻּׁלְחָן אֶת הַכְּלִי עִם הַיַּיִן הַשָּׁפוּךְ.

ד. נִזְהָרִים בְּיוֹתֵר מִמַּצָּה שְׁרוּיָה. לָכֵן הַמַּצּוֹת שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן מְכֻסּוֹת שֶׁמָּא תִּפֹּל עֲלֵיהֶם טִפַּת מַיִם, וְכֵן מַקְפִּידִים שֶׁלֹּא יִפְּלוּ מִפֵּרוּרֵי הַמַּצָּה בְּמַיִם אוֹ בְּמָרָק.

ה. לִפְנֵי שֶׁשּׁוֹפְכִים מַיִם אוֹ מַשְׁקִים שֶׁמַּיִם מְעָרְבִים בָּהֶם לְכוֹס אוֹ לִקְעָרָה, בּוֹדְקִים שֶׁלֹּא יִהְיוּ בַּכְּלִי פֵּרוּרֵי מַצָּה.

ו. כַּאֲשֶׁר נוֹטְלִים מַיִם אֲחֵרוֹנִים אֵין מַעֲבִירִין בַּפֶּסַח יָדַיִם עַל הַשֻּׁלְחָנוֹת מֵחֲשָׁשׁ שֶׁל "מַצָּה שְׁרוּיָה".

ז. מַקְפִּידִים לְסַיֵּם אֶת אֲכִילַת הָאַפִּיקוֹמָן לִפְנֵי חֲצוֹת הַלַּיְלָה (וּבַלַּיְלָה הַשֵּׁנִי - בְּחוּץ לָאָרֶץ - אֵין מַקְפִּידִים עַל כָּךְ), אֲבָל אֶת הֶמְשֵׁךְ הַהַגָּדָה אוֹמְרִים גַּם לְאַחַר חֲצוֹת.

ח. מוֹזְגִים 'כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ' לִפְנֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּלְאַחַר אֲמִירַת 'לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם' - בְּסוֹף הַ'סֵּדֶר' - מוֹסִיפִים מְעַט יַיִן מֵהַבַּקְבּוּק וְאַחַר כָּךְ מַחֲזִירִים אֶת הַיַּיִן מֵהַכּוֹס לַבַּקְבּוּק.

ט. לְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וּמְזִיגַת כּוֹס רְבִיעִי לוֹקְחִים נֵרוֹת דּוֹלְקִים (אִם הֻחָג אֵינוֹ חָל בְּשַׁבָּת) וְהוֹלְכִים לִפְתֹּחַ אֶת כָּל הַדְּלָתוֹת שֶׁבֵּין מְקוֹם עֲרִיכַת הַסֵּדֶר לְבֵין הַפֶּתַח הָרָאשִׁי. אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁלְחוּ לִפְתֹּחַ אֶת הַדְּלָתוֹת אוֹמְרִים "שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ" לְיַד הַפֶּתַח, וְאִלּוּ שֶׁאָר הַמְּסֻבִּים אוֹמְרִים "שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ" בִּמְקוֹמָם.

י. אֵין נוֹהֲגִים לוֹמַר אֶת הַפִּזְמוֹנִים שֶׁבְּסִיּוּם הַהַגָּדָה, וְאֵין אוֹמְרִים "חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח".

יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח

יא. בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, אוֹמְרִים בְּשַׁחֲרִית 'הַלֵּל שָׁלֵם', אַךְ בְּחֹל הַמּוֹעֵד וּבְשִׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח אוֹמְרִים רַק 'חֲצִי הַלֵּל'[10].

יב. בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, מַכְרִיזִים לִפְנֵי תְּפִלַּת מוּסָף עַל אֲמִירַת 'מוֹרִיד הַטָּל' וּבְתְחִלַּת חֲזָרַת שְׁלִיחַ הַצִּבּוּר מוֹסִיפִים 'תְּפִלַּת טַל' כַּנָּפֶסַח הַמּוֹפִיעַ בַּסִּדּוּר.

יג. בְּמוֹצָאֵי הֶחָג הָרִאשׁוֹן מַתְחִילִים לוֹמַר גַּם 'וְתֵן בְּרָכָה'.

יֶתֶר דִּינֵי אֲמִירַת 'מוֹרִיד הַטָּל', 'וְתֵן בְּרָכָה', מוֹפִיעִים בְּהִלְכוֹת תְּפִלָּה פֶּרֶק שְׁלִשָּׁה עָשָׂר.

שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח

יד. כְּשֶׁשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח חָל בְּיוֹם שִׁשִּׁי, יֵשׁ לַעֲרֹךְ 'עֵרוּב תַּבְשִׁילִין' לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג, כַּמְפֹרָט לְהַלָּן בְּפֶרֶק אַרְבָּעִים.

טו. בְּשִׁבְיעִי שֶׁל פֶּסַח אֵין מְבָרְכִים 'שֶׁהֶחֱיָנוּ' בְּהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת וּבְקִדּוּשׁ, כַּמִּפְרָט לְהַלָּן בְּפֶרֶק שִׁלּשִׁים וְשִׁבְעָה.

טז. נוֹהֲגִים לְהִשָּׁאֵר עֵרִים בְּלֵיל שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח וְלִלְמֹד תּוֹרָה.

יז. בְּשִׁבְיעִי שֶׁל פֶּסַח קוֹרִין בַּתּוֹרָה בְּשִׁירַת הַיָּם שֶׁהָיְתָה בְּיוֹם זֶה. וּמִנְהָגֵנוּ שֶׁעוֹמְדִים בִּשְׁעַת קְרִיאַת הַשִּׁירָה.

יח. מִשְׁתַּדְּלִים לָלֶכֶת לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת הַנִּמְצָאִים בִּמְקוֹמוֹת שׁוֹנִים, לְשַׂמֵּחַ אֶת אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָאִים שָׁם וְלַחֲזֹר לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי חֲסִידוּת וְהִתְעוֹרְרוּת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

יט. בְּשִׁבְיעִי שֶׁל פֶּסַח בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּחוּץ לָאָרֶץ, עוֹרְכִים לִפְנֵי תְּפִלַּת מוּסָף 'הַזְכָּרַת נְשָׁמוֹת'.

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: אֵין מַזְכִּירִים נְשָׁמוֹת דַּוְקָא בְּחַגִּים, אֶלָּא עוֹרְכִים 'הַשְׁכָּבָה' בְּיָמִים שֶׁבָּהֶם קוֹרְאִים בַּתּוֹרָה.

*יֶתֶר דִּינֵי הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת וְהַקִּדּוּשׁ, מוֹפִיעִים בְּכֶרֶךְ ב, **הִלְכוֹת שַׁבָּת**, פְּרָקִים שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי.*
יֶתֶר דִּינֵי הַזְכָּרַת נְשָׁמוֹת מוֹפִיעִים לְעֵיל פֶּרֶק שִׁשִּׁי, בְּהִלְכוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים.

סְעוּדַת מָשִׁיחַ

מִנְהַג הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לַעֲרֹךְ בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, לְקִרַאת סִיּוּם הֶחָג, סְעוּדָה מְיֻחֶדֶת. סְעוּדָה זוֹ נִקְרֵאת 'סְעוּדַת מָשִׁיחַ', מִפְּנֵי שֶׁבְּזְמַן זֶה מֵאִיר גִּלּוּי הָאָרַת הַמָּשִׁיחַ.

נוֹטְלִים יָדַיִם, בּוֹצְעִים עַל שְׁתֵּי מַצּוֹת, אוֹכְלִים מַצָּה, וְשׁוֹתִים בְּסְעוּדָה זוֹ אַרְבַּע כּוֹסוֹת יַיִן - כְּנֶגֶד אַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל נֶחָמָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁקוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל.

1. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תע"ב, סעיף כה.
2. מסגרת השלחן לקיצור שולחן ערוך סימן קיט, סעיף קטן א.
3. סדר ברכת הנהנין פרק ז הלכה ו. וראו עוד בשו"ת צמח צדק אורח חיים סי' כז.
4. קיצור שולחן ערוך להרב טולידאנו.
5. הגדה של פסח (קה"ת).
6. סידור אדמו"ר הזקן.
7. ספר המנהגים, עמוד 39.
8. על פי 'הלכות ומנהגי חב"ד' עמ' 204, וכן ראו 'הערות וביאורים אוהלי תורה', יא ניסן תשע"א
9. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן תע"ז, סעיף ו. ובליל הסדר השני בחוץ לארץ אין מקפידים על כך, ספר המנהגים עמוד 38.
10. סידור אדמו"ר הזקן.

סִימָן קכ

הִלְכוֹת סְפִירַת הָעֹמֶר וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת

סְפִירַת הָעֹמֶר

א. מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁיִּסְפֹּר כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת מִיּוֹם הֲבָאַת קָרְבַּן הָעֹמֶר שֶׁהוּא בְּט"ז בְּנִיסָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת [=חַג הַפֶּסַח], מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה, שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה" (וַיִּקְרָא כג, טו).

ב. כֵּיוָן שֶׁאֵין בֵּית מִקְדָּשׁ וְאֵין מַקְרִיבִים אֶת קָרְבַּן הָעֹמֶר, מִצְוָה זוֹ הִיא מִדְּרַבָּנָן.

ג. לְפָנֵי קִיּוּם הַמִּצְוָה מְבָרְכִים מְעֻמָּד: 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעֹמֶר' וְסוֹפְרִים. (סְעִיף א)

ד. בְּלֵיל שֵׁנִי שֶׁל פֶּסַח מַתְחִילִין לִסְפֹּר סְפִירַת הָעֹמֶר. (סְעִיף א)

ה. הַמִּצְוָה הִיא לִסְפֹּר תֵּכֶף בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים וּבְדִיעֲבַד זְמַנָּהּ כָּל הַלַּיְלָה. (סְעִיף א)

דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְהַמְתִּין וְלִסְפֹּר רַק לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים. אָמְנָם בְּדִיעֲבַד אִם סָפַר מֵהַשְׁקִיעָה וָאֵילָךְ יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב שֶׁיַּחֲזֹר וְיִסְפֹּר לְאַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים, אַךְ לֹא יְבָרֵךְ עַל סְפִירָה שְׁנִיָּה זוֹ.

ו. נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים, כָּל יְמֵי הַסְּפִירָה מִשְּׁקִיעַת הַחַמָּה עַד לְאַחַר סְפִירַת הָעֹמֶר. וְרֶמֶז לָזֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת" (וַיִּקְרָא כג, טו) מִלְּשׁוֹן שְׁבוּת (=שְׁבִיתָה מִמְּלָאכָה). שֶׁבִּזְמַן הַסְּפִירָה, דְּהַיְנוּ מִשְּׁקִיעַת הַחַמָּה וָאֵילָךְ, יֵשׁ לִשְׁבֹּת מִמְּלָאכָה עַד לְאַחַר הַסְּפִירָה. (סְעִיף י)

ז. מִי שֶׁשָּׁכַח כָּל הַלַּיְלָה וְלֹא סָפַר, יִסְפֹּר בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם שֶׁלְּמָחֳרָת בְּלֹא בְּרָכָה. וּבַלֵּילוֹת שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן יַמְשִׁיךְ וְיִסְפֹּר בִּבְרָכָה. (סְעִיף ב)

ח. אִם יוֹדֵעַ בְּוַדָּאוּת שֶׁשָּׁכַח לִסְפֹּר בַּלַּיְלָה וְלֹא הִשְׁלִים גַּם בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם יַמְשִׁיךְ לִסְפֹּר בְּכָל הַלֵּילוֹת שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן בְּלֹא בְּרָכָה. (סְעִיף ב)

ט. אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ (=הוּא בְּסָפֵק) אִם סָפַר אוֹ לֹא, יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ וְלִסְפֹּר שְׁאָר הַלֵּילוֹת בִּבְרָכָה. (סְעִיף ב)

מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים: בְּרֹב קְהִלּוֹת הַסְּפָרַדִּים נוֹהֲגִים שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר סוֹפֵר בְּקוֹל סְפִירַת הָעֹמֶר לְלֹא בְּרָכָה בְּכָל יוֹם לְאַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית וְחוֹזְרִים צִבּוּר וְסוֹפְרִים אַחֲרָיו, כְּדֵי שֶׁמִּי שֶׁשָּׁכַח לִסְפּוֹר בַּלַּיְלָה יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ לִסְפּוֹר בִּבְרָכָה בְּשְׁאָר הַלֵּילוֹת[2].

י. הַשּׁוֹאֵל מֵחֲבֵרוֹ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת אוֹ אַחַר כָּךְ: "כַּמָּה מוֹנִים הַיּוֹם?", יֹאמַר לוֹ: "אֶתְמוֹל הָיָה כָּךְ וְכָךְ", שֶׁאִם יֹאמַר לוֹ כַּמָּה מוֹנִים הַיּוֹם (=אֶת הַמִּסְפָּר הָעַכְשָׁוִי), אֵינוֹ רַשַּׁאי לְבָרֵךְ אַחַר כָּךְ עַל הַסְּפִירָה. (סְעִיף ג)

כָּתַב אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: אִם אָמַר לוֹ רַק אֶת מִסְפַּר הַיָּמִים וְלֹא אָמַר אֶת הַמִּלָּה 'הַיּוֹם' - יְסַפֵּר לְאַחַר מִכֵּן בִּבְרָכָה.

יא. לְכַתְּחִלָּה עוֹד קֹדֶם שֶׁיְּבָרֵךְ צָרִיךְ לֵידַע עַל מָה הוּא מְבָרֵךְ, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁיֵּדַע כַּמָּה יָמִים הוּא בַּסְּפִירָה. (סְעִיף ד)

יב. בְּדִיעֲבַד, אִם לֹא יָדַע כַּמָּה מוֹנִים בְּאוֹתוֹ יוֹם, וּבֵרַךְ עַל דַּעַת שֶׁיִּסְפֹּר כְּמוֹ מַה שֶׁיִּשְׁמַע מֵחֲבֵרוֹ - גַּם כֵּן יָצָא יְדֵי חוֹבָה. (סְעִיף ד)

יג. אִם בֵּרַךְ עַל דַּעַת (=בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ חָשַׁב) לִסְפֹּר אַרְבָּעָה יָמִים, וּלְאַחַר שֶׁבֵּרַךְ נִזְכַּר שֶׁצָּרִיךְ לִסְפֹּר חֲמִשָּׁה - סוֹפֵר חֲמִשָּׁה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית. (סְעִיף ד)

יד. אִם טָעָה בַּסְּפִירָה, כְּגוֹן שֶׁהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר "שִׁשָּׁה יָמִים" וְאָמַר "חֲמִשָּׁה יָמִים", אִם נִזְכַּר כָּל זְמַן שֶׁעוֹסֵק בַּסְּפִירָה - חוֹזֵר וְסוֹפֵר כָּרָאוּי וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית. אֲבָל אִם הִפְסִיק בְּעִנְיָנִים אֲחֵרִים[3] - צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית. (סְעִיף ד)

מִנְהֲגֵי אֲבֵלוּת בִּימֵי הַסְּפִירָה

טו. בִּימֵי הַסְּפִירָה מֵתוּ תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּמֻשָּׁךְ ל"ג יוֹם, וְלָכֵן נוֹהֲגִין בְּיָמִים אֵלּוּ קְצָת מִדִּינֵי אֲבֵלוּת, שֶׁאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים וְאֵין מִסְתַּפְּרִים. (סְעִיף ו)

טז. מֻתָּר לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִין אֲפִלּוּ עִם סְעוּדָה בְּיָמִים אֵלּוּ, אַךְ רִקּוּדִים וּמְחוֹלוֹת אֲסוּרִין. (סְעִיף ט)

יז. כְּשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּר בְּשַׁבָּת, מֻתָּר לְשָׂא אִשָּׁה וְכֵן לְהִסְתַּפֵּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת זֶה, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁתֵּי קְדֻשׁוֹת: קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּקְדֻשַּׁת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. (סְעִיף ו)

יח. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לְחַשֵּׁב אֶת ל"ג הַיָּמִים מֵהַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַסְּפִירָה, וְלָכֵן אוֹסְרִין לְהִסְתַּפֵּר וְלִשָּׂא אִשָּׁה רַק עַד ל"ג בָּעֹמֶר, וּמִיּוֹם ל"ג בָּעֹמֶר וָאֵילָךְ - מֻתָּרִין. (סְעִיף ו)

הֲלִיכוֹת וּמִנְהָגִים

א. נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוַת סְפִירַת הָעֹמֶר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא. אַךְ הַמִּנְהָג שֶׁהַנָּשִׁים מַקְפִּידוֹת לִסְפּוֹר וְאַף מְבָרְכוֹת עַל כָּךְ.

ב. מְחַנְּכִים גַּם אֶת הַקְּטַנִּים וְהַקְּטַנּוֹת בִּסְפִירַת הָעֹמֶר (יֶלֶד שֶׁהִגִּיעַ לְגִיל מִצְוֹות בְּאֶמְצַע יְמֵי הַסְּפִירָה - מַמְשִׁיךְ לִסְפּוֹר וּלְבָרֵךְ כָּרָגִיל).

ג. נוֹהֲגִים שֶׁאֵין מְבָרְכִים 'שֶׁהֶחֱיָנוּ' בִּימֵי סְפִירַת הָעֹמֶר, לְהוֹצִיא יְמֵי חַג הַפֶּסַח, שַׁבָּתוֹת וְל"ג בָּעֹמֶר[13].

ד. נוֹהֲגִים לִלְמֹד בִּימֵי סְפִירַת הָעֹמֶר אֶת מַסֶּכֶת סוֹטָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מ"ט דַּפִּים, דַּף לְיוֹם.

ה. י"ד בְּאִיָּר הוּא 'פֶּסַח שֵׁנִי' וְאֵין אוֹמְרִים בּוֹ תַּחֲנוּן, אֲבָל אוֹמְרִים בְּמִנְחָה שֶׁלְּפָנָיו. נָהוּג לֶאֱכֹל בּוֹ מַצָּה.

ל"ג בָּעֹמֶר

ו. נָהוּג אֵצֶל חֲסִידִים לַעֲרֹךְ הִתְוַעֲדוּת לִכְבוֹד רַשְׁבִּ"י בְּל"ג בָּעֹמֶר בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב.

ז. כְּבוֹד קְדֻשַּׁת אַדְמוֹ"ר נְשִׂיא דּוֹרֵנוּ עוֹרֵר לַעֲרֹךְ תַּהֲלוּכוֹת וְכִנּוּסֵי יְלָדִים בְּל"ג בָּעֹמֶר.

שָׁבוּעוֹת

ח. מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ סִיוָן וְעַד י"ב בּוֹ (כּוֹלֵל יוֹם י"ב), אֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן, לְפִי שֶׁיָּמִים אֵלּוּ הָיוּ, בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, יְמֵי הַתַּשְׁלוּמִים, שֶׁבָּהֶם הִשְׁלִימוּ אֶת הֶבָאַת הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לְהָבִיא בֶּחָג עַצְמוֹ.[14]

ט. נוֹהֲגִים שֶׁלֹּא מְסַתַּפְּרִים עַד עֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת. כְּשֶׁחַג הַשָּׁבוּעוֹת חָל בְּיוֹם רִאשׁוֹן, מְסַתַּפְּרִים בְּיוֹם שִׁשִּׁי שֶׁלְּפָנָיו.

סִימָן קד

דִּינֵי חֹל הַמּוֹעֵד

חֹל הַמּוֹעֵד

א. הַיָּמִים שֶׁבֵּין הֶחָג הָרִאשׁוֹן שֶׁל סֻכּוֹת לְשִׁמִינִי עֲצֶרֶת, וְכֵן הַיָּמִים שֶׁבֵּין הֶחָג הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח לְשִׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, נִקְרָאִים חֹל הַמּוֹעֵד.

הַמֻּתָּר וְהָאָסוּר בְּחֹל הַמּוֹעֵד

ב. חֹל הַמּוֹעֵד אָסוּר בִּקְצָת מְלָאכוֹת וּמֻתָּר בִּקְצָתָן. (סְעִיף א)

ג. כָּל מַה שֶּׁהוּא לְצֹרֶךְ אֲכִילָה לְחֹל הַמּוֹעֵד אוֹ לְיוֹם טוֹב מֻתָּר. (סְעִיף א)

דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: הָרַבֵּה מְלָאכוֹת הֻתְּרוּ לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, בְּתְנַאי שֶׁהֵן "מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט" וְלֹא "מַעֲשֵׂה אֻמָּן".

ד. מְלָאכָה בְּדָבָר הָאָבֵד, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁאִם לֹא יַעֲשֶׂנָּה עָבוֹא לִידֵי הֶפְסֵד, מֻתָּר לַעֲשׂוֹתָהּ. (סְעִיף א)

ה. צְרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד מְלָאכָה הָאֲסוּרָה, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁהַמְחַלֵּל אֶת חֹל הַמּוֹעֵד - כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. (סְעִיף א)

כִּבּוּד חֹל הַמּוֹעֵד

ו. עוֹד אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁהַמְבַזֶּה אֶת חֹל הַמּוֹעֵד, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. (סְעִיף ב)

ז. "הַמְבַזֶּה אֶת חֹל הַמּוֹעֵד" זֶהוּ מִי שֶׁאֵינוֹ מְכַבְּדוֹ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבְכִסּוּת, וְלָכֵן כָּל אָדָם חַיָּב לְכַבְּדוֹ כְּפִי כֹּחוֹ, וְלִלְבֹּשׁ בּוֹ בְּגָדִים מְכֻבָּדִים. (סְעִיף ב)

דִּבְרֵי אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן: יֵשׁ לִשְׁתּוֹת בְּכָל יוֹם מִימֵי חֹל הַמּוֹעֵד רְבִיעִית יַיִן.

מְלֶאכֶת דָּבָר הָאָבֵד

ח. מְלֶאכֶת דָּבָר הָאָבֵד יְכוֹלָה לְהֵעָשׂוֹת גַּם עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל (=יְהוּדִי) אַחֵר, וַאֲפִלּוּ בְּשָׂכָר. (סְעִיף ג)

ט. מַה שֶּׁאֵינוֹ דָּבָר הָאָבֵד אֶלָּא שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, אֵין לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אַחֵר בְּשָׂכָר, אֶלָּא עַל יְדֵי נָכְרִי. (סְעִיף ג)

י. אִם אֵינוֹ מוֹצֵא נָכְרִי, וְגַם בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, מֻתָּר לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּשָׂכָר. (סְעִיף ג)

יא. מֻתָּר לַעֲשׂוֹת דָּבָר הָאָבֵד רַק אִם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ קֹדֶם יוֹם טוֹב, אֲבָל אִם הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ קֹדֶם יוֹם טוֹב, וְהִנִּיחוֹ בְּכַוָּנָה לִימֵי חֹל הַמּוֹעֵד, אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף ד)

עֲשִׂיַּת מְלָאכָה עַל יְדֵי אָדָם אַחֵר

יב. אִם יֵשׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ מַה לֶּאֱכֹל כָּרָאוּי בִּימֵי הֶחָג וְחֹל הַמּוֹעֵד, מֻתָּר לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד עַל יָדוֹ (=לְבַקְּשׁוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְלָתֵת לוֹ שָׂכָר עַל כָּךְ) כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לוֹ (=כֶּסֶף וְיוּכַל לִקְנוֹת) מַה לֶּאֱכֹל. וּמִכָּל מָקוֹם יַעֲשֶׂה זֹאת בְּצִנְעָא (=בְּסֵתֶר). (סְעִיף ה)

יג. מְלָאכוֹת הָאֲסוּרוֹת לַעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד אָסוּר לַעֲשׂוֹתָן גַּם עַל יְדֵי נָכְרִי. אַךְ לְצֹרֶךְ מִצְוָה מֻתָּר. (סְעִיף ה)

יד. מֻתָּר בְּחֹל הַמּוֹעֵד לִשְׂכֹּר פּוֹעֲלִים, וַאֲפִלּוּ יִשְׂרְאֵלִים (וּלְסַכֵּם אִתָּם), שֶׁיַּעֲשׂוּ מְלַאכְתּוֹ לְאַחַר הַמּוֹעֵד. (סְעִיף יח)

מְלָאכוֹת בַּשָּׂדֶה

טו. אָסוּר לְזַבֵּל שָׂדֵהוּ בְּחֹל הַמּוֹעֵד. וַאֲפִלּוּ לְהַכְנִיס לְשָׂדֵהוּ צֹאן בִּשְׁבִיל שֶׁיַּעֲשׂוּ שָׁם זֶבֶל - אָסוּר. וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת זֹאת אֲפִלּוּ עַל יְדֵי נָכְרִי. (סְעִיף ז)

טז. זְרִיעָה אֲסוּרָה בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף ח)

יז. אִם יֵשׁ לוֹ זְרָעִים שֶׁאִם לֹא יַשְׁקֵם בְּמַיִם בְּחֹל הַמּוֹעֵד יִפְסְדוּ (=יִתְקַלְקְלוּ) לְגַמְרֵי, מֻתָּר לְהַשְׁקוֹתָם. (סְעִיף ח)

יח. אָסוּר לִתְלֹשׁ אוֹ לִקְצֹץ שׂוּם דָּבָר מִן הַמְּחֻבָּר לַקַּרְקַע, אֶלָּא רַק אֶת מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לֶאֱכֹל בַּמּוֹעֵד [אַךְ אֵין צָרִיךְ לְצַמְצֵם בְּדִיּוּק, וְגַם אִם יִשָּׁאֵר מְעַט מִמַּה שֶּׁתָּלַשׁ לְאַחַר הֶחָג - אֵין בְּכָךְ כְּלוּם]. (סְעִיף ט)

יט. אִם יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁהַפֵּרוֹת יִתְקַלְקְלוּ עַד לְאַחַר יוֹם טוֹב, מֻתָּר לִתְלֹשׁ אוֹ לִקְצֹץ אוֹתָם בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף ט)

כ. אָסוּר לִקְצֹץ עַנְפֵי הָאִילָן בִּשְׁבִיל לְתַקְּנוֹ (=לְסַדֵּר אוֹתוֹ), וְאִם נָפַר שֶׁמְּכַוֵּן לִקְצֹץ הָעֲנָפִים כְּדֵי לְהַאֲכִילָן לִבְהֶמְתּוֹ וְלֹא לְתַקְּנוֹ, כְּגוֹן שֶׁקּוֹצֵץ כָּלָן מִצַּד אֶחָד, מֻתָּר. (סְעִיף ט)

כא. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּנָּה לְיַד גִּנָּה שֶׁל נָכְרִי, וְהַנָּכְרִי לוֹקֵט פֵּרוֹתָיו, וְאִם הַיִּשְׂרָאֵל לֹא יְלַקֵּט יָבוֹא לִידֵי הֶפְסֵד, מֻתָּר לוֹ לְלָקְטָם. (סְעִיף י)

כב. אִם הַפֵּרוֹת עֲלוּלִים לְהִתְקַלְקֵל כְּשֶׁהֵם תְּלוּשִׁים אִם לֹא יַעֲשֶׂה לְצָרְכָּם גַּם מְלָאכָה אַחֶרֶת, מֻתָּר לַעֲשׂוֹת הַכֹּל, אֲפִלּוּ לִדְרֹךְ עֲנָבִים כְּדֵי לַעֲשׂוֹת יַיִן וְכַדּוֹמֶה לָזֶה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַגִּיחַ (=יִדְחֶה) בְּכַוָּנָה מְלַאכְתּוֹ לְחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף י)

תִּסְפֹּרֶת וּקְצִיצַת צִפָּרְנַיִם

כג. אָסוּר לְהִסְתַּפֵּר בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף יא)

כד. לִקְצֹץ הַצִּפָּרְנַיִם גַּם כֵּן אָסוּר בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף יב)

כה. אִם קָצַץ אֶת הַצִּפָּרְנַיִם בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב וְגָדְלוּ, מֻתָּר לְקָצְצָן גַּם בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף יב)

הֶעָרָה: יֵשׁ לְהַזְהִיר קְצִיצַת צִפָּרְנַיִם גַּם לְצֹרֶךְ מְנִיעַת חֲצִיצָה בְּנְטִילַת יָדַיִם. ("חֹל הַמּוֹעֵד כְּהִלְכָתוֹ" פֶּרֶק ד, סְעִיף י)

כְּבוּס

כו. אָסוּר לְכַבֵּס שׂוּם דָּבָר אֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, אֶלָּא אִם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ בְּשׂוּם אֹפֶן לְכַבֵּס קֹדֶם יוֹם טוֹב. (סְעִיף יג)

כז. בִּגְדֵי תִּינוֹקוֹת, וְכֵן בִּגְדֵי יְלָדִים קְטַנִּים שֶׁמִּתְלַכְלְכִים תָּדִיר [וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה], כֵּיוָן שֶׁצְּרִיכִין לָהֶם הַרְבֵּה - מֻתָּר לְכַבְּסָם, וְיִזָּהֲרוּ לְכַבְּסָם בְּצִנְעָא (=בְּסֵתֶר). (סְעִיף יג)

לְצֹרֶךְ רְפוּאָה וּלְצֹרֶךְ נָכְרִי

כח. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ רְפוּאָה מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד, בֵּין לְאָדָם בֵּין לִבְהֵמָה. (סְעִיף יד)

כט. אֲפִלּוּ מְלָאכוֹת הַמֻּתָּרוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד אָסוּר לַעֲשׂוֹתָן בִּשְׁבִיל נָכְרִי. (סְעִיף ו)

כְּתִיבָה

ל. חֲשִׁבּוֹנוֹת שֶׁאִם לֹא יִכְתְּבֵם, יִשְׁכְּחֵם וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה - מֻתָּר לְכָתְבָם בְּחֹל הַמּוֹעֵד מִשּׁוּם דְּהָוֵי (=שֶׁזֶּה) דָּבָר הָאָבֵד. (סְעִיף טו)

לא. וְכֵן מַה שֶּׁהוּא לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד מֻתָּר לִכְתֹּב, אֲבָל שְׁאָר דְּבָרִים אָסוּר לִכְתֹּב. (סְעִיף טו)

דַּעַת אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן[2]: מֻתָּר לִכְתֹּב דִּבְרֵי תּוֹרָה לְעַצְמוֹ דֶּרֶךְ לְמוּדוֹ.

לב. אִגֶּרֶת שְׁלוֹמִים שֶׁכּוֹתֵב אָדָם לַחֲבֵרוֹ (=מִכְתָּב לְחָבֵר), נוֹהֲגִין לִכְתֹּב בְּשִׁנּוּי קְצָת, דְּהַיְנוּ (=כְּלוֹמַר) שֶׁכּוֹתְבִין שִׁירָה הָרִאשׁוֹנָה עֲקֻמָּה. (סְעִיף טו)

לג. מִי שֶׁצָּרִיךְ לִלְוֹוֹת מָעוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ הַמּוֹעֵד, אֶלָּא שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ פֶּן לֹא יִמְצָא לִלְוֹוֹת לְאַחַר הַמּוֹעֵד, וְהַמַּלְוֶה אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַלְוֹוֹת לוֹ בְּלִי שְׁטָר, מֻתָּר לוֹ לִכְתֹּב אֶת הַשְּׁטָר בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סְעִיף טז)

אִסּוּר טִרְחָא

לד. אָסוּר לְהַעֲבִיר מִטַּלְטְלָיו וּכְלֵי בֵּיתוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד מִדִּירָה שֶׁבְּחָצֵר זוֹ לְדִירָה שֶׁבְּחָצֵר אַחֶרֶת. אֲבָל מִבַּיִת לְבַיִת בְּחָצֵר אַחַת - מֻתָּר. (סִימָן קה, סְעִיף א)

לה. בִּמְקוֹם הֶפְסֵד - מֻתָּר לְהַעֲבִיר חֲפָצָיו אֲפִלּוּ מֵעִיר אַחַת לְעִיר שְׁנִיָּה. (סִימָן קה, סְעִיף א)

לו. אִם מַעֲבִיר חֲפָצָיו מִדִּירָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ לְדִירָה שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ - מֻתָּר מִשּׁוּם שִׂמְחַת יוֹם טוֹב, שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לוֹ לָדוּר בְּדִירָה שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ. (סִימָן קה, סְעִיף א)

לז. אִם צָרִיךְ לְהַכְנִיס פֵּרוֹתָיו אוֹ שְׁאָר סְחוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵא מִגַּנָּבִים וְכַדּוֹמֶה - יְשַׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּצִנְעָא. וְאִם אִי אֶפְשָׁר - מֻתָּר לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ בְּפַרְהֶסְיָא. (סִימָן קה, סְעִיף ב)

דִּינֵי מִקָּח וּמִמְכָּר

לח. אָסוּר לְהִתְעַסֵּק בְּסְחוֹרָה, קְנִיָּה וּמְכִירָה. אֲבָל אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ רֶוַח מְרֻבֶּה, יָכוֹל לִקְנוֹת וְלִמְכֹּר בְּצִנְעָא. וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֵלֶק מֵהָרֶוַח לִקְנוֹת צָרְכֵי הֶחָג בְּהַרְחָבָה. (סִימָן קו, סְעִיף א)

לט. אִם יֵשׁ לוֹ סְחוֹרָה שֶׁיֵּשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁאִם לֹא יִמְכְּרֶנָּה עַתָּה יִהְיֶה לוֹ הֶפְסֵד מַמָּשִׁי, מֻתָּר לְמָכְרָהּ, כִּי הוּא דָּבָר הָאָבֵד. (סִימָן קו, סָעִיף ב)

מ. מִי שֶׁצָּרִיךְ לִקְנוֹת יַיִן בְּעֵת הַבָּצִיר כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לְצָרְכֵי בֵּיתוֹ, לִשְׁתּוֹת בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁאַחֲרֵי הֶחָג יִהְיֶה הַיַּיִן בְּיוֹקֶר יוֹתֵר - מֻתָּר לוֹ לִקְנוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד. אֲבָל אִם קוֹנֶה כְּדֵי לִמְכֹּר אַחַר כָּךְ וּלְהַרְוִיחַ - אָסוּר בְּחֹל הַמּוֹעֵד. (סִימָן קו, סָעִיף ד)

מא. מֻתָּר לִפְתֹּחַ חֲנוּת שֶׁמּוֹכְרִים בָּהּ דְּבָרִים הַנִּצְרָכִים לַמּוֹעֵד, כְּגוֹן פֵּרוֹת. וְכֵיוָן שֶׁמֻּתָּר לִפְתֹּחַ אֶת הַחֲנוּת, מֻתָּר לִמְכּוֹר גַּם לְגוֹי הַבָּא לִקְנוֹת. (סִימָן קו, סָעִיף ה)

מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה

מב. אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּחֹל הַמּוֹעֵד, מִשּׁוּם שֶׁ"אֵין מְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה". (סָעִיף יז)

מג. מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמּוֹעֵד מִשְׁתֶּה לִבְרִית מִילָה וּלְפִדְיוֹן הַבֵּן. מֻתָּר גַּם לַעֲשׂוֹת מִשְׁתֶּה לִכְתִיבַת 'תְּנָאִים'. (סָעִיף יז)

תְּחוּמִין

מד. מֻתָּר לָלֶכֶת בְּחֹל הַמּוֹעֵד חוּץ לַתְּחוּם, בֵּין בְּרַגְלָיו, בֵּין בִּנְסִיעָה בְּקָרוֹן, וּבֵין רָכוּב עַל בַּעַל חַיִּים. (סָעִיף יט)

1. שולחן ערוך אדה"ז סי' תסח ס"ה.
2. שולחן ערוך אדה"ז סי' תסח ס"ח.